

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM
ANABİLİM DALI

**AVRUPA BİRLİĞİ VE MEDYA:
TÜRKİYE'DE YAZILI BASINDA AVRUPA BİRLİĞİ
HABERLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Alev ASLAN

Ankara-2008

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM
ANABİLİM DALI

**AVRUPA BİRLİĞİ VE MEDYA:
TÜRKİYE'DE YAZILI BASINDA AVRUPA BİRLİĞİ
HABERLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Alev ASLAN

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr Fatih KESKİN

Ankara-2008

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM
ANABİLİM DALI

**AVRUPA BİRLİĞİ VE MEDYA:
TÜRKİYE'DE YAZILI BASINDA AVRUPA BİRLİĞİ
HABERLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr Fatih KESKİN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınavı Tarihi

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...../...../2008)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

Alev ASLAN

İmzası

İÇİNDEKİLER.....i-ii

GİRİŞ.....1

I.BÖLÜM: MEDYA, TEMSİL, DİL ve ANLAMLANDIRMA

A- Uyulaşım Sorunsalı.....7

B- Gerçek Sorunsalı.....10

C- Temsil, Dil ve Anlam İlişkisi.....13

**II. BÖLÜM: AVRUPA BİRLİĞİ HABERLERİNİN YAZILI BASINDA
TEMSİLİ**

A- Türkiye Avrupa Birliğı İlişkileri.....26

1- 2004'te Yaşanan gelişmeler.....32

2- 2005'te Yaşanan Gelişmeler.....33

3- 2006'da Yaşanan Gelişmeler.....34

4- Kıbrıs Meselesi.....35

B- AB-Türkiye Müzakerelerinin 2004 ve 2006 Zirve Dönemlerinde Medyada Temsili.....	36
1-Makro Yapısal Özellikler.....	41
1-1- Başlıklar, Spotlar ve Haber Girişleri.....	41
1-2-Tematik Analiz.....	48
2- Mikro Yapısal Özellikler.....	60
2-1- Sözcük Seçimleri.....	61
2-2- İmalar.....	74
2-3- Haberde Kullanılan Nedensellik Bağları.....	78
3- Fotoğraflar.....	79
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	81
KAYNAKÇA.....	92
ÖZET.....	101
ABSTRACT.....	102

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AET: Avrupa Ekonomik Topluluğu

AKÇT: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu

AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi

AT: Avrupa Toplulukları

ATO: Ankara Ticaret Odası

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

EFTA: Avrupa Serbest Dolaşım Örgütü

EURATOM: Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu

GATT: Ticaret ve Gümrük Tarifeleri Genel Anlaşması

GKRY: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi

IMF: Uluslararası Para Fonu

KPK: Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk cumhuriyeti

MHP: Milliyetçi Hareket Partisi

MÜSİAD: Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği

OEEC: Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü

OECD: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TÜSİAD: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

GİRİŞ

Bu çalışmada 2004 ve 2006 Avrupa Zirvesi¹ dönemlerinde Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye arasında yaşanan gelişmelerin, Türkiye yazılı basınındaki sunumu ele alınmaktadır.

Batı dünyasına 1950'lerde ekonomik ve askeri ittifaklar yoluyla eklenen Türkiye, 31 Temmuz 1959 tarihinde ekonomik bütünleşmenin yanı sıra siyasi bütünleşmeyi, askeri konuları ve güvenlik konularını içeren Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) ortaklık başvurusunda bulunmuş, bu tarihten sonra Türkiye-Avrupa ilişkileri AET başvurusu çerçevesinde şekillenmiştir. Ocak 1996 itibariyle AB ile Gümrük Birliğini imzalayan Türkiye, 1999 yılı Aralık ayından bu yana "aday ülke" statüsündedir. Türkiye'nin AB programlarına katılımının sağlanması ve mali yardım alması yolunda çeşitli adımlar atılmış, atılan bu adımların sonucunda Türkiye, 2002 yılında Çerçeve Anlaşmasını tamamlamasıyla birlikte diğer aday ülkelerin faydalandığı haklardan yararlanma imkânına kavuşmuştur. 6 Ekim 2004 tarihinde Avrupa Komisyonu yayınladığı Türkiye İlerleme Raporuyla, Türkiye'nin siyasi kriterleri gerekli ölçüde karşıladığını belirterek, birliğe katılım müzakerelerinin başlatılması önerisinde bulunmuştur. 17 Aralık 2004 Brüksel Zirvesi döneminde Avrupa Konseyi, Türkiye'nin Kopenhag Kriterlerini tatmin edici bir şekilde yerine getirdiğine kanaat ederek, 3 Ekim 2005 tarihi itibariyle Türkiye ile katılım müzakerelerinin başlatılması kararını almıştır. Türkiye ile ilgili yaşanan bu

¹ Avrupa Zirvesi: "Üye ülkelerin devlet başkanları ve hükümet yetkililerinden oluşan Avrupa Birliği Konseyi yılda iki defa toplanır ve genel politikaları belirler. AB'nin en üst düzeyde yetkili siyasi organı olan Avrupa Birliği Konseyi aynı zamanda 'Avrupa Zirvesi' olarak anılır"

gelişmelerin yanısıra 2004 yılında AB beşinci kez genişlemeye giderek aralarında Kıbrıs'ı temsilen AB bünyesine dâhil edilen Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY)'nin de bulunduğu on ülkeyi daha bünyesine almıştır. Bu genişleme faaliyeti Türkiye'nin Ankara Anlaşması'nı 2004'te katılan ülkeleri kapsayacak biçimde yenilemesinin gereğini doğurmuştur. İmzalanması istenilen Ek Protokol, bu durumun GKRY'yi tanımak anlamına geleceği yönünde tartışmaları Türkiye'nin gündemine taşımıştır. Ek Protokolü 2005'te imzalamış olmasına rağmen Türkiye, imzanın gereği olan Rumlara kara ve hava limanlarını açma koşulunu yerine getirmemiştir. İlişkilerde yaşanan gerilimin tırmanmasıyla 2006 Zirvesi öncesinde Türkiye ile 8 başlık dondurulmuş ardından da hakkında herhangi bir konunun görüşülmeyeceği gerekçesiyle Türkiye 2006 AB Zirvesine davet edilmemiştir.

AB'nin kendi içinde yaşadığı genişleme sancısı ve Kıbrıs sorunu gibi sorunlar başta olmak üzere, AKP hükümetinin AB'den müzakere tarihi almak için sergilediği kuvvetli iradeyi, tarih aldıktan sonra kaybetmesi gibi nedenlerle, AB-Türkiye ilişkileri sorunlu bir döneme girmiş ve bu durum ilişkilerin gerilmesine yol açmıştır.

AB-Türkiye ilişkilerinde yaşanan inişli çıkışlı bu süreçle, AB'nin medyada değişen temsili arasındaki ilişkinin ortaya konulması, sürecin dinamiklerinin iyi kavranmasıyla mümkün olabilecektir. Bu çalışma 2004 ve 2006 Zirve dönemlerinde yazılı basında yer alan AB haberlerini inceleyerek, yazılı basında AB'nin temsil ediliş biçimi ile AB-Türkiye ilişkilerinin değişen dinamikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya odaklanmaktadır.

Haber, dilin dolayımına ihtiyaç duyan ve bu yolla varlık kazanan bir süreçtir. Bu yüzden de tüm değerlerin, kültürün ve ideolojinin bireye aktarılmasındaki en önemli araç olan dil, okuyucunun anlamı nasıl oluşturduğunun anlaşılması, kültür aktarımının dil üzerinden nasıl gerçekleştiğinin kavranması açısından üzerinde durulması gereken bir unsurdur. Tüm anlamlar tarih ve kültür çerçevesinde oluşmuştur. Çünkü gösteren ve gösterilen arasındaki ilişki özel sosyal sistemler ve belirli tarihi olayların sonuçlarına dayanır. Ancak bu ilişki gerek kültürden kültüre, gerekse bir zaman diliminden bir diğerine çeşitli değişimlere maruz kalır. Dolayısıyla tek ve değişmez bir anlamdan bahsetmek olanaksızdır (Hall, 1997: 33; Dursun, 2004: 48).

Anlam ve temsilin tarih ve değişime açık olmasından yola çıkarak AB'nin medyada temsilinin konjonktüre göre farklılığa uğraması olası görünmektedir. Mine Gencil Bek'in de belirttiği gibi medya, Türkiye'nin adaylığının reddedildiği Luxemburg Zirvesini olumsuz bir çerçevede sunarken, adaylığın kabul edildiği 1999 Helsinki Zirvesi'ni olumlu bir çerçevede vermiştir (Gencil Bek, 2004: 229). Aynı biçimde 2004 ve 2006 Zirve dönemlerinde medyanın AB'yi 2004'te temsil biçimi ile 2006'da temsil biçiminin farklı olma ihtimali kendisini göstermektedir. Bu çalışmada da 2004 ve 2006 yılları aralığında, AB ve Türkiye arasında yaşanan önemli gelişmeler dikkate alınarak² bu bağlamda AB haberlerinin değişen konjonktüre göre medyada temsilinde ne tür farklılaşmaların yaşandığı ortaya konulmak istenmektedir.

² 3 Ekim 2005'te müzakerelere başlayabilmek için 30 Temmuz 2005 tarihinde Türkiye, 17 Aralık 2004 Zirve koşulu olan Gümrük Birliği'ni 10 yeni AB ülkesine uyarlayan ek protokolü imzaladı ve bu suretle AB'ye verdiği sözü tuttu. Kıbrıs'ın da içinde olduğu 10 yeni AB üyesiyle uyum protokolünü imzaladı. Bir bildiri de yayınlayıp, Kıbrıs Rum Yönetimi'nin sadece Güney'i temsil ettiğini,

Tezin temel varsayımı, genel çerçevede; değişen bağlamlara göre ‘şeylerin’ tanımlarının, yüklenen anlam ya da değerlerin, temsillerinin değiştiği ve bunların konumlanmalarının birbirinden farklı birçok formlarının bulunduğu. Özelde ise; Türkiye’nin Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirdiğine kanaat edilmesi halinde üyelik müzakerelerinin başlatılmasının kararlaştırıldığı Aralık 2004 Zirve döneminin, medyada olumlu bir çerçevede temsil edilirken, ardından yaşanan süreçle ilişkilerin durağanlaştığı, AB’nin Türkiye ile 8 müzakere başlığını dondurma kararını aldığı ve Türkiye’nin AB Zirve’sine davet edilmediği 2006 Zirve döneminde ise, sürece bağlı olarak 2004’ten farklı bir çerçevede sunulduğu ve AB’ye yüklenen değerlerin değiştiği tezin temel varsayımını oluşturmaktadır.

AB-Türkiye haberlerinin temsili üzerine yapılan benzer çalışmalara rastlamak mümkündür. Ancak bu tezler genellikle incelenen dönemde AB haberlerinin nasıl inşa edilmiş olduğunu değerlendirmeyi hedeflemiştir. Oysa bu çalışma konjonktüre bağlı olarak temsilde yaşanan değişimleri sergileme çabasıdır. Bu konuda en bilinen çalışma Mine Gencil Bek tarafından Helsinki Zirvesinin konu edildiği “*Medya ve Avrupa Birliği Temsili: Türkiye’nin AB Adaylığının Basındaki Sunumunun Analizi*” başlıklı makaledir. Gencil Bek’in çalışması ile aynı çerçeveye sahip olmasına rağmen bu çalışma spesifik olarak iki farklı Zirve dönemini (2004-

KKTC’yle de ilişkilerinin değişmeyeceğini dünyaya duyurdu. İmzalanan bu protokol ile Rum Yönetimi’ni “de facto”, yani “fiilen” tanımadı ve “*Gümrük Birliği hizmetlerin serbest dolaşımını kapsamıyor*” diyerek limanlarını Rum kesimine açmayı reddetti. Ancak bu siyasi tavır Güney Kıbrıs’ı tanıması yönünde yapılan baskılarla gerek 2005 gerekse 2006 yıllarında Türkiye için sorun oluşturmayı sürdürdü. Geline süreçte 2007 yılı Zirve döneminde Fransa’nın bastırmasıyla Avrupa Birliği (AB) zirve bildirisinin Türkiye bölümünden müzakerelerin nihai üyelik amacına vurgu yapan “katılım” ifadesi çıkarıldı.

2006) ele almak koşuluyla konjonktüre bağılı olarak temsilde yaşanan değişimleri sergileme çabasındadır.

Yapılan çalışmada ortaya konulan varsayımların sınanması için eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu analizin açıklamaya çabaladığı sorular, bazı sözcüklerin ve cümlelerin saymaca yöntemiyle analiz edilmesinin ötesine geçilmesini gerektirmektedir. Sürecin değerlendirmesinde Van Dijk'ın söylem çözümlemesinden yararlanılarak haberin "makro" ve "mikro" yapısal özelliklerine bakılmıştır. Analiz edilmek üzere farklı siyasal çizgide yer alan Hürriyet, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinin seçilmesinde; Hürriyet Gazetesinin büyük sermaye sahibi bir medya grubunun mensubu olmasının yanı sıra AB'ye üyelik konusunda istekli duruşu, Zaman Gazetesinin İslamcı kesimleri temsil etmesi ve hükümete yakın duruşu, Cumhuriyet Gazetesininse Ulusalcı çizgiyi temsil etmenin yanı sıra iktidara (AKP) karşı daha mesafeli bir tavır sergilemesi etkili olmuştur. Çalışma yalnızca haber metinlerinin incelenmesini amaçladığı için köşe yazıları incelemeye dâhil edilmemiştir.

Bu çalışma, iki ana bölümden oluşmaktadır. Tezin ilk bölümünde uyuşım sorunsalı, gerçek sorunsalı, temsil, dil ve anlamlandırma kavramları anlatılmıştır. Uyuşım sorunsalı kapsamında liberal ve eleştirel yaklaşımların haberi nasıl kavradığına ilişkin bir takım kısa saptamalara yer verilerek, gerçek sorunsalı açıklanmış, bu bağlamda temsilin gerçek sorunsalındaki yeri anlatılmıştır. Son olarak dilin yapısına ve anlamlandırma konularına değinilerek temsilin tarihsel süreçte uğradığı değişim açıklanmıştır.

İkinci bölüm ise Türkiye-AB ilişkilerinde (çalışmaya konu olan 2004 – 2006 Zirve dönemlerinde) yaşanan gelişmelerin anlatılmasının ardından, Türkiye'nin Avrupa Birliği adaylık süreci haberlerinin seçilen üç gazetede incelenerek analiz edilmesiyle tamamlanmıştır. Bu bölümde, çalışmaya başlarken ortaya konulan varsayımlar, haberlerin makro ve mikro yapısal özelliklerine bakılarak sınanmıştır. Yapılan tematik analizle ele alınan temalardan hangilerinin ön plana çıkarıldığı, hangi temayı hangi gazetenin nasıl değerlendirdiği, 2004 ve 2006 yılları için ayrı ayrı incelenerek temsildeki farklılaşma noktaları ortaya çıkarılmak istenmiştir. Söylem analizi metoduyla bu çalışma bağlamında, farklı politik duruşlara sahip olan gazetelerin AB adaylık süreci sunumlarındaki farklılaşma noktaları ortaya konularak, bahsi geçen gazetelerin sunumlarında 2004 ve 2006 yıllarında nasıl değişimler olduğu sergilenmeye çalışılmış, dolayısıyla 2004 ve 2006'ya ait elde edilen verilerin gazeteler arasında karşılaştırmalı değerlendirilmesinin yapılması mümkün olabilmıştır. Bu sayede temsilin tarihsel konjoktüre göre uğradığı değişim hem ayrı ayrı gazeteler arasında, hem de aynı gazetenin farklı zamanlardaki yayımlarında sergilenilmeye çalışılmıştır.

I. BÖLÜM:

MEDYA, TEMSİL, DİL ve ANLAMLANDIRMA

A- Ulaşım Sorunsalı

Ulaşım sorunsalı, temellendiği noktadan, dönemin toplum bilimcilerinin genel kanılarına göz atılması koşuluyla medyanın bu düşünce yapısına eklemlenmiş biçimi dikkate alınarak anlatılacak, bu sayede liberal ve eleştirel yaklaşımların ayrışma noktalarına değinilerek gerçeklik sorununa ve dolayısıyla temsil konusuna açıklık kazandırılmaya çalışılacaktır.

Dönemin toplum bilimcileri toplumu tanımlamada büyük ölçüde kültürel niteliklerden faydalanmış ve toplumu bir arada tutanın normlar olduğu fikrini paylaşmışlardır. Bu düşünce yapısı normlar üzerinde temellenen çoğulcu toplumda, ulaşımın hâkim olduğunu varsaymıştır. Medyanın bu toplum fikrine eklemlenmiş biçimine bakıldığında ise Amerikan Davranış Bilimcilerinin medyanın, önceden başarılmış bir ulaşımı yalnızca yansıttığı fikrini savundukları, ironik bir biçimde aynı dönemde Marksist ve eleştirel yorumcuların da kitle iletişim araçlarına dair bu kanıları paylaştıkları görülecektir. Böyle bir bakış açısı medyaya, var olan yönelimleri genişletip, büyütmenin ötesinde onları yaratan değil yalnızca pekiştiren görevini yükler (Curran, Gurevitch, Woollacott, 1991: 233-234, Hall: 1999, 82-84). Bu bakış açısı ise bizi temel bir soruna götürmektedir. Çünkü bu durumda medya 'edilgen aktarıcı'nın ötesinde başka bir şey değildir (Özbek, 2000: 242).

Medyayı edilgen aktarıcı olarak değerlendiren liberal yaklaşım kendisini yukarıda anlatılan düşünce yapısı üzerinde temellendirir ve haberi açıklamada “ayna” metaforundan faydalanır. Liberal yaklaşımçıların haberi açıklamak için kullandıkları “ayna” metaforuyla kast edilen, haberin dünyayı olduğu gibi tüm çıplaklığı ve açıklığı ile yansıttığı iddiasıdır. “Ayna” metaforundan medyanın hakim meslek ideolojisi içinde nesnellik ve tarafsızlık kavramlarına ilişkin nötr tavrını yansıtmak maksadıyla da yararlanılmaktadır. Nesnellik beklentisi içerisinde liberal yaklaşımın medyayı toplumun ortak yararının takipçisi olan, birbiriyle yarışan farklı görüşleri topluma sunarak çoğulculuğu sağlayan ve siyasal iktidarı halk adına denetleyen dördüncü güç olarak konumlandırmasının da etkisi olduğu söylenebilir (Curran, 2002: 190). Böyle bir bakış açısı, medyanın siyasal gücü elinde tutanların bu gücü kötüye kullanmalarını engelleyici bir denetim mekanizması olarak görülmesine yol açacaktır.

Habere ve haberciliğe dair liberal yaklaşımın bu anlayışından farklı değerlendirmelere sahip olan eleştirel yaklaşımlar ise haberin gerçeği olduğu gibi yansıttığına, habercinin ise sadece olay ve kamu arasında bir aracı olduğuna kuşku ile bakar (Dursun, 2003: 63–64; Murdock, 1980: 41). “Haberin gerçek dünyayı olduğu gibi yansıtmadığı, gerçekliği kuran/ inşa eden (construct) bir metin olduğu” (Dursun, 2004: 40) önermesi ile haber metninin gerçekliği bulamıyor olması değil, haber üretiminin kurumsallaşmış yapısı içerisinde habercinin haberi dolayısıyla dünyayı belirliyor olması kastedilir. Bahsedilen kurumsallaşmış yapı, medya sahipliğinden kaynaklanan bir kurumsallaşmış yapıdır ve medyanın kapitalist bir dünyada iş görmesinden ötürü, belirli sınıfsal çıkarları yansıtacağı inancıdır. Oysa liberal inanç, devletin müdahalesinin olmadığı alanlarda basın özgür ve özerk

olacağını savunmuştur. Tam da bu noktada liberal yaklaşım, iktidarı, devlete özgü bir şey olarak kabul etmesi ve ekonomi-medya ilişkisini görmezden gelmesi nedeniyle sorunlu bir bakış açısı sergilemektedir (İnal,1999, 137). Bu tavır, medyanın devlet baskısının olmadığı durumlarda her haberin tarafsız bir şekilde kaleme alınacağı ve gerçeği olduğu gibi yansıtacağı inancını ortaya çıkartır. Ancak böyle bir yaklaşım medyanın neden finans dünyasının çıkarına ilişkin haberleri, genellikle olumlu bir tabloda sunduğunu anlamamıza engel olacaktır. Medya ve finans dünyasında yaşanan bütünleşmeyi görmezden gelmek aynı zamanda olayların bağlamından kopuk değerlendirilmesine yol açacaktır (Kaya, 1999: 23; Adaklı, 2001:155-156).

Uyulaşım sorunsalından paradigmanın egemenlik yıllarının sonlarına doğru iki tür sapma olmuştur. Bunlardan ilki uyulaşımın kendisinin sorunlaştırılmasıdır. Belli grupları yetki sınırları dışında bırakan, onları normsuz kabul eden organik ve bütünsel uyulaşıma ilişkin kanı zamanla normsuz kabul edilenlerinde kendilerine özgü alternatif bütünleşme noktalarının bulunduğu anlamıyla beraber sorunlu kabul edilmeye başlamıştır. Çünkü ‘uyulaşım’ içinde kabul edilen oluşumlarla ‘sapkın’ olarak değerlendirilen oluşumlar arasındaki fark kendiliğinden değildir. Bu tanımlanma biçimleri toplumsal ve tarihsel olarak değişime açık tanımlanma şekilleridir. Burada dikkat çeken bir diğer unsur kültürel ve toplumsal iktidar sorunudur. “Kimin kimi tanımlama iktidarı olduğu ya da tanımlayanlar ve tanımlananlar arasındaki iktidar düzenlemesinin hangi çıkar için yapıp sağlama alındığına” dair sorulara cevap aranırken (Hall, 1999: 86) güçlendirilenin özel bir toplumsal düzene rıza olduğu fark edilmiştir. Bunun anlaşılması ise uyulaşım nosyonunu problemlili bir hale getirmiştir. Uyulaşımın gerçekten doğal olup olmadığı sorunu ortaya çıkmıştır. Demokratik bir yönetim şekline sahip olan aynı zamanda

zenginlik ve otoritenin ağır ve eşitsiz dağılımının hüküm sürdüğü bir toplumda var olan yapının sürdürülmesi için popüler rızaya ihtiyaç duyulmaktadır. Böylesi bir yapıda medyaya düşen rolün önemi dikkat çekici boyuttadır. Önceden yalnızca pekiştirici rol üstlendiği düşünülen medya bu durumda yeni roller üstlenmektedir.

Paradigmadan bir diğer kopuş ‘durum tanımları’ nosyonu etrafında gerçekleşmiştir. Rızanın üretiminde önemli bir yere sahip olan şeylerin tanımlanma biçimleri konusunda medyanın yansıtıcı rolünü kuşkulu bir hale dönüştürmüştür. Bundan önce liberal düşünürlerin haberi açıklamada faydalandıkları ‘ayna’ metaforunun medyaya yüklenen yansıtıcı rolle ilgisi ve eleştirellerin bu konuda fikirleri anlatılmıştı, bu nedenle burada tekrar edilmeyecektir.

Bunun yanı sıra şeffaf dil anlayışının sorunsallaştığı, gerçekliğin basitçe verili bir olgular dizisi şeklinde anlaşılacağı, aksine gerçekliğin belirlenen bir biçimde kurgulandığı görülmüştür. Gerçekliğin seçilmiş tanımları, dilsel pratikler aracılığıyla temsil edilmektedir.

B- Gerçek Sorunsalı

1- Özneden Kaynaklanan Sorunlu Yapı ve Temsil

Dilsel pratikler aracılığıyla temsil edilen ‘gerçeğin seçilmiş tanımları’ önermesiyle gerçeğin sorunlu yapısına ilişkin bir gönderme yapılmaktadır. Gerçeğin doğasına dair sorunlu yapısıyla kastedilen şey, gerçeğin bilgisinin bütünüyle insanın

öznelliğinden geçerek var olması ve gerçeğe dair bilginin ancak temsil etkinliği ile ortaya konabilmesidir. Temsil, gerçekliğin birebir kendisi değildir. Çünkü gazeteci olaya/olguya ilişkin yakalayabildiği bilgilerle haber oluşturmaktadır. Bu nedenle haber metni gerçeğin kendisi değil, yalnızca gerçeği temsil eden metindir. Gerçeğin temsili olan bu metin, habercinin seçimleri ve dışarıda bıraktıklarıyla şekillendiği için haber metni aynı zamanda bir seçme işlemidir. Seçme işleminin yanı sıra haberin dili ve anlatısal özellikleri de haberde kurulan gerçeği sorunlu kılmaktadır. Liberal yaklaşımın savunduğu hakikatin haber tarafından yakalanabileceği iddiası ile eleştirel yaklaşımın savunduğu hakikatin var olduğu, ancak haber pratiklerinin dolayısıyla yansıtamayacağı iddiası, hakikatin özne tarafından mı oluşturulduğu yoksa olay/olgu tarafından mı var olduğuna ilişkin derin felsefi bir ayrımın kaynaklanmaktadır. Liberal yaklaşım haber metnini değerlendirirken nesnesinin, dünyada olup bitenler, olaylar olması bağlamında haberin nesneden kaynaklanarak varlık kazandığını ileri sürerken, eleştirel yaklaşım, haber metnini dünyada olup bitenleri öznenin, yani habercinin, dolayısıyla habercinin içinde bulunduğu kurumun anlaşılır kılmasıyla oluşan bir metin olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla eleştirellere göre habercilik inşa edici bir pratiktir (Dursun, 2003: 64–68).

İnşa edilen bir metin olarak haberi ele aldığımızda tüm haberlerde olduğu gibi AB-Türkiye müzakere dönemi haberlerinde de haberin kurulması sürecinde var olan sınırlılıklarla karşılaşılır. Çünkü haberci haber yaparken, aralarında seçim yapacağı bilgiler toplar. AB-Türkiye müzakerelerini konu alan bir haberde müzakerede alınan kararların neler olduğu, yetkin ağızların neler söylediği, Türkiye'nin AB adaylığına ilişkin neler düşünüldüğüne dair bir metin oluşturulmaktadır. Fakat oluşturulan bu metin AB-Türkiye ilişkilerine dair “gerçek” bilgileri sunma yetisine sahip değildir,

çünkü AB-Türkiye ilişkileri çok daha geniş tarihsel ve toplumsal uzamlara yayılmış bir süreçtir. Haber metninde AB-Türkiye ilişkilerinin tüm tarihsel boyutunu vermek mümkün olmadığı için ortaya çıkan haber asıl bağlamından kopuk ve o ana ilişkin bir bilgi üretimi olmaya mahkûmdur. AB-Türkiye müzakerelerine ilişkin haber, AB-Türkiye ilişkilerinden bağımsız değildir. Ancak bu uzun tarihsel süreci ve ilişkiyi haberde vermek mümkün olmadığı için haber bütünü sunmaktan uzak olacak, dolayısıyla gerçek değil yalnızca gerçeğin temsili olabilecektir.

2- Gerçeğin Haberin Anlam Pratiklerinden Kaynaklanan Sorunlu Yapısı

Eleştirel yaklaşımın gerçeğe ilgili sorunlu gördüğü bir diğer husus ise, haberin kendi yapılaşmış dili, grameri ve anlatsal özelliklerinden kaynaklanan sorundur. Haberin yapılaşmış dili toplumda var olan iktidar ilişkilerinin yeniden üretiminden bağımsız düşünülemez. Bu nedenle de haber metninin iktidar ilişkilerini yeniden ürettiğini söylemek mümkündür (Dursun, 2003: 66).

Haber metninin temsil ve dilden kaynaklanan bu sorunlu yapısının daha iyi anlaşılabilmesi için konunun biraz daha ayrıntılandırılması ve bu bağlamda temsil, dil ve anlamlandırma pratiklerine açıklık kazandırılması gerekmektedir. Bu sayede değişen bağlamlara bağlı olarak 'şeylerin' temsilinde farklılıklar yaşanabileceği görülecektir.

C- Temsil, Dil ve Anlam İlişkisi

Temsil, “gerçekliğin yakalanabilen, kavranabilen bazı öğelerinin bir araya getirildiği bir pratik” olarak düşünülmelidir (Dursun, 2003: 65). Temsil “anamlı bir şey söylemek ya da dünyayı anlamlı bir şekilde diğerlerine anlatabilmek için dilin kullanımınıdır” (Hall, 1997: 16). Aynı zamanda temsil, şeyleri temsil eden dilin, göstergelerin, simge, sembol ve işaretlerin kullanımını da kapsar.

Temsilin olduğu bir durumda gerçek, basit bir verili olgular dizisi olarak değerlendirilemez. Çünkü temsilin devreye girmesiyle birlikte gerçeklik artık belirli bir tarzda kurulan şeye dönüşmüş demektir. Hall, medyanın gerçeği yalnızca yeniden üretmekle kalmadığını aynı zamanda tanımladığını da savunmaktadır. Dilsel pratikler yoluyla desteklenip üretilen ve seçilen gerçeklik yine dilsel pratikler yoluyla temsil edilir. Temsil etme başlı başına aktif bir “seçme, sunma, yapılandırma ve biçimlendirme” işidir. Var olan anlamı aktarmanın ötesinde, bir şeylere anlam verme işini içeren temsilde söz konusu olan bir “anlam pratiği” bir “anlam üretim”idir. (Hall, 1999: 68).

Seçme işleminden bahsedilirken Saussure’ün paradigma ve dizin kavramlarına kısaca değinilecektir. Dildeki sözcükler birer paradigmadır ve bu sözcüklerden seçilerek oluşturulan cümle dizgedir. Yaşadığımız yerdeki herşey bizim paradigmalardan seçtiklerimizle belirlenir, seçtiğimiz birimlerin anlamı büyük oranda seçmediğimiz birimlerin anlamları tarafından oluşturulur. Kısacası “seçimin olduğu her yerde anlam vardır ve seçilmeyen şeyler seçilen şeylerin anlamını belirler” (Fiske, 1996: 83). Saussure, göstergelerin kodlar içinde düzenlendiği iki yol

olduğunu söylemiştir. Bunlardan ilki olan paradigmlar, içlerinden bir tanesinin kullanılmak üzere seçildiği bir göstergeler dizgesidir. Saussure tarafından seçilen ikinci yol ise, dizimseldir. Bu dizim, seçilen göstergelerin birleştirildiği iletidir. Dil açısından bir dildeki sözcük dağarcığı paradigma iken, bu dilin sözcüklerinden oluşan bir cümle dizimseldir. Tüm iletiler bir paradigmayı (seçim yapmayı) ve dizimi (birleştirmeyi) gerektirir. Kodlar ise içinde göstergelerin düzenlendiği sistemlerdir (Saussure, 2001: 106-108; Köker, 2005: 100). “Toplumsal yaşamın uzlaşım sal olan ya da toplumun tüm üyelerince kabul edilen kurallar tarafından yönetilen tüm görünümlemlerini “kodlanmış” olarak nitelemek mümkündür” (Fiske, 1996: 91). Saussure’a göre gerçekliğı algılayışımız ve anlamamız dilimize olduğı kadar kültürümüze de özgüdür. Bu anlamda gerçekliğın toplumsal bir inşa olduğunu söylemek mümkündür.

Anlam sürecinin merkezinde yer alan temsil sistemi, karşıtlıklar dizisi oluşturarak ilerlemekte ve bu süreçte insanlar, nesnelere, soyut fikirler gibi şeyler, kavramlar ve kavramsal haritalar arasında anlam zinciri kurarak dünyanın anlamlandırılmasını sağlamaktadır. Temsil sistemi, kavramları temsil eden düzenli göstergeler dizisi oluşturmaya dayanır. Bir dilde anlam üretme sürecinin en önemli parçası; şeyler, kavramlar ve göstergeler arasındaki ilişkidir. Temsil ise bu üç süreci birbirine bağlayan bağıdır. Aynı kültürden gelen insanlar büyük oranda aynı kavramsal haritayı paylaşırlar ve bu yüzden ortak bir kültüre ait insanlar, dilin göstergelerini de aynı yönde yorumlarlar. Anlam insanlar arasında ancak bu şekilde etkili bir biçimde paylaşılabilir (Hall; 1997: 19). Tıpkı Hall gibi Fiske’de iletişimin gerçekleşmesi için göstergelerden bir ileti yaratılmasının gerekliliğini dile getirir ve ancak aynı kodların paylaşımı ve aynı gösterge sistemlerinin kullanımı koşuluyla

iletiye yüklenen anlamların birbirine yakınlaşabileceğini savunur (Fiske; 1996: 61). Buradaki temel sorun ise, insanların hangi kavramın neyi temsil ettiğini nasıl bilebildiği ya da hangi kelimenin hangi kavramı daha iyi temsil ettiğine nasıl karar verdikleridir. Metnin ilerleyen bölümlerinde bu sorular yanıtlanacaktır.

Beyinde oluşan kavramlar, dünyayı anlamlı sınıflara ayıran ve düzenleyen zihinsel temsil sistemleri işlevini görür. Bir şeyin kavramına sahip olan anlamına da sahiptir, ancak bunu ikinci bir temsil sistemi olan dil olmadan başkalarına aktaramaz. Temsil, dilden geçerek kendisini var eden bir süreç olduğu için dilin yapısına kısaca değinilecektir.

“Dil göstergeler sistemidir” ve anlamın oluşumu dile bağlıdır (Culler’dan aktaran Fiske, 1996: 19). Saussure için gösterge, anlamı olan fiziksel bir nesnedir. Onun terimiyle söylemek gerekirse; bir gösterge, bir gösteren ve gösterilenden oluşur. Gösteren, gösterenin algılanan imgesidir, gösterilen ise gösterenin göndermede bulunduğu zihinsel kavramdır.³ Peirce üç gösterge kategorisi bulmuştur. Bunlar: görüntüsel gösterge, belirtisel gösterge ve simgedir. *Görüntüsel gösterge* de, gösterge bazı yönlerden nesnesine benzemektedir, *Belirtisel gösterge* de gösterge ile nesnesi arasında bir bağ vardır, *Simge* de ise gösterge ile nesne arasında ne bir bağ ne de benzerlik vardır. Fotoğraf bir görüntüsel gösterge iken, duman ateş için bir belirtisel gösterge, sözcük ise bir simgedir (Fiske, 1996: 61-77).

³ Saussure yalnızca simgelerle ilgilenmiştir ancak onun takipçileri gösterenin fiziksel biçiminin ve onu çağrıştırdığı zihinsel kavramın görüntüsel ya da nedensiz biçimde bağlantılı olabileceğini kabul etmişlerdir(Fiske,1996:67-70).

Saussure gösteren ile gösterilen arasında hiçbir doğal ya da kaçınılmaz bir bağ olmadığına da dikkat çeker. Dil göstergesi, nedensizdir. Göstergeler bir sistemin parçasıdır ve sistemin diğer parçalarına bağlı olarak tanımlanır (Hall, 1997: 31). Saussure dilin gösterenlerden oluştuğunu ancak anlamın oluşması için gösterenlerin “farklılıklar sistemi” içerisinde örgütlenmesinin gerektiğini savunur. Gösterge, fiziksel bir varlığa sahiptir, duygularla kavranabilir, kendisinin dışında bir şeye gönderme yapar ve kullanıcılarının onu bir gösterge olarak kabul etmesiyle varlık kazanır (Fiske, 1996: 63).

Bir gösterge, ister görüntüsel olsun, ister belirtisel olsun onu anlamak için uzlaşım şarttır. “Uzlaşım, göstergenin toplumsal boyutudur” ve anlamlandırmada önemli bir rol taşır (Fiske, 1996: 81). Kedi göstergesinin bir giyim eşyasına değil, dört ayaklı bir hayvana gönderme yaptığına ilişkin biçimsel bir uzlaşım vardır. Ancak daha az biçimsel ve daha az açık ifade edilen uzlaşımarda söz konusudur. Bu tür uzlaşım, o uzlaşım ile ilgili deneyimimize uygun tepki vermemizi mümkün kılan uzlaşımardır. Örnekleme gerekirse kedi sözcüğü ve bayrak sözcüğü üzerinde oluşacak uzlaşım derecelerinin farklı olacağı göz ardı edilmemelidir.

Gösterenin göndermede bulunduğu zihinsel kavramın, aynı dili paylaşan aynı kültürün üyelerinin tümü için ortak olduğunu, belli bir kültürün ürünü olduklarını söylemiştik. Aynı zamanda şunu unutmamak gerekir ki, gösterilenlerde en az gösterenler kadar belli bir kültürün ürünleridir. Sözcüklerin yani gösterenlerin dilden dile değiştiği açıktır, ancak gösterilenlerin (anlam) aynı olduğu yanılığına düşülmemelidir. Hintçe “öküz” sözcüğünün nasıl söylendiğini öğrenmek bir Hintlinin kafasında beliren anlamı anlamaya yetmez. Sadece gösterenin dilsel biçimi

kültüre özgü değildir, aynı zamanda anlamlandırmada kültüre özgüdür (Fiske, 1996: 67-68).

Göstergebilim, anlamı kodlayıcı ya da kod açıcı tarafından iletilerde anlam üretme olarak görür. Anlam, iletilerde bulunabilecek sabit ve değişmez kavramlar değildir. Anlamlandırma etkin bir süreçtir. Anlam; gösterge, yorumlayıcı ve nesne arasındaki güçlü etkileşimin bir sonucudur. Tarihsel olarak konumlandırılmıştır ve zaman içerisinde de değişebilir.

Dil örgütlü göstergelere sahiptir. Göstergeler ancak kavramları dile dönüştürmemize izin veren kodlara sahip olduğumuz takdirde anlam ifade eder. Kodlar, kültürün yani ortak anlam haritalarının ayrılmaz birer parçasıdır. İnsanlar, kodları ve anlamıyla bir dilin içerisinde doğar; Saussure'e göre bu açıdan dil bir fenomendir. Bizler dil kurallarını kendimiz yaratamayacağımıza göre konunun bireysel bir mesele olması da mümkün değildir. Kaynağı toplum, kültür, ortak kültürel kodlar ve dildir. Dil, bilimin kural koyan metoduyla incelenmeye açık bir nesne değildir. Dil, kendi kurallarını koyar, ancak formal parçalara indirgenebilecek kapalı bir sistem de değildir. Sürekli değişir, dolayısıyla anlam dil içinde önceden tahmin edilemez bir seyir içerisinde oluşur ve anlam kaymalarını durdurmak mümkün değildir (Hall, 1997: 27-34).

Anlam, kelimenin kendisi olmadığı gibi nesne, kişi ya da şey de değildir. Anlam, temsil sistemi ile uzlaşılan kodlar tarafından oluşturulur ve aynı yolla sabitlenir. Kodlar, kavramsal sistemimiz ve dil sistemimiz arasında bir ilişki kurar. Bir kültür ya da altkültürün üyelerinin ortaklaşa kullandıkları bir anlam sistemi olan

kodlar, göstergelerden ve bu göstergelerin ne tür bağlamlarda, nasıl birleştirilebileceklerini belirleyen kural ve uzlaşılardan oluşur. Kültür içerisinde gelişim biçimlerinin yanı sıra mensubu oldukları kültürle bağlantılandırılmaları oldukça karmaşıktır (Fiske, 1996: 37). Kodlar, kavramlar ve göstergeler arasındaki ilişkiyi belirlemek yoluyla anlamı, farklı diller ve kültürler arasında sabitler. Kodlar hangi fikri hangi dilde ifade edeceğimizi ya da hangi kavramların hangi göstergeleri işaret ettiğini bildirirler. Kavramsal sistem ile dilbilimsel sistem arasında nedensiz bir ilişki kuran kodlar, kavramlar ile diller arasında çevrilebilirlik sağlamak koşuluyla birbirimizle konuşmamızı sağlar. Çeşitli dillerde çeşitli göstergeler belli kavramları temsil eder. Çocuklar bu dizgeyi öğrenerek sadece biyolojik birer varlık olmaktan öte kültürel varlıklara dönüşürler. Kültürel kodlar açısından bakıldığında anlam, doğadaki şeylerin değil, sosyal, kültürel, dilbilimsel bir düzenin sonucudur ve sabitlemez. Kelimeler farklı anlamlar taşıyabilir. Bir dilde hem anlam sabitlemeleri, hem de anlayamayacağımız noktalar olabilir, ancak kesin ve nihai bir anlam sabitlemesi yoktur. Sosyal ve dilbilimsel düzen zaman içerisinde değişikliğe uğrayabilir. Dilden dile dilbilimsel kodlar arasında farklılıklar gözlemlenebilir. Bazı kültürlerde bir diğeri için çok normal gelen ve sıklıkla kullanılan sözcüklerin karşılığı bulunmayabilir. Kelimeler sürekli değişir ve yeni kelimeler oluşturulur. Aynı kelime zaman içerisinde anlam değişikliğine uğrayabilir. Dolayısıyla anlam, dünyadaki şeylerin doğasında yoktur, yapılıp ve üretilir (Hall, 1997: 29- 31).

Dilin dünyayı temsil etmek için nasıl kullanıldığına dair farklı üç yaklaşım vardır. Bunlar: yansıtıcı yaklaşım, maksatlı yaklaşım ve inşacı yaklaşımdır.

- **Yansıtıcı Yaklaşım** göre, dil, tıpkı bir ayna gibi dünyada var olan anlamları yansıtır. Anlam, gerçek dünyadaki nesne, kişi ya da olaylarda saklıdır. Hall bu yaklaşımı, anlam üretimi ve dil arasındaki bağlantıyı açıklamada yetersiz bulmaktadır. Çünkü görsel göstergeler ve temsil ettikleri şeyler arasında ilişki söz konusudur, ancak yazılı ve sözlü göstergelerde kavramlar ve işaret ettikleri nesnelere arasındaki ilişki nedensizdir (Hall, 1997: 21).

- **Maksatlı yaklaşım**, konuşmacının bizzat kendisinin dil yoluyla dünyaya kendine ait anlamı kazandırdığını savunur. Kelimeler, yazar neyi gerekli görüyorsa o anlama gelir. Bunun mümkün olması içinse herkesin tamamen özel dillerle kendini ifade etmesi gereklidir. Ancak dilin özünde yatan iletişimdir ve buna bağlı olarak da dil ortak dilbilimsel düzenlere ve ortak kodlara dayanmalıdır. Aksi takdirde anlaşılabilir. Dil, anlaşılabilirliği için ortak ilkeler, kodlar ve düzen içinde bulunmalıdır (Hall, 1997: 25).

- **İnşacı Yaklaşım** göre, ne nesnelere, ne de bireyler kendi başlarına dilde anlam oluşturabilir. Temsil sistemlerini, kavramları ve göstergeleri kullanarak anlamı oluşturan, kullanıcılarıdır. Yaklaşımı benimseyenler maddesel dünyanın varlığını inkâr etmezler, ancak anlamı yükleyen maddesel dünya değildir. Bunu yapan, kavramlarımızı temsil etmesi için kullandığımız dil sistemi ya da diğer sistemlerdir. Kendi kültürlerinin kavramsal sistemleriyle dilbilimsel ve diğer temsil sistemlerini, anlam oluşturmak, dünyayı anlamlı kılmak ve başkalarına da anlam ifade eden o dünyayla ilgili iletişim kurmak amacıyla kullanan sosyal aktörler, anlam

yükleyenlerdir. Tam da bu nokta, aslında bizi daha öncede değinmiş olduğumuz liberaller ve eleştireller arasında çatışma doğuran gerçeğin nesneden mi yoksa öznenen mi kaynaklandığına dair felsefi tartışmaya geri götürmektedir. Hall, eleştirelleri destekler bir biçimde temsil sistemini kullanan sosyal aktörlerin anlamı oluşturduğuna değinmekte ve haberle bağlantılı olarak düşünüldüğünde de anlamı oluşturanın haberci ve okuyucu olduğunu anlamamızı sağlamaktadır. Bu yaklaşıma göre temsil, dil yoluyla anlam üretilmesidir. Başkalarıyla anlamlı iletişim kurmak için temsilde göstergeler farklı dil tipleri içinde örgütlü olarak kullanılır. Dil, göstergelerle gerçek dünya olarak adlandırılan ortamdaki nesnelere, insanlar ve olayların yanı sıra hayal ürünü şeyleri, yani maddesel dünyanın net algıları içinde yer almayan şeyleri de işaret edebilir. Dil ile dünya arasında basit bir yansıtma ilişkisi yoktur. Dil dünyayı tıpkı bir ayna gibi yansıtamaz. Anlam dil içerisinde üretilir. Temsil edimiyle oluşturulur. Daha önce de değindiğimiz gibi dilin dünyayı olduğu gibi yansıttığı inancı Liberal yaklaşıma özgü bir anlayıştır, oysa Eleştireller bu yaklaşıma katılmazlar ve dilin dünyayı olduğu gibi yansıtmasının mümkün olmadığını savunurlar.

Göstergebilime göre, iletişim iletilerde anlam üretmektir. Anlam değişmeyen ileti kavramları değildir. Anlamlandırma pasif bir süreç değildir. Gösterge, yorumlayıcı ve nesne arasındaki güçlü etkileşimin sonucu olan anlam, zamanla değişime uğrayabilir (Fiske, 1996: 69). Kültürel kodlar aracılığıyla oluşturulmuş olan “gösteren” ile “gösterilen” değişmez ve kalıcı değildir. Kelimeler anlam değişikliğine uğrayabilir. İşaret ettikleri kavram da değişebilir. Her değişim beraberinde o kültürün algı haritasında değişikliklere de yol açacaktır. Tıpkı Fiske

gibi Hall’de bu görüşleri paylaşır. Tüm anlamlar tarih ve kültür çerçevesinde oluşmuştur. Çünkü gösteren ve gösterilen arasındaki ilişki özel sosyal sistemler ve belirli tarihi olayların sonuçlarına dayanır. Ancak bunlar, gerek kültürden kültüre, gerekse bir zaman diliminden bir diğerine çeşitli değişimlere maruz kalırlar. Dolayısıyla tek ve değişmez bir anlamdan bahsetmek imkânsızdır. Kendiliğindenliği nedeniyle gösterge tamamen tarihe bağlıdır. Bir gösterge ile gösterilen ilişkisinin geçerli olduğu dönem, tarihsel süreç içerisinde belirlenir. Anlam ve temsil, tarih ve değişime açıktır (Hall, 1997: 33).

Anlamlandırma gerçek dünyadaki şeylerin kendilerine özgü tek ve sabit bir anlam içermedikleri fikrini anlatan bir ifadedir aslında. Anlam dil ve sembolleşme aracılığıyla üretilir. Böyle bir bakış açısı dili özgül anlamların üretildiği bir araca dönüştürür. Bu durumda aynı olaylara farklı anlamların yüklenebileceği fikri kendisini gösterecektir. Düzenli olarak bir anlamın üretilebilmesi ancak bu anlama güvenilirlik ya da meşruluk gibi değerlerin yüklenmesi ile mümkün kılınabilir. Bunun yolu ise anlamlandırılan şeye yüklenebilecek diğer anlamların değersiz kılınması ya da meşruluk alanının dışında gösterilmesi ile mümkün olabilir. Aslında bu da bizleri şöyle bir sorunsala doğru götürmektedir. “Başat söylemin nasıl olup da tek başına açıklama yetkisini elinde tuttuğu ya da kitle iletişim araçlarının nasıl olup da bu anlamları üretmeyi sürekli hale getirmeyi başardığı” bu noktadan sonra cevaplanmayı bekleyen sorulara dönüşmektedir (Hall, 1999: 93).

Anlamlandırmayı dikkate alan düşünce yapısı tüm bunları toplumsal bir pratiğin ögesi olarak ya da temel biçimleri olarak değerlendirir. Medya kurumları ise özel bir toplumsal örgütlenme biçimine sahip olmaları nedeniyle anlam üretim

araçlarının bir kısmını ellerinde bulundurmaktadır. Hall bu noktada “medya kurumlarının özgüllüğünün bir toplumsal pratiğin simgesel bir ürün ortaya çıkarmasına yol açacak şekilde örgütlenmeleri tarzında aranmasını” önermektedir (Hall, 1999: 94).

Evrensel bir oydaşmanın varlığının şüphe ile karşılanması ve anlamlandırmanın tekrar tekrar yenilediği fikrinin yanı sıra insanların yaptıkları şeyleri yaparken, yapmakta oldukları şeyin nasıl anlamlandırıldığını dikkate aldıklarının kabul edilmesi durumunda; anlamlandırmanın hem toplumsal hem de siyasal anlamda ne denli önemli bir şey olduğu dikkat çekecektir. Burada varlık gösteren iktidar olayları “belli bir biçimde anlamlandırma iktidarındır” ve bu iktidar “ideolojik olan bir iktidardır”. Anlamlandırma bir taraftır, çatışmalı konularda sonucu etkileyen bir güçtür. Sonuçların etkilemek için rızanın üretimini sağlamakta anlamlandırmanın araçları arasındadır (Hall, 1999: 96). AB konusunun anlamlandırılma biçiminde de, konu siyasal, toplumsal ve ekonomik bağlamlarından bağımsız düşünülemez. Daha önce de söylendiği gibi kurulduğu günden bu yana yüzünü batıya çeviren Türkiye Cumhuriyeti için AB’ye yüklenen anlamların tüm bu bahsedilen dinamiklerden bağımsız olması neredeyse imkânsız görünmektedir.

Uzun süredir anlamlandırma üzerine yoğunlaşan tartışmalardan kantçı ya da neo- kantçı olarak adlandırılabilir okuma biçimi, dil ya da söylemin dışında hiçbir şeyin var olmadığını ileri sürerken, bir diğer okuma biçimi dünyanın dilin dışında var olduğunu ancak yalnızca söylem içerisinde ifade edilerek anlamlı kılınabileceğini savunmaktadır. Levi-Strauss ise konuya daha yapısalcı bir bakış açısı getirerek belirli söylemlere ait yüzeydeki anlatılardan bunların üretildikleri üretici sistem ya da

yapıya geçerek görünüşte farklı olan söylemlerin gerçekte aynı söylemler ailesine ait olduklarını göstermeyi amaçlamıştır. Bu düşünce yapısının gerçek olması durumunda görünüşteki değişkenler kendi tikel anlamları açısından sonsuzca değişip üretilebilir olmakla birlikte, temelde yatan dizi sınırlı sayıdadır. Eğer temelde yatan dizi sınırlı sayıda ise bu durumda yayıncıların kullanmakta oldukları sınıflandırma ve çerçevelerin kendi toplumlarına ait ideolojik envanteri yeniden üretmekte olduğu söylenebilir. Yapısalcılar konuşmanın bireysel bir edim olduğunu kabul etmekle birlikte bunun toplumsal bir sistem olduğu konusunda ısrarcı olmayı sürdürmüşlerdir. Bu sebeple de “konuşmacılar dili ne kadar konuşuyorlarsa, bir o kadar da dil tarafından konuşulmaktadırlar” (Hall, 1999: 100). Aynı saptamayı Levi-Strauss “Konuşmacılar anlam üretirler, ama bunu yalnızca kendilerinin eseri olmayan ve bilinçdışı olarak dilde aktarılan koşullar altında gerçekleştirirler” sözleriyle yapmıştır. Bu da şeylere yüklenen anlamlarda bireylerin bağımsız ya da özgün olmadıklarını gösterir. AB’ye atfedilen değerlerde de gazeteci ya da okuyucu diden bağımsız değildir. Anlamlandırma ise tarihten bağımsız değildir. Gramsci’nin ‘ortak duyu’ olarak adlandırdığı ideolojik matris anlayışının tarihselleştirilmesiyle birlikte ifadelerin gerçekte uzun bir geçmişlerinin olduğu ve anlamlandırma pratiğinin tarihsel olarak geliştirilmiş söylemlerden bağımsız değerlendirilemeyeceğinin kavranması gerekmektedir (Dağtaş, 2003: 40). Anlamlandırma tarihsel olarak geliştirilmiş söylemlere bağımlıdır. Tarihsel olarak geliştirilen bu söylemler önermelerin doğruluğuna, güvenilirliğine ya da yanlışlığına dair kanıların gelişmesine yol açarlar. Bir önermenin doğruluğunun kabul edilmesi ancak bağlı olduğu öncülün doğruluğunun varsayılması ile mümkün olabilir. Örneğin “Avrupa Birliği Türkiye’nin geleceğidir” ifadesi siyasal, ekonomik ya da toplumsal

birçok faktör sorgulanmaksızın kabul edilen önermeler dizinine dayanmaktadır. Sorgulanmaksızın kabul edilen bu bilgi silsilesinin yokluğu durumunda “Avrupa Birliği Türkiye’nin geleceğidir” önermesi de kavranılmaz bir ifadeye dönüşecektir. Verilen örnekte olduğu gibi dünyayı anlamlı kılmak için gerek bu ifadeleri kullananlar gerekse bu ifadelerden anlam çıkarması istenilenler çoğu zaman öncüllerin farkında değildirler. İfadeler doğal birer gerçekmiş görüntüsü kazanır.

Bir ifadenin bu türden bir gerçeklik görüntüsü kazanmasının temel sebebi o ifadenin alımlayan kimselerde ‘tanıma etkisi’ yaratmasıdır. Tanıma etkisini yaratansa ifadelerin öncüllerinin bilinmesi ve üzerinde düşünmeksizin kabul edilmişinden kaynaklıdır. Bu nedenle de söylemin belli anlamlar üzerine kapanma yetisi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır(Hall, 1999: 104). Althusser bu konuda, ideolojinin, devamlı bir biçimde kapalı bir çember içerisinde hareket ettiğini söylemektedir. İdeoloji ona ait öncülleri bilinen olgularmış gibi sunarak gizler.

Pecheux gibi teorisyenler söylem içerisinde önceden inşa edilen öğelere yapılan göndermelere anlamın nasıl bağımlı olduğunu ve belli türde anlamların nasıl gerçekleştirilip diğerlerinin yok sayıldığını göstermişlerdir (Thompson, 1984: 234). Burada bahsi geçen önceden inşa edilmiş terimi Gramsci’nin ortak duyu envanterini dilsel biçimde tanımlamaktadır. Zaten bilinen olana gönderme yapan ideolojik söylem, bu yolla toplumun ortak bilgi deposunu onaylamanın yanı sıra yeniden üretimini de sağlamaktadır. İçerisinde emeğin var olduğu (çünkü anlamlandırma bir pratiktir) ve aynı olayın farklı farklı anlamlandırılabilmesi anlamlandırma pratiği tamamen öngörülebilir bir nitelik taşımamaktadır.

Dil teorisinde yaşanan gelişimlerin başında Volosinov'un İdeolojik göstergenin toplumsal çoğul vurgulu karakteri ve göstergenin bir sınıf mücadele alanı haline gelmesine yönelik saptamaları dikkat çeker (Volosinov, 2001: 67). Ardından anlamın dilde yeniden üretimin bir sonucu olmaktan öte söylem içerisinde yapılan bir egemenlik mücadelesinin sonucu olduğu yönünde kanaatler gelişmiştir (Coward, Ellis, 1985: 44-45). Son olarak göstergede anlam mücadelesinin olmasını sağlayan yöntemlere dair birtakım saptamalar yapılmış ve bu mücadele çerçevesinde bazen bir sözcüğün yerine bir diğerinin konulduğu ama çoğunlukla aynı sözcüğe farklı anlamlar kazandırılmaya çalışıldığı fark edilmiştir. Barthes bu konuda ideolojinin yan anlamlar üzerinden dil sistemine sızdığını ileri sürmektedir (Barthes, 1979: 89-92, Dağtaş, 2003: 71). Barthes'in düşüncelerine dair genel kanı konunun yanlış anlaşılma ile birlikte düz anlamında kodlanmış olduğunu ve Barthes'in söylemek istediğinin de yalnızca yan anlamların daha açık uçlu olmaları nedeniyle çelişkili ideolojik sızmalar karşısında daha kırılğan olduğu yönündedir.

Anlamlandırmaya dair yapılan tüm bu saptamalar bize anlamlandırma pratiğinin bağımlı olduğu bir takım öncüllerin olduğunu, anlamlandırmanın dilden, tarihsel süreçten ya da içerisinde yer aldığı bağlamdan bağımsız düşünülemezliğini göstermektedir. Tıpkı diğer 'şey'lerde olduğu gibi teze konu olan AB'ye yüklenen anlamların da, tarihsel süreçten, anlamlandırma iktidarından ya da içerisinde yer aldığı bağlamdan bağımsız olarak varlık kazanmasının imkânsızlığı ortadır.

II. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ HABERLERİNİN YAZILI BASINDA TEMSİLİ

A- Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri

Türk toplumunun geçen yüzyılda Tanzimat ile başlayan Batı'ya açılma ve Batılılaşma hareketi (Türköne, 1997: 107), Atatürk'ün çizdiği çerçeve dâhilinde Türkiye Cumhuriyeti'nin kabul ettiği ilkeler arasında yer almıştır. Ekonomik ve politik bağımsızlığın eşitler arasında korunabilirliği prensibi gereğince; tıpkı günümüzde olduğu gibi 1923 yılında da çağdaş uygarlığın temsilcisi olan Batı'ya karşı mağlup olunmaması için onun mali gücüne ulaşılmasının gereğine inanılmaktaydı (Karluk, 1996: 390).

Adnan Menderes Hükümeti Batı'nın en önemli ekonomik kuruluşu olan AET'ye Roma Antlaşması'nın 238. maddesi uyarınca “ortak üye” (associate member) olmak için 31 Temmuz 1959'da başvurmuştur. Türkiye, Yunanistan'dan sonra AET'ye “ortak üye” olmak için başvuran ikinci ülkedir (Birand, 1985: 56). Türkiye'nin AET'ye üyelik başvurusu kararı almasında Yunanistan'ın başvurusunun çok önemli bir itici güç oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.⁴ Döneme ait genel kanı, Türkiye'nin Batı Toplumu içindeki yerini alması ve Yunanistan'ın attığı hiçbir adımda yalnız bırakılmaması koşuluyla güçler dengesinin korunması yönündedir. ilk Yunanistan'ın ve hemen iki buçuk ay sonra da Türkiye'nin üyelik başvurusunda bulunması, yeni kurulan ve tekbir önemli atılımda bulunmamış bir

⁴ Zamanın Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun “Yunanistan kendini boş bir havuza atsa bile onu yalnız bırakmaya gelmez, tereddüt etmeden sizde atlayacaksınız” sözü Türkiye'nin başvurusunun altındaki temel sebebi gösterir niteliktedir.

kuruluş olan AET'nin bir anlamda "prestij kazanmasına" sebep olmuştur. Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, 1959 yılında süreci hızlandırmak için diplomatik atak başlatmış ve bu atak neticesinde AET Atina ile Ankara arasında denge arayışına girmiştir (Karluk, 1996: 392).

Yunanistan ile 1 Mart 1960'ta ortaklık görüşmelerine başlanmasını takiben 21 Nisan'da her iki ülkenin başvurularının paralel süreçlerde ele alınması karara bağlanmış (Eralp, 1996: 42), ancak Türkiye'de yaşanan 27 Mayıs 1960 Darbesi ile ilişkiler kopmuştur.

12 Eylül 1963 tarihinde imzalanan Türkiye ile AET arasında ortaklık kurulmasını öngören Ankara Anlaşması gereğince, AET ile Türkiye arasında Gümrük Birliği'nin hayata geçirilmesi suretiyle Türkiye'nin AET'ye tam üyeliğinin gerçekleştirilmesi öngörülmektedir⁵. Antlaşmaya göre Türkiye ile AET arasındaki ortaklık ilişkisi "hazırlık", "geçiş" ve "son dönem" olarak üç aşamalı bir takvime bağlanmıştır (Köstekli, 1999: 38; Bulaç, 2001: 28).

Hazırlık sürecinin 1970 yılında tamamlanmasının ardından, Gümrük Birliği ile sonuçlanması öngörülen geçiş süreci başlamış (Gümrükçü, 1999: 65) ancak 1970'li yılların ikinci yarısından itibaren Türkiye çeşitli faktörlerin etkisiyle dış ekonomik güçlüklerle karşılaşmıştır. Bu güçlükler Türkiye'nin Toplulukla ilişkilerine de yansımış (Çalış, 2001: 158-162) aynı dönemde Yunanistan 12 Haziran 1975 tarihinde AET'ye tam üyelik müracaatında bulunmuştur (Eralp, 1996: 44). 28

⁵ İlk mali protokol çerçevesinde (1963–1970 yıllarını kapsayan dönem) AET Türkiye'ye 175 milyon ECU (o zamanki adıyla Avrupa para birimi) tutarında mali yardımda bulunmuş ve aynı dönemde Türkiye'nin ithalatında AET'nin payı yükselmiştir.

Mayıs 1979'da Atina'da Yunanistan'ın tam üyeliği ile ilgili Katılma Anlaşması imzalamıştır.

1979 yılı sonunda Türkiye'de hükümet değişikliği olmuş ve iktidara gelen Adalet Partisi azınlık Hükümeti, AET ile ilişkilerin canlandırılmasına önem vermiştir. AET ile ilişkilerin hızla düzelme yoluna girmesi, zamanın Milli Selamet Partisi'ni rahatsız etmiş, gelişmelerden hoşnut olmayan bu parti, Hükümet ve Dışişleri Bakanı hakkında TBMM'ye bir gensoru önergesi vermiş, bunun üzerine Dışişleri Bakanı, 6 Eylül 1980 tarihinde istifa etmek durumunda kalmış, ardından 12 Eylül 1980'de Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yönetime el koyması ve TBMM'yi feshetmesi sonucunda, Türkiye-Topluluk ilişkileri yeni bir döneme girmiştir (Karluk,1996: 398).

Türkiye-AB ilişkilerinde bir diğer dönüm noktası da 17 Nisan 1987 yılında yaşanmış, bu tarihte Türkiye AT'ye tam üyelik başvurusunda bulunmuştur (Gümrükçü, 1999: 74). Tam üyelik bu aşamada gerçekleştirilememiştir, ancak **Gümrük Birliği** yolunda ki çalışmalar ivme kazanmış, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 13 Aralık 1995 tarihinde Gümrük Birliği'nin tamamlanması ile ilgili kararı onaylamasının ardından da Ortaklık Konseyi 1 Ocak 1996 tarihi itibarıyla AB ile Türkiye arasında Gümrük Birliği'ni yürürlüğe koymuştur. Böylece 1963 tarihli Ankara Anlaşması ile öngörülen geçiş süreci, AB ile Türkiye arasında Gümrük Birliği'nin yürürlüğe girmesiyle tamamlanmış ve tam üyelik ile sonuçlanması öngörülen nihai sürece girilmiştir (Aydoğan, 2005: 181; Tekeli, İlkin, 2000: 546).

29 Haziran 1997 tarihli ortaklık konseyi toplantısında AB'nin, Türkiye'nin tam üye olabileceğini bir kez daha onaylamasının ardından Avrupa Komisyonu'ndan Türkiye'nin tam üyeliği ile ilgili olarak yeni bir görüş hazırlaması talep edilmiştir. Avrupa Komisyonu 16 Temmuz 1997'de açıkladığı "Agenda 2000" başlıklı raporunda, birtakım siyasi ve ekonomik gerekçelerle, Türkiye'yi AB'nin bir sonraki genişleme sürecinin dışında bırakmıştır.

Soğuk Savaş sonrası inişli çıkışlı bir grafik çizen AB- Türkiye ilişkileri, 10-11 Aralık 1999 Helsinki'de yapılan Avrupa Konseyi Zirvesi'nde Türkiye'nin AB'ye adaylık statüsünün resmi olarak kabul edilmesiyle farklı bir boyut kazanmıştır. 1959 yılında AET'ye ortaklık başvurusunda bulunan Türkiye, 1987'de tam üyelik başvurusunda bulunmuş ve 1999 **Helsinki Zirvesi** ile adaylık statüsünü resmileştirmiş, bu vesileyle de diğer aday ülkelerde olduğu gibi reformların desteklenmesi ve teşvik edilmesi amacıyla, mali yardımları da içeren katılım öncesi stratejiden faydalanmaya hak kazanmıştır. Aday ülke statüsü hiçbir önkoşula bağlı olmaksızın kabul edilen Türkiye, diğer aday ülkelere açık olan tüm birlik programlarına aktif olarak katılabilecek, katılım süresince AB ile diğer aday üyeler arasındaki tüm toplantılara iştirak edebilecek ve AB mali yardımlarının koordine edilebilmesi için tek bir çatı oluşturacaktı. Türkiye'nin AB'ye katılım sürecinin temellerini oluşturacak olan Çerçeve Yönetmelik ve Katılım Ortaklığı Belgesi sırasıyla 26 Şubat ve 8 Mart 2001 tarihlerinde AB tarafından kabul edilmiştir (Ülger: 2003: 91).

Türkiye'nin AB'ye katılım sürecinde kat ettiği ilerleme, Ulusal Programda belirlenen öncelik ve hedefler ışığında 2001 yılı içerisinde ivme kazanmıştır.

Buradaki öncelikli ve nihai hedef, Kopenhag siyasi kriterlerinin tam manasıyla yerine getirilmesi suretiyle katılım müzakerelerinin başlatılmasıdır. Bu amaçla atılan en önemli adım Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda yapılan ilk ve en geniş çaplı değişikliklerdir. 3 Ekim 2001'de kabul edilip 17 Ekim 2001 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4709 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun"la yapılan değişikliklerle, 1982 Anayasasının Başlangıcı, 32. maddesi ve bir geçici maddesi değiştirilmiştir. Bu anayasa değişikliği hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesinden, insan haklarının iyileştirilmesine ve demokratik kurumların yeniden yapılandırılmasına kadar çok geniş bir çerçevede yenilikler getirmekte ve Ulusal Program'da vaat edilen düzenlemelerin birçoğunun yaşama geçirilmesini sağlamaktadır. Bu anayasa değişikliklerinin tam olarak uygulanabilmesi için "Uyum Yasaları" adı altında mevcut yasalarda birtakım hukuki ve idari düzenlemelere gidilmiştir. Ekonomi alanında da Ulusal Program'da koyulan hedefler doğrultusunda hazırlanan makro-ekonomik istikrar programı kararlılıkla uygulanmıştır.

Türkiye tarafından reform çabaları sürerken AB de üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmeye başlamış, Türkiye'nin AB programlarına katılımı ve mali yardım için tek çerçeve oluşturulması yolunda birtakım adımlar atılmış, Türkiye'nin 2002 yılı itibariyle Çerçeve Anlaşması'nın tamamlanması ile birlikte diğer aday ülkelerin faydalandığı haklara sahip olmasının yolu açılmıştır.

14- 15 Aralık 2001 tarihinde Laeken'de yapılan Avrupa Birliği Zirvesi'nde, Türkiye ile katılım müzakerelerinin başlatılması olasılığı en üst düzeyde ilk defa telaffuz edilmiştir. Türkiye'nin de diğer aday ülkeler gibi Avrupa'nın geleceği için

Konvansiyon'a katılması kararlaştırılmıştır. Böylelikle Türkiye'nin de Avrupa'nın geleceğinin bir parçası olduğu kabul görmüştür (Ülger, 2003: 91).

12- 13 Aralık 2002 tarihinde yapılan Kopenhag Zirvesi'nin Sonuç Bildirgesinde, Konsey'in, 2004 yılı Düzenli İlerleme Raporu ve Komisyon'un görüşü ışığında, Aralık 2004 tarihli Zirve'de Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirdiğine kanaat etmesi halinde üyelik müzakerelerinin başlatılacağı belirtilmiştir. 2004 aynı zamanda 10 aday ülkenin birliğe katılması için öngörülen tarihi ve aday ülkeler arasında yer alan GKRY'nin tüm Kıbrıs adasını temsilen üyeliğe alınması yönünde karar çıkması kuvvetle muhtemel görünmekteydi (Erhan, 2006: 161). Bu durum tabi olarak Türkiye'ye problem yaratacak bir unsurdur. İlerleyen bölümlerde bu konu ayrıntılandırılarak ele alınacaktır.

2003 yılı ile birlikte Türkiye Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirme yolunda hızlı adımlar atmıştır. 11 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe giren Dördüncü Uyum Paketi'nde başta Siyasi Partiler Kanunu, Basın Kanunu, Dernekler Kanunu, Dilekçe Kanunu olmak üzere toplam 16 ayrı yasada değişiklik yapılmıştır.

6 Ekim 2004 tarihinde yayınladığı Türkiye İlerleme Raporu'nda Avrupa Komisyonu, Türkiye'nin siyasi kriterleri gerekli ölçüde karşıladığını belirterek, birliğe katılım müzakerelerinin başlatılması önerisinde bulunmuştur. 17 Aralık 2004 Brüksel Zirvesi'nde Avrupa Konseyi, Türkiye'nin Kopenhag Kriterlerini tatmin edici bir şekilde yerine getirdiğine kanaat ederek, 3 Ekim 2005 tarihinde Türkiye ile katılım müzakerelerinin başlatılması kararını almıştır.

1-2004'te Yaşanan Gelişmeler

25- 26 Mart 2005 tarihinde Avrupa Birliği Zirve Toplantısı Brüksel'de gerçekleştirilmiş ve Konsey, BM Güvenlik Konseyi çözümleri ışığında Kıbrıs sorununa kalıcı bir çözüm bulunması konusunda gösterdiği desteğin altını çizmiştir. Aynı zamanda, Terörle Mücadele Bildirisi yayımlamıştır. 1 Mayıs 2004 itibariyle de üyeliği Türkiye için önem arz eden Kıbrıs Cumhuriyeti ve yanı sıra, Polonya, Macaristan, Çekoslovakya, Slovakya, Slovenya, Litvanya, Letonya, Estonya ve Malta'dan oluşan 10 yeni üyeyi kapsayan Beşinci Genişleme süreci tamamlanmıştır (Dikbaş, 2007: 58).

AB Zirve Toplantısı 17- 18 Haziran tarihlerinde Brüksel'de gerçekleştirilmiş, Zirve'de Avrupa Anayasa'sı kabul edilmiş ve Konsey, Mayıs ayında yapılan Anayasa değişiklikleri de dâhil olmak üzere, Türkiye'nin reform sürecinde göstermiş olduğu ilerlemeleri takdirle karşılamış olduğunu belirtmiştir. Yılsonunda yapılacak olan Zirve toplantısında; Komisyonun Türkiye için hazırladığı ilerleme raporu ve tavsiye kararına dayanarak, Türkiye'nin Kopenhag Siyasi Kriterleri'ni yerine getirdiğine karar verilmesi durumunda, Türkiye ile katılım müzakerelerine gecikmeden başlanacağı teyit edilmiştir (Dikbaş, 2007: 58).

16- 17 Aralık tarihinde Avrupa Konseyi, Türkiye ile ilgili, Başkanlık Kararları Raporunu açıklamıştır. Türkiye'yle ilgili kısımda Kopenhag Kriterleri, İlerleme Raporu, Öneriler Raporu'nun esas alınacağı ve Ankara Anlaşması'nın AB'ye katılan 10 Üyeyi de kapsayacak şekilde uygulamaya konulacağı belirtilmiştir. Türkiye ile 3 Ekim 2005'te Müzakerelere başlanılacaktır (Dikbaş, 2007: 61). Bu

noktada dikkat edilmesi gereken bir unsur, on yeni üyeyi kapsayacak genişlemenin beraberinde GKRY'nin tanınması anlamına gelmesidir.

2- 2005'te Yaşanan Gelişmeler

2005 yılında Türk ceza sisteminde köklü değişiklikler getiren Yeni Türk Ceza Kanunu yürürlüğe koyularak, AB uyum sürecinde önemli bir adım atılmıştır. 13 Haziran'da Lüksemburg'da toplanan AB Dışişleri Bakanları, Ankara Anlaşması'nı 10 yeni üyeyi kapsayacak şekilde genişleten protokolü imzalamıştır. 16- 17 Haziran AB Hükümet ve Devlet Bakanları Zirve sonuç bildirgesinde, dolaylı olarak, Türkiye'nin Zirve Kararları'nı tam uygulaması istenmiştir. Türkiye- AB ilişkilerinin hukuki temelini oluşturan 1963 Ankara Anlaşması'nı 1 Mayıs 2004 tarihinde AB üyesi olan 10 ülkeyi kapsayacak şekilde genişleten "Ek Protokol" Türkiye tarafından 29 Temmuz'da imzalanmıştır. Böylece Türkiye, Rum yönetimindeki Kıbrıs Cumhuriyeti'ni resmen tanımıştır. Türkiye ek protokolü imzalamasının hemen ardından uluslararası yasal geçerliliği olmayan bir bildirge yayınlamak, ek protokol'ü imzalamış olmanın Kıbrıs Rum Yönetimini tanımak anlamına gelmediğini bildirmiştir. AB ise 21 Eylül'de Kıbrıs konusunda bir bildirge yayınlamak, Ankara Hükümetinin Kıbrıs Rum Yönetimini tanımadığını bildiren bildirgesinin uluslararası hukuka uygun olmadığını, AB tarafından kabul edilemeyeceğini bildirmiş ve Türk Hükümetinden, liman ve havaalanlarını Kıbrıs Rumlarına açmasını istemiştir. 3 Ekim'de Lüksemburg'da toplanan AB Genel İşler ve Dışişleri Konseyi, Türkiye'nin AB'ye üyelik müzakerelerinin çerçeve belgesini imzalamıştır (Erhan, 2006: 203).

3- 2006'da Yaşanan Gelişmeler

12 Haziran 2006 Lüksemburg görüşmeleri Türkiye açısından olumsuz geçmiştir (Erhan, 2006: 181). Bu dönemde Ek protokole uyulmadığı gerekçesiyle AB Türkiye ile ilişkileri yavaşlatmıştır. İlişkilerde yeniden dinamizm kazanmak isteyen AKP hükümeti ise sözlü olarak AB'ye limanları açabileceğine dair bir teklifte bulunmuştur. Ancak bu öneri Türkiye'de Hükümet ve Devletin Zirvesi arasında bir bilgilendirme krizine yol açmış ve nitekim AB bu teklifi resmi bulmayarak gündemine almamıştır. Ardından da 11 Aralık 2006'da Türkiye ile 8 başlığın durdurulması yönünde karar almış ve Zirveye Türkiye'nin katılımının gerekli olmadığını bildirmiştir.

Türkiye üye ülke olmadığı için Zirveye katılımı ancak davet edilmesi ile mümkündür. Ancak 2006 yılında Türkiye, AB Zirvesine katılması yönünde herhangi bir davet almamıştır.

4- Kıbrıs Meselesi

Kıbrıs meselesi daha öncesinde Türkiye'nin AB ile ilişkilerinin öncelikli konuları arasında yer almamıştır. Bileşmiş Milletler çatısı altında geliştirilmiş çözüm planları paralelinde Ada'daki tarafların yanı sıra Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve zaman zaman ABD'nin katılımıyla şekillenen bir çizgi izlemiştir. Kıbrıs meselesiyle ilgili en önemli konulardan birisi 1959- 60 anlaşmaları uyarınca "Kıbrıs'ın Yunanistan ve Türkiye'nin birlikte üye olmadığı örgütlere katılmayacağı" yönündeki karardır (Aydoğan, 2005: 301- 306). Ancak günümüzde Kıbrıs konusu gerek çözüm arandığı çatı açısından, gerekse 59- 60 anlaşması

kurallarına uyumu açısından farklılığa uğramış bir konu haline gelmiştir (Erhan, 2006: 177)

1997 ve 1999 yıllarında alınan Zirve kararlarıyla, Kıbrıs sorununun çözümü ve Türkiye'nin AB'ye üyeliği birbiriyle ilişkilendirilen konular haline gelmiştir. 1997 yılında Lüksemburg Zirvesi'nde Türkiye AB tarafından öne sürülen koşullar nedeniyle siyasi diyalogu durdurmuş, ancak 1999'da aynı koşullar karşısında sessiz kalmıştır (Erhan, 2006: 170-171; Işıksal,2006: 300).

2000 yılında Türkiye için Komisyon tarafından hazırlanan üç Katılım Ortaklığı Belgesi'nde de Kıbrıs sorununun çözümünde Türkiye'nin etkin olması gereği vurgulanmış ve yine Komisyon'un hazırladığı ilerleme raporlarının tümünde de Kıbrıs meselesinin çözümü Türkiye'nin üyeliğinin olmazsa olmaz ön koşulu sayılmıştır. 24 Nisan 2004'te BM genel sekreteri Annan'ın Kıbrıs Rum ve Türklerinin birleşmesine yönelik planı halk oylamasına sunulmuş, Türk tarafı kabul ederken, Rum tarafı birleşmeyi kabul etmemiştir. 1 Mayıs 2004'te de adanın Rum kesimi tüm Kıbrıs'ı temsilen AB üyesi olmuştur. 17 Aralık 2004 Zirvesi'nde Türkiye, Ankara Anlaşması'nı yeni katılan on ülkeyi bir protokolle genişletmeyi kabul etmiş ve Temmuz 2005'te de protokolü imzalamıştır. (Erhan, 2006: 178; Manisalı, 2005: 138). Aynı dönemde Kıbrıs konusunda daha katı politikalar yürüten ve Rum tarafına daha şüpheyle bakan Cumhurbaşkanı Denктаş, 17 Nisan 2005 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday olmamıştır.

B- AB-Türkiye Müzakerelerinin 2004 ve 2006 Zirve Dönemlerinde Medyada Temsili

Bu bölümde 2004 ve 2006 AB Zirve dönemleri ile ilgili gelişmeler; Hürriyet, Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinde yayınlanan haberlerin söylemlerinin konjonktüre göre farklılaşması bağlamında incelenirken Van Dijk'ın söylem çözümlemesinden yararlanılarak haberin “makro” ve “mikro” yapısal özelliklerine bakılacaktır.

Haberin “makro yapısal özellikleri” ile kastedilen başlık, alt başlık, spotlar ve giriş cümleleridir. Ayrıca haberde belli temaların birbirini izlemesi ile oluşan “tematik yapı” ve bu temaların içinde yer aldığı “şematik yapı” da haberin makro yapısal özellikleri arasında yer alır. “Mikro yapısal özellikler” ise sözcük seçimleri, cümle yapıları, cümleler arasında kurulan ilişkiler, haberin ikna yolları (retorik), haber metnindeki özel anlamlar, yan anlamlar ve kodlardan oluşur. Haber metni, yalnızca dilden yararlanmaz, medyanın olanaklı kıldığı tüm kod sistemlerinden faydalanır. Farklı iletişim araçları, farklı kod sistemlerini kullanmaktadırlar. Örneğin yazılı basın, sözcükleri ve cümle yapılarını kullanmakla kalmaz aynı zamanda gazetenin kendine özgü sentaksından faydalanır. Sentaksla kastedilen; üst başlık, başlık, fotoğraf ve sayfa düzenidir. Anlam yalnızca kullanılan günlük dille değil, farklı araçların kullandıkları özgün diller, yani araçların semiyotiği içinde oluşur (Van Dijk, 2003: 42-44).

Haberin söylemi toplumda var olan söylemlerden bağımsız değildir, kaynak kişi ya da kuruluşların söylemlerini yansıtmaktadır. Haber, seçilmiş “öteki” kişilerin

görüşlerinin sunulmasına dayanmaktadır. Bu seçilmişler bakanlar, partilerdeki üst düzey kimseler, akredite baskı gruplarının sözcüleridir. Bunlar iktidar sahibi kurumların görüşlerini yansıtırlar (İnal, 1996: 99). Dolayısıyla anlaşılabilmesi, ancak ait olduğu bağlam içerisinde değerlendirilmesi ile mümkündür (İnal,1995:116).

Yukarıda sayılan akredite kaynaklar konusunda mutabık olan Eliot, Murdock ve Schelesinger'in saydığı bu kimseleri Hall “birincil tanımlayıcılar” olarak adlandır. Gazeteciler ise birincil tanımlayıcıların oluşturdukları durum tanımlarını halkın diline dönüştüren “ikincil tanımlayıcılarıdır”. Molotch ve Lester, akredite kaynaklarını “haber teşvik ailesi” olarak nitelendirir. Gazeteciler ise haber aktarıcılarıdır. Roscho bu kişilerin “haber yapıcıları” olduklarını vurgular (akt, İnal, 1996: 99).

Medya söylemi, başat anlamları rutin olarak yeniden üretir (Schlesinger, 1994: 49). Bunu yaparken kaynakların seçimi, öykü başlıklarının seçimi ve tek düze haber temposundan faydalanır ve hangi haber aktörlerinin kamuya yeniden sunulacağına ve onlar hakkında neler söylenileceğine karar verir (Van Dijk,1994:303). Haberde egemen söylemler temsil edilir ve metin egemen söylemin etrafında kapanır. Haber metninde alternatif açıklamalar, farklı görüşler her zaman bütünüyle dışlanmasa da, çoğu zaman egemen söylem içerisinde eritilir (Van Dijk, 1994: 117).

Güç/iktidar ilişkileri bütün iletişim durumları içine yerleşmiştir, ancak nihai olarak sabitlemesi söz konusu değildir; farklı anlamlar için mutlaka açık bir alan bırakılır. Bu noktada söylem, bir anlamın dil pratiği içinde sabitlemeye

çalışılmasıdır. Bu süreçte, başka anlamlar dışlanır, üretimleri sınırlanır. Özellikle Laclau ve Mouffe, nihai bir anlam (bir açıdan da güç ilişkileri) sabitliğini olanaksız görür ancak geçici ve kısmi sabitleştirmelerin varlığını alıkoyarlar (1992:140). Burada yapılmak istenilirse AB üyelik süreci üzerinden, temsilde gerçekleşen bu değişimi 2004 ve 2006 Zirve dönemleri bağlamında ortaya koyabilmektir.

Bu bölümde 2004 ve 2006 Zirve dönemlerinde Cumhuriyet, Hürriyet ve Zaman gazetelerinde çıkan AB haberlerinin incelenmesi koşuluyla, değişen bağlamlara göre AB'nin temsilindeki değişim ortaya konulmaya çalışılacaktır. Hall'ün de dediği gibi kimlikler temsil içinde kurulur ve söylem içerisinde inşa edilir, onlar “özellik söylemsel formasyonlar ve pratiklerdeki özellik tarihsel ve kurumsal alanlar içinde” üretilir (Hall'den akt. Gencel Bek, 2004: 228). Bu nedenle de Avrupalılık tanımı ya da Avrupa Birliği tanımı değişen bağlamlara göre konumlanmaktadır. Türkiye'nin AB üyeliği, farklılaşan bağlama göre, temsilin değişimine iyi bir örnek teşkil etmektedir. Bu bölümde, Türkiye ile müzakerelerin 3 Ekim 2005'te başlayacağını ilan edildiği 2004 Zirvesi ile ilişkilerin, Kıbrıs meselesi yüzünden oldukça durağan bir hal almış olduğu 2006 Zirvesinin karşılaştırması yapılacak ve temsildeki farklılıklar gazetelerin hem kendi içlerinde tarihsel olarak (2004-2006) hem de birbirleriyle karşılaştırılarak incelenmesi yoluyla ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Haber incelemelerinde Zirve dönemlerinin (17 Aralık 2004- 14 Aralık 2006) yanı sıra, bu dönemlerin öncesi ve sonrasındaki yorumların da görülebilmesi için 17 Aralık 2004 ve 14 Aralık 2006 Zirvelerinin birer hafta öncesi ve birer hafta sonrası

çalışmanın kapsamı içerisine dâhil edilmiştir. Böylelikle Zirve günleri dışarıda bırakıldığında her gazete için toplamda 4'er haftalık inceleme yapılmış olacaktır.

Hürriyet, Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinin seçilmiş olmasındaki temel sebep, bu gazetelerin AB adaylık sürecine ilişkin birbirinden farklı sunumları kullandıkları varsayımı ve yayın politikalarında gözetmiş oldukları farklılıklardır. Hürriyet Gazetesi büyük sermaye sahibi bir kuruluş mensubu olmasının yanı sıra AB'ye üyelik konusunda istekli duruşu, Zaman Gazetesi ise İslamcı kesimleri temsil etmesi ve hükümete yakın duruşu nedeniyle, Cumhuriyet Gazetesi ise Ulusalçı çizgiyi temsil etmenin yanı sıra iktidara (AKP) karşı daha mesafeli bir tavır sergilemesi sebebiyle seçilmiştir. Çalışma yalnızca haber metinlerinin incelenmesini amaçladığı için köşe yazıları incelemeye dâhil edilmeyecektir.

Karşılaştırmalı söylem analizi metoduyla, bu çalışma bağlamında yapılmaya çalışılacak olanlar sıralanırsa, öncelikle birbirinden farklı politik duruşlara sahip olan gazetelerin AB adaylık süreci sunumlarındaki farklılaşma noktaları ortaya konulacak, bu gazetelerin sunumlarında 2004 ve 2006 yıllarında nasıl değişimler olduğu sergilenmeye çalışılacak ve dolayısıyla 2004 ve 2006'ya ait bu verilerin gazeteler arasında karşılaştırmalı değerlendirilmesinin yapılması mümkün olabilecektir. Bu sayede temsilin tarihsel konjonktüre göre uğradığı farklılık hem farklı gazeteler arasında hem de aynı gazetenin farklı zamanlardaki yayımlarında sergilenmeye çalışılacaktır.

Bu teze 2004 ve 2006 Zirve dönemlerinin konu edilmesinin en önemli sebebinin, AB Türkiye müzakerelerinin değişen bağlama göre, temsilde görülen

farklılık ve değişimlere iyi bir örnek teşkil etmesi olduğu daha önce de söylenmişti. Değişen bu bağlam, bir önceki bölümde ayrıntılı bir biçimde anlatılmıştır, ancak burada ele alınan süreç çerçevesinde (2004-2006) konu tekrar edilecek olursa GKRY'nin 1 Mayıs 2004 tarihinde "Kıbrıs Cumhuriyeti" olarak diğer 9 aday ülke ile birlikte AB'nin üyesi olduğu noktasından başlamak konunun anlaşılması açısından yararlı olacaktır. Bu yeni üyeliklerin ardından Türkiye'den Ankara Anlaşmasının, katılımı gerçekleşen on ülkeyi kapsayacak biçimde, Ek Protokolle genişletilmesi istenilmiştir. Ek Protokolün imzalanması ise Türkiye açısından birtakım sorunlar doğurmakta ve içeride, bu imzanın Türkiye'nin GKRY'yi tanıması anlamını taşıyacağı yolunda tartışmalara yol açmaktadır. 2004 Zirvesinde Türkiye'yle 3 Ekim 2005'te Müzakerelere başlanması yolunda karar alınmış, bu karar Türkiye'de büyük yankı uyandırmıştır. Gazetelerin genel tavrına bakıldığı zaman, Kıbrıs konusunun 2004 Zirve döneminde ön plana çıkarılmadığı ve Zirve'nin bir kazanım olarak sunulduğu görülecektir.

2005 yılında Türkiye, AB'nin ısrarları üzerine Temmuz ayında Ek Protokolü imzalamış ve ardından da yayınlamış olduğu bildiriyle bu Protokolü imzalamış olmanın GKRY'yi tanımak anlamını taşımadığını ilan etmiştir. Ancak hemen sonrasında AB bir açıklama yaparak, Türkiye'nin yayınlamış olduğu bildirinin uluslararası hukuka uygun olmadığını duyurmuş, Türkiye'den limanlarını ve havaalanlarını Kıbrıs Rumlarına açmasını istemiştir.

2006 yılı, AB-Türkiye ilişkileri açısından kısır geçmiş bir dönemdir. Bu dönemde AKP hükümeti, AB ile ilişkilere ivme kazandırmak için sözlü olarak AB'ye Kıbrıs Rumlarına limanlarını açabileceğine dair bir teklif götürmüştü, ancak bu

teklif, AKP ile Devletin Zirvesi arasında büyük bir “bilgilendire krizine” yol açmıştır. AB teklifi resmi bulmayarak gündemine almamış, Zirveden hemen önce Türkiye ile 8 başlığı dondurmuş ve Türkiye’yi Zirve’ye davet etmemiştir.

1- Makro Yapısal Özellikler

Tematik yapı terimi, haber metninin konularının ya da temalarının hiyerarşik düzenlemesi anlamını taşır (Van Dijk’tan akt, Keskin,1997:102). Bahsedilen bu hiyerarşik yapılanma içerisinde önemli görülen temalar önce, detaylar ise sonrasında verilir. Hiyerarşik yapıyı belirleyen ise, hangi olayın diğerlerine nispeten önemli görülüp ilk sayfadan verildiği, oradan da manşete ya da sürmanşete taşındığı, başlıkta olayın hangi yönünün ön plana çıkarıldığıdır (Van Dijk, 2003: 42-44). Van Dijk bu yapılanmanın okuyucu üzerinde etkili olduğu inancını taşımaktadır (İnal,1994:156).

1-1- Başlıklar, Spotlar ve Haber Girişleri

Başlıklar metinlerin makro- önermelerini oluştururlar. Haber başlıklarının en önemli özellikleri, durumu tanımlamalarıdır. Başlıkta kullanılan durum tanımları daha çok ana olaya ilişkin yargılar ya da haber aktörlerinin sözel tepkilerinin alıntılanması şeklinde kendisini gösterir (Van Dijk, 1987: 35; Keskin, 1997: 123).

Başlıklara bakılarak genel bir değerlendirme yapıldığında; Hürriyet Gazetesi’nin 17 Aralık 2004 Zirvesiyle ilgili “Yeni Hayat” başlığını manşetten verdiği, Zaman Gazetesi’nin 17 Aralıkta “Tarih 3 Ekim, Kıbrıs Düğüm” başlığı ile

Kıbrıs'a gönderme yaptığı, ancak 18 Aralık 2004'te Hürriyet Gazetesi gibi başlığına "Yeni Avrupa, Yeni Türkiye" ifadelerini taşımış olduğu, Cumhuriyet Gazetesi'nin ise diğerlerinden farklı olarak "AB Koşulları Ağır" ifadesini başlıkta kullandığı görülecektir. Hürriyet ve Zaman Gazetelerinin kullanmış oldukları başlıklar, AB-Türkiye ilişkilerinde herhangi bir probleme işaret etmeyen başlıklardır. Hürriyet Gazetesi'nde yer alan "Yeni Hayat" ifadesi aynı zamanda AB'yi bir tür umut kapısı gibi göstermekte, yeni ile iyi olana, çağdaş olana gönderme yaparak, AB'ye girilmesi durumunda her şeyin değişeceğine dair anlamlar içeren bu sözcüklerle AB'yi sorunların çözüleceği bir yer olarak sunmaktadır. Cumhuriyet Gazetesi ise farklı bir yaklaşımla manşetten "AB Koşulları Ağır" başlığını kullanmış ve sürecin Türkiye lehine işlemediğine işaret etmiştir. Cumhuriyet Gazetesi "AB Koşulları Ağır" ifadeleriyle, AB'ye yüklenen anlamlara ilişkin bir değerlendirmede bulunmamış ancak Türkiye'nin önüne sürülecek olan koşulların çok ağır olduğuna dair bir gönderme yapmakla yetinmiştir.

17 Aralık 2004	Manşette Yer Alan Başlıklar
Hürriyet	Yeni Hayat
Cumhuriyet	AB Koşulları Ağır
Zaman	Tarih 3 Ekim, Kıbrıs Düğüm

2005 yılında Zirve günü kullanılan manşetlere bakıldığında, Hürriyet Gazetesinin “Bugün Milat” başlığını kullanarak AB konusunun önemine atıfta bulunduğu, Cumhuriyet Gazetesi’nin “Lüksemburg’da En Uzun Gece” başlığı ile AB konusunun ne denli dikkate alındığı ve önemsendiği göndermesinde bulunduğu, dolayısıyla Türkiye için önemini vurgulamış olduğu görülecektir. Buradan da anlaşılacağı gibi 2005 Zirve Döneminde de AB haberlerinin sunumundaki olumlu hava 2004’te olduğu gibi sürdürülmüştür.

3-Ekim 2005	Manşette Yer Alan Başlıklar
Hürriyet	Bugün Milat
Cumhuriyet	Lüksemburg’da En Uzun Gece
Zaman	Avusturya’nın İnadı Aşılamaı AB Kararını Bugün Verecek

14 Aralık 2006 (Zirve günü) tarihinde, Manşetten Başlık veren tek gazete Zaman Gazetesi’dir. Zaman, “Kıbrıs’ta Çözüm İçin Israr Etmek, Türkiye’ye Kazandırır” başlığını kullanmış ve bu başlıkla da AKP’nin Kıbrıs’ın çözümündeki ısrarcı tavrını desteklemiştir. Zaman Gazetesi, haber içeriğinde ise aydınların bir araya gelerek konuyu tartıştıkları ve Kıbrıs’ta çözüm arayışı için ısrarcı olmanın Türkiye’yi kazançlı çıkaracağı yönündeki beyanlarına dayanarak, AKP’nin politikalarına meşru bir zemin oluşturmak istemiştir. Daha öncesinde her dönem Zirve haberini manşetten veren Hürriyet ve Cumhuriyet Gazeteleri ise 14 Aralık

2006 tarihinde, AB ile ilgili manşetten haber vermemeyi tercih etmişlerdir. Bu tavır, temsildeki farklılaşmaya en önemli örneklerden birini oluşturmaktadır. Öncesinde çok fazla önemli kabul edilip, günlerce gazetelerin manşetten indirmediği AB Zirvesi, 2006 yılında manşetlerde yer bulamamıştır.

14 Aralık 2006	Manşette Yer Alan Başlıklar
Hürriyet	-
Cumhuriyet	-
Zaman	Kıbrıs'ta Çözüm İçin Israr Etmek, Türkiye'ye Kazandırır

Manşetlerin dışında ki başlıklarda ise, en dikkat çeken unsur 2004'e nazaran, 2006'da fazlaşan oranda olumsuz başlıkların gazetelerde yer almasıdır. Aşağıda bu başlıklara örnekler verilmiştir.

▲ Hürriyet Gazetesi:

"Karar Onlardaki Vizyon Noksanlığını Gösteriyor" (13 Aralık 2006, Hürriyet Gazetesi)

"AB Türkiye'ye Haksızlık Yaptı" (13 Aralık 2006, Hürriyet Gazetesi)

▲ Cumhuriyet Gazetesi:

"AB, Süreci Tıkadı" (12 Aralık 2006, Cumhuriyet Gazetesi)

"Dışişleri Küçük Düşürüldü" (12 Aralık 2006, Cumhuriyet Gazetesi)

▲ Zaman Gazetesi:

“Talat da Umudunu Kaybederse” (15 Aralık 2006, Zaman Gazetesi)

“Türkiye’nin Yüzüne Kapıları Kapatmak” (16 Aralık 2006, Zaman Gazetesi)

Yukarıda da görüldüğü gibi başlıklarda Milli Politika, Kıbrıs’ın satılması, hükümetin diz çökmesi, kapıların Türkiye’nin yüzüne kapanması gibi anlatımlar ön plana çıkmıştır. Tüm bu kötü gelişmeler, Kıbrıs konusuna dolayısıyla Rumlara ve Yunanlılara bağlanmakta, Türkiye için çok önemli aktörlerle yaşanması nedeniyle hem önem taşımakta hem de ulusal duyguları harekete geçirmektedir. Nitekim Yunanistan’ın Türkiye için çok önemli bir “öteki” olduğu unutulmamalıdır.

Haber başlıklarında kullanılan alıntıların, dil kuralları gereğince, tırnak içerisinde verilmesi gerektiği halde gazeteciler, kimi zaman bu kurala uymamakta ve tırnağı kullanmayarak akredite kaynağın sözünü, “halkın sözüne” dönüştürmektedirler. Bu tavır, gazetecinin başlığa taşımış olduğu sözü içselleştirdiği anlamına gelmektedir. Halkın sözüne dönüştürmeyle ilgili gazetelerde yer alan birkaç örnek aşağıda verilmiştir.

▲ Hürriyet Gazetesi:

Başardık (18 Aralık 2004, Hürriyet Gazetesi, akredite kaynağı: Erdoğan)

AB, Türkiye’ye Haksızlık Yaptı (13 Aralık 2006, Hürriyet Gazetesi, akredite kaynağı: Erdoğan)

▲ Cumhuriyet Gazetesi:

Kıbrıs'tan Vazgeçmek İhanettir (18 Aralık 2004, Cumhuriyet Gazetesi, akredite kaynağı: Eski Dışişleri Bakanları Şükrü Sina Gürel ve Mümtaz Soysal)

Hükümet, KKTC'yi AB Uğruna Feda Ediyor (12 Aralık 2006, Cumhuriyet Gazetesi, akredite kaynağı: İnönü Üniversitesi Senatosu)

Yukarıda görüldüğü gibi içselleştirilen bu ifadelere bakıldığında en dikkat çeken unsur 2004 yılında Hürriyet'in "Başardık" sözlerini içselleştirdiği ancak 2006 yılında bu tavırdan vazgeçerek AB'nin Türkiye'ye haksızlık yaptığı yönündeki kanaati içselleştirdiği görülmektedir. Cumhuriyet Gazetesi ise her iki dönemde de Kıbrıs konusuna dair hassasiyetini sürdürmüş ve bu yöndeki beyanları içselleştirmiştir.

Kimi zamansa haber aktörlerinin isimleri verilerek sözlerinin alıntılanmasıyla oluşturulan haber başlıklarına rastlanılmıştır. Bunun örnekleri de aşağıda yer almaktadır:

▲ Hürriyet Gazetesi:

Yılmaz: AB ile 50 Yıl da Olsa Devam Edelim (22 Aralık 2004, Hürriyet Gazetesi)

İslam Ülkeleri: AB'ye Komşu Olacağız (21 Aralık 2004, Hürriyet Gazetesi)

▲ Cumhuriyet Gazetesi:

Chirac: Biz Kaybederiz (16 Aralık 2004, Cumhuriyet Gazetesi)

Baykal: Bayram Neden (21 Aralık 2004, Cumhuriyet Gazetesi)

▲ Zaman Gazetesi:

Powell, Gül'ü Kutladı: Tarihi Bir Zafer Kazandınız (18 Aralık 2004, Zaman Gazetesi)

Arınç: Brüksel'de Büyük Başarı Elde Ettik (18 Aralık 2004, Zaman Gazetesi)

Akredite kaynaklarının verildiği başlıklara bakıldığında ise Hürriyet'in AB'ye yönelik olumlu tavrını sürdürdüğü ve siyasetçilerin aynı fikirleri paylaştıkları (Mesut Yılmaz örneğinde olduğu gibi) yönünde ifadelerle kendi duruşunu destekleme çabasında olduğu görülmüştür. "İslam Dünyası" ifadeleri ise öyle olmadığı halde tüm İslam Dünyası'nın Türkiye'nin üyeliğini heyecanla beklediği ve üstelik bu durumdan çok büyük mutluluk ve heyecan taşıdıkları yönündedir.

Cumhuriyet Gazetesi ise Chirac'ın sözlerine dayanarak AB'nin Türkiye'yi bünyesine almaması durumunda zararlı çıkanın AB tarafı olacağına dair göndermelerde bulunmaktadır. Verilen diğer örnekte ise Baykal'ın sözlerine dayanarak AB sürecinden Türkiye tarafının kazançlı çıkmadığını, boş ve gereksiz bir sevinç yaşandığını anlatmak çabasıdadır.

Zaman Gazetesi Powel'in Gül'ü tarihi bir zafer kazanmaları nedeniyle kutladığı yönünde yaptığı haberle AB sürecinde başarılı olduğuna dair

göndermeler yapmakta bunu da Powel'in sözlerine dayandırmaktadır. Sonraki başlıkta ise Arınç'ın sözleriyle yine AB konusunda hükümetin başarılı manevralar yaptığı ve ilişkileri idarede başarılı olduğu yönünde anlamlar oluşturmaktadır.

1-2- Tematik Analiz

Yapılan inceleme sonucunda Türkiye'nin AB'ye adaylık sürecinin yoğun olarak bazı temalar çerçevesinde verildiği görülmüştür. Ancak bu temalar, 2004 ve 2006 yıllarında farklı başlıklar altında toplanmaktadır, başlıklar kategorilendirildiğinde ise aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır:

2004'te gazetelerde kullanılan temalar

- “Kıbrıs”
- Türkiye'nin AB Üyesi Olmasının Gerekçelendirilmeleri= “medeniyetler arası diyalog”, “AB'nin Hıristiyan Kulübü olmadığını göstermesi için Türkiye'nin AB üyeliğinin gerekliliği”, “Türkiye'nin Doğu Batı arasında Köprü olma özelliği”, “Türkiye'nin barış için gerekliliği”
- “Türkiye'nin kırmızı çizgileri ve hassasiyetleri”

2006'da gazetelerde kullanılan temalar

- “Kıbrıs”
- Türkiye'nin AB Üyesi Olmasının Gerekçelendirilmeleri= “Türkiye'nin Doğu Batı arasında Köprü olma özelliği”, “Türkiye'nin barış için gerekliliği”

➤ “Liman sorunu” ve “bilgilendirme krizi”

a) “Kıbrıs” konusu:

Kıbrıs meselesinin gazetelerde işleniş biçimine bakıldığında, üç gazetenin de Kıbrıs meselesinin çözüm yeri olarak BM’ye işaret ettikleri ve Kıbrıs konusunun Türkiye’nin önüne engel olarak çıkarılmaması gerektiği yönünde ifadeler kullandıkları görülecektir. 1999 Zirve dönemini incelediği tezinde Durna, Sabah, Milliyet ve Radikal gazetelerinin, Kıbrıs meselesinin AB çatısı altında çözümüne sıcak baktıklarını söylemektedir (Durna,2002:122). Böylece, geçen bu süreçte gazetelerin genel tavırlarını değiştirmiş oldukları ve Kıbrıs’ın çözümü için adres olarak BM çatısını gösterdiklerini söylemek yanlış olmayacaktır.

(27.12.2004, Cumhuriyet Gazetesi)

...Erdoğan hükümeti, AB ile 3 Ekim 2005’te müzakerelere başlamayı tasarlarken bu tarihten önce BM çerçevesinde Kıbrıs sorunun çözümünde ilerleme sağlamayı hedefliyor...

(15.12.2004, Hürriyet Gazetesi)

...Gül, Kıbrıs sorununun çözüm yerinin, AB değil BM olduğunu belirterek...

(20.12.200, Zaman Gazetesi)

Scott McClellan... ‘Kıbrıs’ı çözüme kavuşturma yönünde BM Genel Sekreteri’nin çabalarına tam destek veriyoruz...

2006 yılında da Kıbrıs meselesi tüm gazetelerde 2004’te olduğu gibi BM’de çözülmesi gereken bir konu olarak değerlendirilmiştir. Aslında Kıbrıs’ın BM çatısı altında çözülmesi yönündeki görüş gazetelerin kendi kanaatlerinin ötesinde bir devlet politikasıdır. Büyükanıt’ın 08.12.2006 tarihli Cumhuriyet Gazetesi röportajında söylemiş olduğu “Bugüne kadar bizim resmi görüşümüz devletin resmi görüşüydü. O

görüş şudur: Bir; Çözüm Birleşmiş Milletler (BM) zemininde olacaktır. İki; Bütünsel bir çözüm olacaktır. Yani parça parça şunu ver, şunu al şeklinde değil. Üç; Adil ve kalıcı bir çözüm olacaktır...” ifadeleri de bu yaklaşımın bir devlet politikası olduğunun kanıtıdır. Dolayısıyla tüm gazetelerin, devletin resmi politikasını destekler biçimde yayın yapıyor olması, basının iktidarın görüşlerini yaygınlaştırmadaki üstlendiği rolü kanıtlar bir gösterge olarak kabul edilebilir.

(12.12.2006, Hürriyet Gazetesi)

Ayrıca dönem başkanı Finlandiya'nın yaptığı açıklamada Kıbrıs sorununun BM çatısı altında ve zaman kaybetmeden çözülmesi yönündeki çabalara tam destek verileceği vurgulandı.

(20.12.2006, Cumhuriyet Gazetesi)

...Kıbrıs sorununun 40 yılı aşkın süredir BM gündeminde olduğunu ifade eden Gül, sorunun başka yerde çözülemeyeceğini, Rum ve Yunan taraflarının da bir şekilde çözüm sürecine katılmaları gerektiğini söyledi.

(12.12.2006, Zaman Gazetesi)

Yunanistan'ın ısrarı ile kararda sınır sorunlarının BM sözleşmesi ve gerekirse Uluslararası Adalet Divanı'na müracaat edilerek çözülmesi gerektiğine işaret ediliyor.

Tek tek gazeteler incelendiğinde, 17 Aralık öncesinde Hürriyet Gazetesi'nin Kıbrıs konusunda Türkiye'nin hassasiyetleri olduğunu ve bu konuda herhangi bir ödün verilmeyeceğini Erdoğan ve Gül'ün sözlerine dayandırarak sık sık dile getirdiği görülmektedir. Yayınlamış olduğu 15.12.2004 tarihli haberde de “AB'den Kıbrıs Şartı Önlemlerimiz Çantada” başlığını kullanmış ve “önlemlerimiz çantada” ifadesi ile “bizlik” duygusuna gönderme yaparak konuyu içselleştirmiştir. Haber içeriğinde de Erdoğan'ın Zirve kararının milletin beklentilerine ve devletin hassasiyetlerine uygun bir karar olacağı yolundaki görüşlerine yer verilmiştir. 16.12.2004 tarihli haberde Hollanda Başbakanı Jan Peter Balkenende'nin, Zirveden Türkiye ile

müzakerelere başlanılacağı yönündeki görüşleri gazete tarafından desteklenirken, Hollanda Başbakanının'nın müzakerelerin başlaması karşılığında Türkiye'nin Kıbrıs'ı tanıyacağı yönündeki ifadesi, “Balkenende.... iddia etti” biçiminde verilerek desteklenmemiştir. Bilindiği gibi “iddia etti” ifadesi, desteklenmeyen görüşleri anlatmakta kullanılan bir ifadedir. Kısacası, 17 Aralık Zirve gününe kadar Hürriyet Gazetesi, Türkiye'nin Kıbrıs konusunda geri adım atmayacağı yönünde haberler yapmıştır. 17 Aralık tarihinde ise Türkiye ve AB arasında kısa bir gerginlik yaşanmış, AB'nin Kıbrıs konusundaki ısrarı karşısında Türkiye, masadan kalkacağını söylemiş, bunun ardından da Kıbrıs konusunun 3 Ekim'e kadar müzakere edilmesi, yani ertelenmesi şartı ile anlaşmaya varılmıştır. Aslında konu çözülmemiş, sadece ertelenmiştir. Oysa Hürriyet Gazetesi, 2004 Zirvesini büyük bir kazanım olarak sunmuş ve Kıbrıs konusunu ikinci planda tutmuştur. Zirve'yi, “Başardık”, “AB'yle Nişanlandılar” gibi başlıklarla duyurmuştur. Aynı dönemde bazı siyasilerin, Erdoğan'ın Kıbrıs ve AB politikasını eleştiren ifadelerine yer vermiş, ancak bu siyasileri desteklememiştir. Aşağıda verilen örneklerde görüleceği gibi bu siyasilerin ifadelerini “..... savundu” biçiminde vererek desteklemiyor olduğunu göstermiştir.

(18.12.2004, Hürriyet Gazetesi)

Baykal, dün öğle saatlerinde basına sızan Güney Kıbrıs'ın tanınması gibi önerilerin kabul edilemez olduğunu, AB'nin Türkiye'ye ucu açık müzakere önererek, tam üyelik dışında bir ilişkiye zemin yarattığını savundu.

(18.12.2004, Hürriyet Gazetesi)

Eski Dışişleri bakanları Mümtaz Soysal ve Şükrü Sina Gürel, Başbakan Tayyip Erdoğan'ın Brüksel'de görüşmeleri sürdürdüğü sırada düzenledikleri ortak basın toplantısında, 'Dayatmacı niteliği belli bir süreç içine girmek ve bu kapsamda Türkiye'nin Kıbrıs konusunda benimsediği tutumdan vazgeçmek Türk halkının haklarına ihanet anlamına gelir' görüşünü savundu.

Yukarıda anlatılanlardan da anlaşılacağı üzere Hürriyet Gazetesi, Kıbrıs konusunu, muhakkak çözülmesi gereken ve AB yolunda Türkiye'nin önünden

kaldırılması şart olan bir engel olarak değerlendirmiştir. 2004'te alınan Türkiye ile müzakerelere başlama kararını daha ön plana alarak, Kıbrıs meselesini gündemde tutmamayı tercih etmiştir.

2006 yılında Hürriyet Gazetesi'ne bakıldığında, Kıbrıs konusunun yine işlenmiş olduğu, ancak bu kez "Türkiye'nin hassasiyetleri" konusuna sıklıkla değinilmediği ve haberlerde bu konuya yer verilmediği görülmektedir. Bu süreç içerisinde AB tarafından istenilen Ek Protokol, Türkiye tarafından zaten imzalanmıştır, dolayısıyla artık Kıbrıs konusunda Türkiye'nin hassasiyetleri olduğunu söylemek içi boş bir kavrama dönüşmüştür. Bu nedenle Hürriyet Gazetesi bu ifadeleri kullanmamış, ancak genel olarak bakılacak olursa, TÜSİAD'ın konuya ilişkin görüşlerine yer vererek, örtüşür biçimde, AKP'nin AB yolunda attığı tüm adımları, Kıbrıs politikaları da dâhil olmak üzere desteklemiştir. Konunun 2006 yılında tüm basında, bir iç politika meselesi olarak ele alındığı görülmektedir, Hürriyet'in bu kamplaşmada AKP hükümetini desteklediği ve aşağıda verilen örnekte de olduğu gibi Kıbrıs politikalarını eleştirenlerin görüşlerini "... iddialarını Erdoğan yanıtladı" biçiminde ifade ederek taraf olduğunu gösterdiği dikkat çekmektedir. Ancak karıştırılmaması gereken husus, Hürriyetin yalnızca AB politikaları konusunda AKP'ye taraf olmuş olmasıdır. İlerleyen bölümde "bilgilendirme krizi" başlığı altında ele alınacak olan AKP ve Devletin Zirvesi arasında taraf olma konusunda ise Hürriyet'in, tarafsız kalmayı tercih ettiği görülecektir.

(09.12.2006, Hürriyet Gazetesi)

Erdoğan, Sandıklı'da belediye binasının balkonundan yaptığı konuşmada da eleştirilere yanıt verdi. "Kıbrıs elden gidiyor, peşkeş çektiler" iddialarına değinen Erdoğan, "KKTC'yi AKP iktidarının elinden, onların itibarını iade etmeden kimse masada alamaz"

dedi. Erdoğan, Cumhurbaşkanı Sezer'in de resepsiyonuna katıldığı Kanaltürk'ü ima ederek, "Bazı özel kanalları da var, bu kanallarda bu işleri karıştırıyorlar" diye konuştu. Erdoğan, "Kıbrıs'ı satanı biz de satarız" sloganları atan MHP'li gençlere, "Kimse şehitler üzerinden oy avcılığı yapmasın" yanıtını verdi.

Hürriyet Gazetesinin AKP politikalarını desteklemesi, iş dünyasının da AKP politikalarından memnun olmasıyla elbette ilintilidir. Bu dönemde Kıbrıs konusuyla ilgili önceki döneme göre bir diğer fark da; AKP'yi eleştiren siyasilerin fikirlerinin bu kez "... savundu", "... öne sürdü" biçiminde karşıt ifadelerle sunulmamış olması, bunun yerine ".. dedi", "... söyledi" biçimindeki ifadelerle sunulmuş olmasıdır.

(09.12.2006, Hürriyet Gazetesi)

Baykal şöyle dedi: "Durum sarı öküz hikayesine benziyor..."

(09.12.2006, Hürriyet Gazetesi)

Mumcu, dün parti genel merkezinde düzenlediği basın toplantısında şöyle konuştu: "Rum kesimini köşeye sıkıştırdığımız iddiasıyla kamuoyunun yanıltılması utanç vericidir.

Cumhuriyet Gazetesi incelendiğinde; onunda tıpkı Hürriyet Gazetesi gibi 17 Aralık öncesinde Türkiye'nin hassasiyetleri olduğundan söz ettiği ve Kıbrıs konusunda Türkiye'nin geri adım atmayacağı yönünde ifadeler kullandığı görülecektir. 17 Aralık öncesi yine Cumhuriyet Gazetesi haberlerinde, defalarca "Kıbrıs koşul olamaz" ve "Kıbrıs'ı tanımamız söz konusu olmayacaktır" şeklinde ifadeler kullanmıştır. Ancak Cumhuriyet, diğerlerinden farklı olarak, Ek protokolü imzalamanın Kıbrıs'ı tanımak anlamına geleceğini vurgulamış ve bu konuya sık sık yer vermiştir.

(15.12.2004, Cumhuriyet Gazetesi)

AB: Güney Kıbrıs'ın dolaylı tanınması anlamına gelen Ankara Anlaşması'nı yeni üyeleri dikkate alacak şekilde genişleten protokolün imzalanmasını istiyor.

17 Aralık sonrasında da Cumhuriyet Gazetesi, Hürriyet'ten ve Zaman'dan farklı olarak AKP'nin Kıbrıs politikasını desteklememiştir. Gazete "1963 tarihli Ankara Anlaşması'nın, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni de içerecek şekilde yenilenmesinin tümüyle 'teknik bir prosedür' olduğunu öne süren Erdoğan" ifadeleriyle, Erdoğan'ı yalanlamakta ve Ek Protokolün imzalanmasının Kıbrıs'ı tanımak anlamına geldiğini söylemektedir. Bu konuda Cumhuriyet, "Erdoğan Sözlerine Sadık Kalmadı" üst başlığının altında Diplomatik Başarısızlık ifadelerini kullanmış ve haber içeriğinde de Erdoğan'ı AB'nin Kıbrıs dayatmalarına boyun eğmekle suçlamıştır.

(18.12.2004, Cumhuriyet Gazetesi)

"... Doruk öncesine dek Kopenhag siyasi ölçütlerinin dışındaki koşulları kabul etmeyeceğini vurgulayan Başbakan Erdoğan, Kıbrıs konusunda AB'nin dayatmalarına boyun eğdi.

Görüldüğü gibi Cumhuriyet Gazetesi, Kıbrıs konusunda diğerlerine nazaran daha büyük bir hassasiyet taşımış ve AKP'yi eleştirmiştir. AB üyeliği konusundaki tutumunu ise değiştirmemiş ve Türkiye'nin hâkim politik ideolojisine uygun bir biçimde üyeliği desteklemiştir.

2006 yılına gelindiğinde ise, yukarıda bahsedilen netleşen politik kamplaşmada Cumhuriyet Gazetesi, beklenen biçimde AKP'nin karşısında konumlanmış ve AKP'nin Kıbrıs konusunda Rumlara limanları açma yönünde atmış olduğu adımı eleştirerek, Türkiye'nin milli politikasına ters bulmuştur. İnönü Üniversitesi senatosunu akredite kaynak olarak göstermiş olduğu 12.12.2006 tarihli haberinde kullandığı "Hükümet, KKTC'yi AB Uğruna Feda Ediyor" başlığı ve haber içeriği Cumhuriyet Gazetesinin, Kıbrıs konusundaki genel tavrını açık olarak görmemizi sağlayan bir haberdir.

Zaman ve Hürriyet Gazetelerinin farklı yayın politikalarına sahip olmaları nedeniyle, gazete haberlerinde farklı tutumlar görülmesi beklenmektedir. Oysa her iki gazetede AB konusu söz konusu olduğunda birbirlerine benzer tutumlar sergileyerek, Kıbrıs konusunun biran evvel çözülmesi yönünde AKP'nin politikalarını desteklemişlerdir. Kıbrıs, Zaman Gazetesi'ne göre de AB önünde engel teşkil etmeden biran evvel çözülmesi gereken bir konudur. 17 Aralık öncesi tıpkı diğerleri gibi Zaman'da, Kıbrıs'tan ödün verilmeyeceğini yazmıştır. Sonrasında da bu tavrını sürdürerek Kıbrıs konusunda ödün verildiğini düşünenlerin sözlerini tıpkı 18.12.2004 tarihli haberde olduğu gibi "Öymen, Kıbrıs konusunda da önemli tavizler verildiğini öne sürdü" şeklindeki (öne sürdü) ifadelerle benimsemediği ortaya koymuştur. Zirvede AKP hükümetinin yapmış olduğu tüm siyasi manevraları büyük bir başarı olarak değerlendiren Zaman Gazetesi, tıpkı Hürriyet gibi, Zirve'den Türkiye'nin karlı çıktığını ifade etmiştir. 2006 yılı Kıbrıs değerlendirmelerinde de gazete, beklenen biçimde AKP'nin Kıbrıs çıkışını desteklemiş ve aşağıda verilen örnekte olduğu gibi yabancı kaynakları göstererek, benimsediği fikri güçlendirmiş AB nezdinde de AKP'nin başarılı olduğunu, ancak AKP hükümetinin karşısında yer alanların hoş karşılanmadığını kanıtlamak istemiştir.

(10.12.2006, Zaman Gazetesi, Akredite Kaynak: Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu Eşbaşkanı Joost Lagendijk)

Hükümetin Türkiye'deki bazı "güçlü" odakların itirazına rağmen Kıbrıs'ta hâlâ cesur çıkışlar yapabildiğini gösterdiğine işaret eden Lagendijk, "Bu çıkış Büyükanıt'ı değil; ama hükümeti güçlendirir.

Yalnız Zaman Gazetesi'nin diğerlerinden farklı olarak dikkat çeken tavrı, 14 Aralık 2006 tarihinin sonrasındaki haberlerinde (ki bu dönemde 8 başlık durdurulmuş ve Türkiye zirveye çağrılmamıştır) diğerlerine nispeten çok daha fazla oranda AB'yi Türkiye'ye haksızlık yapmak ve çifte standart uygulamakla suçlamış

olmasıdır. Kıbrıs konusunda yapılan hamlenin başarısızlığını devlet zirvesi ve muhalefete yüklemiş, AB'yi de Türkiye'ye haksızlık etmekle suçlamıştır.

b) “Türkiye'nin Kırmızı Çizgileri ve Hassasiyetleri” Konusu

2004'te en fazla gündeme getirilen bir diğer konu da Türkiye'nin kabul edemeyeceği bir takım hassasiyetleri olduğu ve bu konuların AB tarafından gündeme getirilmemesi gerektiğidir. “Kırmızı çizgiler” deyimini gazetelerde sıklıkla bu durumu anlatmak için kullanılmış, ancak tam olarak içeriği doldurulmamıştır. “Kırmızı çizgilerimiz var” ifadesi, 2004 Zirve dönemi öncesinde tüm gazetelerin en yoğun olarak kullandığı ifadeler arasındadır. Ancak 2006 yılına gelindiğinde “kırmızı çizgilerimiz var” ifadesinin kullanılmadığı, birkaç haber içerisinde de (Anavatan Partisi Genel başkanı Erken Mumcu ve Eski KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş'ın sözlerinde geçmiştir) AKP politikalarını beğenmeyen siyasilerin, kırmızı çizgilerin kalmadığı yönünde açıklamalarıyla yer bulduğu görülecektir. 2004'te kırmızı çizgilere dair ifadeleri sık sık gazetelerde yer bulan Başbakan Erdoğan'ın, 2006'da böyle bir ifadesine rastlanılmamıştır.

Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Avrupa Birliği üzerine dersler veren Doç. Dr. Çağrı Erhan'ın 2006 tarihli “Bizim Kırmızı Çizgilerimiz Vardı” başlıklı kitabına da konu olan “kırmızı çizgiler”, yazarın anlattığı gibi Türkçeye yabancı dillerden geçmiş olan ve aslında “kırmızı hat” anlamını taşıyan “red line” ifadesinden tercüme edilmiştir. “Kırmızı çizgi” askeri literatürden diplomasi literatürüne geçmiş bir kavramdır ve silahlı çatışma esnasında ne pahasına olursa olsun terk edilmeyen hattı

ifade etmektedir. Diplomasi terminolojisinde ise, bir devletin dış politikasında asla vazgeçemeyeceği, milli gücünün tüm unsurlarıyla sonuna kadar savunmaya devam edeceği hassasiyetler “kırmızı çizgiler” ifadesi ile anlatılmıştır. Bir devletin kırmızı çizgiler olarak belirlemiş olduğu hatların aşılması durumunda atacağı adımlar ya da kırmızı çizgiler olarak belirlediği konularda tutarlı olup olmadığı, o devletin güvenilirliği ve inandırıcılığı açısından uluslararası arenada önemlidir (Erhan, 2006: 4).

Erhan’ın bahsettiği “kırmızı çizgiler” ifadesi 2004 yılında hem siyasilerin gündeminden, hem de gazete haberlerinden hiç düşmemiş bir konudur. Gerek Cumhuriyet, gerek Hürriyet, gerekse Zaman Gazetesi sürekli olarak Türkiye’nin kırmızı çizgileri ve hassasiyetleri olduğunu tekrar etmişlerdir. Ancak 2004 ve 2005 yıllarında yaşanan gelişmelerin ardından hem siyasiler, hem de gazeteler, “kırmızı çizgiler” ifadelerini kullanmaktan kaçınmış, Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerinde çıkan birkaç haberde “kırmızı çizgilerin” yok olduğu eleştirileri yapılmış, Zaman Gazetesi’nde ise böyle bir eleştiriye rastlanılmamıştır.

c) Türkiye’nin AB Üyesi Olmasının Gerekçelendirilmeleri

Gazeteler gerek 2004’te, gerekse 2006 yıllarında sürekli olarak Türkiye’nin AB üyeliğinin gerekliliğini vurgulamışlar ve bu beklentiyi “medeniyetler arası diyalog”, “AB’nin Hıristiyan Kulübü olmadığını göstermesi için Türkiye’nin AB üyeliğinin gerekliliği”, “Türkiye’nin Doğu Batı arasında Köprü olma özelliği”, “Türkiye’nin barış için gerekliliği” gibi ifadelerle gerekçelendirmişlerdir. Farklı

yayın politikalarına sahip olmaları ve temsil ettikleri farklı çıkar grupları olmasına rağmen incelenen hiçbir gazete, Türkiye'nin AB üyeliğine karşı olmamıştır. Aksine tüm gazeteler, Türkiye'nin AB üyesi olması için birtakım gerekçeler gösterme gereği duymuştur. Daha önce Çiller döneminde "AB'nin Hıristiyan kulübü olmadığını göstermesi için Türkiye'yi AB üyeliğine kabul etmesi gerekir" yönünde ki Çiller söylemi bu dönemde de kullanılmıştır. Ancak değişen tarihsel ve konjonktürel bağlamda Erdoğan daha fazla Huntington'ın "medeniyetler çatışması" tezine gönderme yapmayı tercih etmiş ve 11 Eylül'ü sık sık hatırlatarak, Dünya barışı için Türkiye'nin AB üyeliğinin gerekli olduğunu savunmuştur. Gazeteler Müslüman Dünyasının gözünün, AB'nin üzerinde olduğunu ve Türkiye'nin kabul edilmemesi halinde kendilerini dışlanmış hissedeceklerini yazmışlardır. Cumhuriyet Gazetesi 17.12.2004 tarihli haberinde, Der Tagesspiegel gazetesini akredite kaynak olarak göstermiş ve gazetenin "AB'nin Türkiye ile müzakerelere başlamaya hazır görüldüğünü belirterek "Bu olmazsa AB bölünecek, AB sınırları içinde ve dışında yaşayan Müslümanlar kendilerini reddedilmiş hissedecek" diye yazdığını söylemektedir. Hürriyet Gazetesi benzer biçimde, 16.12.2004 tarihli haberinde İslam Konferansı Örgütü (İKÖ) Parlamenter Asamblesi Başkanlığı'nı da yürüten Lübnan Meclis Başkanı Nabih Berri'nin 'Müslüman bir ülke olan Türkiye'nin AB'ye üye olması, medeniyetler çatışmasını önleyecek en önemli unsur olacaktır. AB, Hıristiyan Kulübü olmadığını Türkiye'yi üyeliğe alarak göstermiş olacaktır" sözlerini Türkiye'nin üyeliğini gerekçelendirmekte kullanmıştır. Zaman Gazetesi 26.12.2004 tarihli haberinde, "Müslüman Türkiye ile Hıristiyan Avrupa evliliği, medeniyetler buluşmasına aracılık edecektir" ifadeleri ile Türkiye'nin üyeliğini gerekçelendirmiştir. 2006 yılında ise gazeteler yukarıdaki gerekçelendirmeleri

sıklıkla kullanmıştır, yalnızca birkaç haberde Türkiye'nin AB üyeliğini gerekçelendirmemişlerdir. 2006 yılında Türkiye'nin AB üyeliği gazetelerce nadiren gerekçelendirilmiştir. Bu haber örnekleri de aşağıda sunulmuştur.

(17.12.2006, Cumhuriyet Gazetesi)

Türkiye'nin Ortadoğu ve Avrupa arasında köprü olması nedeniyle büyük bir stratejik öneme sahip olduğunu belirten Blair

(09.12.2006, Hürriyet Gazetesi)

Bush, "Sadece Türkiye ve AB için değil, küresel barışın da yararına"

(16.12.2006, Zaman Gazetesi)

AB'nin Türkiye'yi reddi, çok sayıdaki Müslüman'ın, Avrupa'da dünyanın en demokratik ve laik Müslüman ülkesine yer yoksa, Birlik'in İslam ve Hıristiyanlık arasındaki boşluğu kapatmada samimi olmadığı sonucuna varacaktır

ç) “Liman Sorunu” ve “Bilgilendirme Krizi”

Liman sorunu ve bilgilendirme krizi, 2006 yılına ait bir temadır ve gazetelerde oldukça geniş bir yer bulmuştur. Liman sorunuyla kast edilen, Ek Protokolün imzalanmasının ardından, Türkiye'nin limanlarını ve havaalanlarını Rumlara açmamasından kaynaklı bir krizdir. AB'nin ısrarları ve 2005'in ardından AB-Türkiye ilişkilerinin durgunlaşması neticesinde, AKP hükümeti ilişkilerde Zirve öncesi bir canlanma yaratmak istemiş bu nedenle de sözlü olarak AB'ye, Rumlara limanlarını açabileceği yönünde bir teklif götürmüştür. Ancak bu teklif, Türkiye'de birtakım sorunlar yaratmış ve hükümet ile devletin arasında bir bilgilendirme krizine dönüşmüştür. Devletin Zirvesi, hükümetin AB'ye teklif götürürken kendilerini bilgilendirmediğini söylerken, AKP hükümeti bu konuyla ilgili Devletin Zirvesi'ne danıştıklarını ifade etmiştir. Bu kriz haberleri aslında gazetelerin AB üyelik süreci ile

ilgili tutumlarının yanı sıra, “AB, AKP, Devletin Zirvesi ve muhalefet” ile ilgili tutumlarını da netlikle açık eden bir unsurdur.

Hürriyet Gazetesi, AKP politikalarını tıpkı 2004’te olduğu gibi 2006’a da desteklemiş ve limanlar konusunda atılan adımı olumlu değerlendirmiştir. Ancak konu AKP ve Devletin Zirvesi arasında taraf olmaya geldiğinde, tarafsız kalmayı yeğlemiştir. Cumhuriyet Gazetesi, AB’nin limanlar adımını eleştirmiş, politikasını devletin resmi politikasına ters bulmuş, ancak AB ile ilişkilerin durdurulması yönünde bir telkinde bulunmamış ve gelinen süreçten AKP’yi sorumlu tutmuştur. Ayrıca, AKP ve Devletin arasında taraf olma konusunda ise Devletin Zirvesi’nin yanında olmayı tercih etmiştir. Zaman Gazetesi, tıpkı Hürriyet Gazetesi gibi, her iki dönemde de AKP’nin AB politikalarını desteklemiş, AKP’nin limanlar adımını da başarılı bulmuştur. Zirve’nin ardından gelinen süreçte ise, AB’yi, Devletin Zirvesi’ni ve muhalefeti suçlu bulmuş ve dolayısıyla AKP’nin yanında yer almıştır.

2- Mikro Yapısal Özellikler

Bu başlık altında haberde sözcük seçimleri, cümle yapıları, cümleler arasında kurulan ilişkiler, haberin ikna yolları (retorik) gibi unsurlar incelenecektir. Haber metnindeki özel anlamlar, yan anlamlar ve kodlar da yine bu başlık altında değerlendirilecektir.

2-1- Sözcük Seçimleri

Haber anlatıcının dili, farklı belirlenimler içinde oluşan güç/iktidar ilişkilerinin söylem içinde eklemleendiği momentleri yansıtır. Haber içinde sözcük seçimi, belli bir güç/iktidar ilişkisini, yani ideolojik seçimi ve tavrı ortaya koyar (İnal,1996:119). Haber profesyonelleri, seçtikleri sözcükler vasıtasıyla var olan iktidar ilişkilerini dolaşıma sokarlar (Keskin,1997:136-137). Bu nedenle sözcük seçimleri, metinde gizli kalan anlamları ve haber metninin bütünlüğü içindeki vurguları göstermek açısından önem taşımaktadır.

Daha öncede söylendiği gibi gösteren gösterilen ikiliği içerisinde herhangi sabit, durağan bir ilişkiyi varsaymak mümkün değildir. Sözcüklerin düz ve yan anlamı olduğunu düşünmekte tıpkı Barthes'ın de kabul ettiği gibi yanlıştır. Düz anlam ve yan anlam yapay bir ikiliktir, çünkü sözcük daima çok vurguludur. Tüm işaretler belli çıkarları temsil eder ve hiçbirisi masum değildir. Aynı sözcük farklı söylemler içerisinde farklı vurgular taşır (İnal, 1996:120). Birisine “özgürlük savaşçısı”, “isyancı” ya da “terörist” demenin tercih edilmesi, bu sözcüğü tercih edenin, o kimseye karşı tutumu ve kendisinin ait olduğu grupla yakından ilgilidir (VanDijk, 2003: 55).

Tüm gazetelerin 2004 yılı için istisnasız bahsettiği konu; Kıbrıs meselesi ve Ermeni sorunudur. Her üç gazete de, “Türkiye'nin kırmızı çizgileri” ya da “devletin hassasiyetleri” olduğunu söylemiştir. Ermenilerle ilgili yapılan haberler, “sözde Ermeni soykırım iddiaları” şeklinde sunulmuş ve bu iddiaların asılsız olduğuna yönelik göndermelerde bulunulmuştur. Hürriyet, Cumhuriyet ve Zaman

gazetelerinde kullanılan ortak sözcüklere dair birer liste yapılarak, haberdeki bağlamları çerçevesinde değerlendirme yapıldığında aşağıdaki verilere ulaşılabacaktır:

➤ “*Medeniyetler Arası Diyalog*” (2004)

(16.12.2004, Hürriyet Gazetesi).

Verilecek kararlar, **medeniyetler arası** ve değerler arası işbirliğinin kaderi hakkında bir sonuca varılacaktır.

(14.12.2004, Cumhuriyet Gazetesi)

Erdoğan, The Times gazetesindeki röportajında, El Kaide'ye gönderme yaparak "İslamla demokrasiyi bir araya getiren bir ülkeyi Avrupa Birliği'ne kabul etmek **medeniyetler arasındaki ilişkilere ahenk** getirecektir. Öte yandan Türkiye'ye 'hayır' denilmesi halinde dünya bugünkü duruma tahammül etmek durumunda kalacaktır" diye konuştu.

(23.12.2004, Zaman Gazetesi)

Türkiye'nin üstleneceği rol, hem AB'yi hem de ülkemizi daha barışçı ve istikrarlı kılarak '**medeniyetler buluşması**' söylemini pratiğe taşıyacaktır.

Görüldüğü gibi her üç gazetede de Türkiye'nin, medeniyetler arasında buluşma sağlayacağı ifade edilmektedir. Aslında burada Huntington'ın dünyadaki yedi ya da sekiz medeniyet arasındaki temel farklılıklardan kaynaklanacağına inandığı küresel kaos tezine gönderme yapılmaktadır.

➤ “*Hıristiyan Kulübü olmamak*” (2004)

(16.12.2004, Hürriyet Gazetesi, Arınç'ın konuğu Lübnan Meclis Başkanı Nabih Berri'nin açıklamasından)

AB, **Hıristiyan Kulübü olmadığını** Türkiye'yi üyeliğe alarak göstermiş olacaktır. Türkiye'nin AB'ye üye olması halinde Lübnan başta olmak üzere bütün İslam dünyası için Türkiye, AB'ye açılan bir pencere, koridor haline gelecektir. İslam dünyası da Türkiye'nin açtığı bu koridordan AB'ye açılacaktır.

(17.12.2004, Cumhuriyet Gazetesi)

"**AB'nin Hıristiyan kulübü olmadığı**" görüşüne katıldığını vurgulayan Patrik Mesrob II, "Din ve din kültürü meselesi, gerek AB gerekse Türk politikacılarınca gereğinden fazla siyasete alet edildi. AB ülkelerinin parlamentoları İncil öğretileri doğrultusunda karar almadığı gibi, TBMM de kararlarını Kuran'a göre almamaktadır.

Zaman Gazetesi'nde bu sözcüğe rastlanılmamıştır. Hıristiyan Kulübü benzetmesi, daha fazla Çiller'in hükümetin başında olduğu dönemde, AB'nin Türkiye'nin üyeliğini kabul etmemesi durumunda, AB'nin bir Hıristiyan kulübü olduğunun ortaya çıkacağı yönünde söylemlerle dile getirilmiştir. Erdoğan döneminde ise, başbakanın en fazla başvurduğu söylemler, dolayısıyla gazetelerde en fazla yer bulan ifadeler, Türkiye'nin AB'ye alınmaması halinde medeniyetler çatışması tezinin desteklemiş olacağı ve yine 11 Eylül'e gönderme yapılarak Dünya barışının riske edileceği, bu nedenle de Türkiye'nin üye olarak alınması gerektiği yönündedir.

➤ *“Doğu Batı arasında Köprü” - “Türkiye barış için gerekli”*

(2004)

(16.12.2004, Hürriyet Gazetesi)

Fransız AFP Ajansı, medeniyetler arasında **köprü** olmaya aday olan Türkiye'den, İstanbul Taksim Meydanı'nda bir kilisenin haçını ve ayyıldızlı bayrağı aynı karede buluşturan bu fotoğrafı abonelerine geçti.

(16.12.2004, Cumhuriyet Gazetesi)

Amerikan gazetesi, "AB'nin stratejik öneminin, Türkiye'yi üyeliğe kabul etmekle güçleneceğini" yazdı. Gazete, "Avrupa ile Ortadoğu ve Orta Asya arasında **köprü** olarak Türkiye'nin, Avrupalı liderler için büyük öneme sahip olacağını" kaydetti.

(26.12.2004, Zaman Gazetesi)

Susurluk olayı "derin devlet" diye bir metafor üretti ve neredeyse tüm Susurluk müdarecatının omurgasını bu kavram oluşturdu; nihayet, AB-Türkiye ilişkileri söz konusu olduğunda **"Müslüman Türkiye ile Hıristiyan Avrupa evliliğinin medeniyetler buluşmasına aracılık edeceği"** lafı dünyaya yeni ufukları müjdeleme edasıyla sarf edilir oldu. Hatta bu söz Türkiye'nin üyeliğine sıcak bakan hemen herkesin en temel iddialarından birisi haline geldi.

26.12.2004 tarihli Zaman Gazetesi haberi, durumu özetleyen bir haberdir.

Çünkü tüm gazeteler, Müslüman Türkiye ile Hıristiyan Avrupa evliliğinin

medeniyetler buluşmasına aracılık edeceğine dair ifadelerle, Türkiye'nin üyeliğini gerekçelendirmiş ve desteklemiştir. 2006 yılında yayımlanan haberlere bakıldığında, 2004 yılı için Türkiye'ye atfedilen medeniyetler buluşması, doğu-batı arasında köprü olma özelliği ve Türkiye'nin AB'ye yükleyeceği değerler gibi konuların işlenmediği görülmüştür. Bu dönemde sıralanan bu başlıkların yerine yalnızca Türkiye'nin küresel barış için önemli olduğuna dair ifadeler kullanılmıştır. Ancak bu ifadelerde, yine oldukça az sayıdadır.

➤ “Küresel Barış” (2006)

(09.12.2006, Hürriyet Gazetesi)

ABD Başkanı Bush dün telefonla konuştuğu Başbakan Erdoğan'a "Sadece Türkiye ve AB için değil, **küresel barışın da yararına**" diye nitelediği Türkiye'nin AB sürecini desteklemeye devam edeceklerini söyledi.

(06.12.2006, Cumhuriyet Gazetesi)

Türkiye'nin AB üyeliğinin sadece iki taraf için değil, aynı zamanda **küresel barış** ve refah için de yüzyılın fırsatı olacağını kaydeden Erdoğan, "Biz de diğer sağduyulu sesler gibi diyoruz ki gelin, bu tarihi fırsatı kaçırmayalım. Bu tarihi fırsatın, Rum Kesimi tarafından ucuz oyunlarla rehin alınmasına izin vermeyin. AB, Türkiye'nin üyeliği konusunda ciddiyetini ortaya koymalı, verdiği sözlerin arkasında durmalıdır.

(16.12.2004, Zaman Gazetesi)

Kapıyı Türkiye'nin yüzüne çarparak, AB **Doğu ve Batı'yı** birbirinden ayıran temel bir uçurum olduğunu ve en azından şimdilik, Avrupa ile İslam dünyası arasında gerçek bir işbirliğinin mümkün olmadığını söylemiş olacak.

İncelenen haberlerde “kırmızı çizgiler” ya da “devletin hassasiyetleri” konularının tam olarak içlerinin doldurulmadığı, hatta kimi zaman iç siyaset tartışmalarında “kırmızı çizgiler” tam olarak netleştirilsin, ya da başbakan kırmızı çizgilerin ne olduğunu söylesin biçiminde diyalogların geçtiği görülmüştür. Tam olarak kırmızı çizgiler ya da devletin hassasiyetleri açıklıkla ifade olunmamasına rağmen kullanımlarından Kıbrıs meselesine, Ermeni sorununa ve tam üyelik dışında sunulacak tekliflerin kabul edilmeyeceğine dair göndermeler taşıdığı anlaşılmaktadır.

➤ “Kırmızı Çizgiler” - “Devletin Hassasiyetleri” (2004)

(14.12.2004, Hürriyet Gazetesi)

“B Planımız Yok Kırmızıçizgiler Var: Başbakan Yardımcısı Abdüllatif Şener, Bakanlar Kurulu toplantısından sonra, bir soru üzerine 18 Aralık için hükümetin bir B planı olmadığını belirtti. Şener, ‘Biz 17 Aralık’ta beklentilerimizin gerçekleşmesini bekliyoruz. Elbette bizim de **kırmızı çizgilerimiz** vardır. Bunlarla bağlantılı farklı bir durum ortaya çıkacağını zannetmiyorum’ dedi.”

(16.12.2004, Cumhuriyet Gazetesi)

“Erdoğan ve Gül, son dakikaya kadar yürütülecek temaların sonuç almada etkili olacağını vurguladı. Edinilen bilgiye göre Başbakan, Brüksel’deki temaslarda **kırmızı çizgilerini** vurgulayacaklarını, tam üyelik dışındaki seçenekleri kabul etmeyeceklerini söyledi.”

(19.12.2004, Zaman Gazetesi)

Böylece AB, **Türkiye’nin hassasiyetlerini** dikkate almıyor, Yunanistan ve Kıbrıs’ın tercihlerini hesaba katıyordu. Bu açıkçası Türkiye’yi görmezden gelme anlamına geliyordu. İşte bu noktada Türkiye, tarihî bir diplomasi manevrası yaptı ve “masayı terk edip, müzakereleri sona erdirmeye” tehdidinde bulundu.

2006’da kırmızı çizgilerin içerisinde geçtiği yalnızca iki haber vardır. Bu iki haberde de kırmızı çizgilerden bahsedenler; Anavatan Partisi Genel Başkanı Erkan Mumcu ve Eski KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş’tır, bu ifadeyle hükümetin kırmızı çizgilerden geri adım attığı ve milli politikanın uygulanmadığına dair göndermelerde bulunulmuştur. 2004’te kırmızı çizgilere dair ifadeleri sık sık gazetelerde yer bulan Başbakan Erdoğan’ın, 2006’da böyle bir ifadesine rastlanılmamıştır.

➤ “Kırmızı Çizgiler” (2006)

(09.12.2006, Hürriyet Gazetesi, Anavatan Partisi Genel Başkanı Erkan Mumcu) Türkiye bütün **kırmızı çizgilerinden** geriye adım ata ata hiçbir konuda milli politika uygulama dirayeti gösteremez hale gelmiştir.”

(11.12.2006, Cumhuriyet Gazetesi)

Denktaş, "AB'ye, milli davamızın **kırmızı çizgisi** nedir söylenmedikçe, Türkiye üzerinde baskılar artacak.

➤ “*Samimi Duruş*” (2004)

(18.12.2004, Hürriyet Gazetesi)

AB'ye ne zaman üye olacağı belliyken Türkiye'ye müzakere sürecinin her aşamasında yeni dayatmalar getirileceğini söyleyen Soysal, "AB'nin **samimiyetsizliği** ortada. Türkiye'yi küçük düşüren bu sürece son verelim" diye konuştu. Mektup anımsatması Soysal, Ecevit hükümeti döneminde Türkiye'ye AB Dönem Başkanı tarafından, Kıbrıs sorunu çözülmeden Güney Kıbrıs ile yapılacak müzakere sürecinin sonuçlandırılmayacağı konusunda taahhüt öngören mektup verildiğini anımsattı.

(15.12.2004, Hürriyet Gazetesi)

Erdoğan AB ülkelerine şu uyarılarda bulundu: Lütfen sümen altından **yeni engeller çıkarmayın**. Tam üyelik dışında bir kararı kabul etmeyiz. Üzerimize düşeni yaptık, şimdi AB'den **samimi duruş** bekliyoruz. Çıkan karar ne olursa olsun kazanan Türkiye olacaktır.

(23.12.2004, Zaman Gazetesi)

Diğer türlü farklı görüşleri aynı potaya koyan ve **samimiyetlerinden sürekli şüphe** eden bir anlayış, bizi Avrupa'dan uzaklaştıran bir dinamik olacaktır. Sonuçta da iki yıllık kısa bir süre zarfında gösterilen siyasi irade ve demokratikleşme konusunda atılan adımlar, hem Türkiye'nin 17 Aralık'ta müzakere tarihi almasına hem de uluslararası alanda imajının düzelmesine katkıda bulundu.

Haberlerde en fazla ön plana çıkan sözcüklerden bir diğeri de, samimiyet ifadesidir. Hürriyet ve Cumhuriyet gazeteleri samimi duruşu; AB'nin samimiyetinden şüphe duyulduğu anlamında kullanarak, Türkiye'ye yeni engellerin çıkarılmamasını istemişlerdir. Ancak Zaman Gazetesi'nde, samimiyete dair böyle bir gönderme kullanılmamış, aksine AB'nin samimiyetinden şüphe duyulmaması önerilmiştir. Gazetenin yukarıda alıntılanan haberinde, Muhsin Yazıcıoğlu'nun sözlerinin yer aldığı kısımda, AB'yi suçlayıcı ifadelerle rastlanılmış, ancak bu haber, gazetede diğerine nispeten çok kısa yer almış, yani ön plana çıkarılmamıştır. Zaman Gazetesi'nin diğerlerine oranla, AB ile ilgili daha az samimiyet şüphesine yer verdiği söylenebilir.

➤ “*Yeni Engeller Çıkarmayın*” (2004)

(15.12.2004, Hürriyet Gazetesi)

Erdoğan AB ülkelerine şu uyarılarda bulundu: Lütfen sümen altından **yeni engeller çıkarmayın**. Tam üyelik dışında bir kararı kabul etmeyiz.

(15.12.2004, Cumhuriyet Gazetesi, akredite kaynak: Erdoğan)

“Yani AB'nin bizden a, b, c, d harfleriyle istedikleriyle yetinmedik, bu millet en iyisine layık olduğu için alfabenin hepsini tamamladık. **Sumenin altından yeni engeller çıkarılarak** lütfen önümüze yeni bir şeyler sürülmesin diyoruz. Bunu kabul etmemiz mümkün değil”.

(26.12.2004, Zaman Gazetesi)

Muhsin Yazıcıoğlu, Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirmesine rağmen AB'nin Türkiye'ye çifte standart uyguladığını belirtti. **Sürekli yeni taleplerin** masaya getirildiğine işaret eden BBP lideri, şöyle konuştu.

Hürriyet, Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinde en çok rastlanılan, nerdeyse tüm haberlerin içerisinde yer alan konu “Kıbrıs” meselesidir. Her üç gazete de Kıbrıs konusuna değinmiştir. Ancak Hürriyet ve Cumhuriyet gazetelerinde Kıbrıs konusunun görüşülme yerinin AB değil, BM olduğu açık açık ifade edilmiştir.

➤ *“Kıbrıs'ın yeri AB değil BM” (2004)*

(15.12.2004, Cumhuriyet Gazetesi)

Bunun dışındaki taleplerin kabulü kesinlikle mümkün değildir." 'Rum kesimini tanımayız' **Kıbrıs sorununda çözüm yerinin Avrupa Birliği değil BM olduğunu vurgulayan Gül**, "Bir çözüm olsun diye biz iyi niyetimizi koruyacağız. Ama bu olmadan Kıbrıs'ı açık veya dolaylı biçimde tanımamız asla söz konusu olamaz."

(15.12.2004, Hürriyet Gazetesi)

Gül, **Kıbrıs sorununun çözüm yerinin, AB değil BM olduğunu belirterek** ‘Bu sorun çözülmeyen Kıbrıs’ın açık veya dolaylı tanınması söz konusu olamaz’ dedi.

2006 haberlerine damgasını vuran en önemli konular; “limanlar” meselesi ve “bilgilendirme krizidir”. Bu dönemde Ek protokole uyulmadığı gerekçesiyle, AB Türkiye ile ilişkileri yavaşlatmıştır. İlişkilerde yeniden dinamizm kazanmak isteyen AKP hükümeti ise sözlü olarak AB'ye limanları açabileceğine dair bir teklifte bulunmuş, ancak bu durum iç politikada “bilgilendirme krizine” yol açmıştır. Taraflardan AKP hükümeti, Devlet Zirvesini konuya ilişkin bilgilendirdiğini iddia

ederken, Devlet Zirvesi ise bilgilendirilmediğini iddia etmiştir. Dolayısıyla döneme damgasını vuran iki başlık “limanlar” ve “bilgilendirme krizi” olmuştur.

➤ “*Bilgilendirme Krizi*” (2006)

(8.12.2006, Hürriyet Gazetesi)

Hükümetin kararını **TV’den öğrendiğini** söyleyen Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt Hürriyet’in sorularını şöyle cevaplandırdı:

Soru: Hükümet’in iki limanı açma kararı hakkında ne düşünüyorsunuz?

BÜYÜKANIT: Şunu açık açık söylüyorum, yani ‘off the record’ demiyorum. **Bizim görüşümüz alınmadı.** Kimse bu konuda bize bir şey söylemedi.

(20.12.2006, Cumhuriyet Gazetesi)

Gül, Türkiye'nin liman önerileriyle ilgili hükümet, Cumhurbaşkanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı arasında ortaya çıkan **bilgilendirme krizine** ilişkin soru üzerine, bütün bunlarda bazı yanlış anlamaların söz konusu olduğunu söyledi.

(10.12.2006, Zaman Gazetesi)

Bir dış politika krizini çözeceğiz derken çok tehlikeli bir rejim sorunu ortaya çıkarılmıştır. Ancak bütün bu olumlu gelişmeler Ankara’da patlak veren bir tartışmayla gölgelendi. Hükümetin söz konusu hamleyi devletin **zirvesiyle paylaşıp paylaşmadığı** tartışması, AB atağının önüne geçti.

Bilgilendirme krizi ile ilgili haberlerde Hürriyet, konuya dair açık bir taraf oluşturmazken. Cumhuriyet, hükümeti bu konuda eleştirenlere daha fazla yer vermiş, Zaman Gazetesi ise hükümetin yanında yer alan bir tavır sergileyerek AB atağının, hükümetin bilgilendirilip bilgilendirilmediğine dair bir tartışma ile gölgelendiğini söylemiştir. Yaşanan bilgilendirme krizi, üç gazetenin de genel tutumlarını görmek için oldukça iyi bir örnektir.

Limanlar meselesine geçmeden önce, limanların neden kapatılmış olduklarına dair kısa bir giriş yapılarak, limanlar meselesinin ne kadar bağlamsız bir biçimde sunulduğu sergilenmeye çalışılacaktır. Kıbrıs Rum yönetimi 1997 yılında, Rusya’dan S-300 füzesi almak için bu ülke ile anlaşmaya varmış, ancak füze krizi Türkiye’de büyük tepkilere neden olmuş, bu nedenle de o tarihe kadar Rumlara açık

olan limanlar 12 Eylül 1997 tarihinden bu yana Rum gemilerine kapatılmıştır (Bumin, 2006). Ancak gazetelerin hiçbiri, bu tarihi arka plana yer vermemiş ve sanki öncesinde Limanlar zaten Rumlara açık değilmiş gibi bunu dış politikada çok büyük bir kayıp ya da neredeyse Kıbrıs adasının Rumlara teslimi şeklinde sunmuşlardır.

➤ “*Limanlar meselesi*” (2006)

(06.12.2006, Hürriyet Gazetesi)

Lordlar mektupta, Kıbrıs Rum Kesimi'nin Avusturya ve Ermeni meselesi konusunda ifade özgürlüğünü suç sayan Fransa'nın da desteğiyle Türkiye'nin üyeliğini veto etme tehdidinde bulunduğunu belirterek şunları söylediler: "Türkiye, birliğe üye olduğunda elbette Kıbrıs'ı tanımak zorundadır. Ama bugünkü Kıbrıs'ı değil, Türk ve Rum halklarının üzerinde anlaşmaya varacakları bir Kıbrıs'ı. **AB'nin, hem Türkiye'den limanlarını Kıbrıs'a açmasını istemesi, hem de Avrupa limanlarını Kıbrıslı Türkler'e kapatması haksız ve anlamsızdır.**

(13.12.2006, Hürriyet Gazetesi, akredite kaynak: CHP genel Başkanı deniz Baykal)

" **Bir limanını da açsan tanıma anlamına geliyor**, bütün limanlarını da açsan tanıma anlamına geliyor. Bayrağını çekmiş, gemi gelmiş, 'Ben seni tanımiyorum' diyebilir misiniz?Bu, fiili tanımadır.

(17.12.2006, Cumhuriyet Gazetesi)

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile Esenboğa Havalimanında yaptığı basın toplantısıyla tamamladı. Toplantıda ilk sözü alan Erdoğan, şunları söyledi: "40 yıllık geçmişe sahip Türkiye- AB ilişkileri ne yazık ki **liman açma** gibi tali unsurlara indirgenmiştir. Konsey ek protokol konusunda aldığı kararlarla ülkemizi büyük haksızlık yapmıştır.

(10.12.2006, Zaman Gazetesi)

Ankara'nın '**liman hamlesi**', üyelik sürecinde Türkiye'nin elini güçlendirdi. Ancak oluşan olumlu hava, devletin zirvesinden yapılan açıklamalarla neredeyse tersine döndü. Tartışma, Türkiye'nin stratejik hamlesinden çıkıp iç siyasete odaklandı.

Liman açma konusunda Hürriyet ve Cumhuriyet gazeteleri AB'nin Türkiye'ye haksızlık yaptığı yönünde görüşleri paylaşırken, Zaman Gazetesi'nde ise konu, hükümetin limanlar konusunda iyi bir atak yapmış olduğu, ancak iç politika meselesi haline getirildiği için hamlenin başarılı olamadığı yönünde ele alınmıştır.

a) Türkiye ve Ötekilerle İlgili İfadeler

Haberde yer alan aktörler incelendiğinde, “Rumlar” ve “Ermeniler”in dış gruplar olarak temsil edildiği ve toplumsal mesafe konulduğu görülmüştür. Bu iki aktörde, Türkiye için oldukça bildik failer olmaları nedeniyle haber değeri taşımakta ve bu nedenle neredeyse tüm haberlerde yer bulmaktadırlar. Bu iki failin metinlerde yer almasıyla birlikte, tarihinden kaynaklı sebeplerle, Avrupa’ya yönelik güvensiz duygular besleyen Türkiye’nin, ulusal duygularının harekete geçtiği söylenebilir. “Rumlar” ve “Ermeniler”, Türkiye’nin en önemli harici ötekilerindendir. Suriye, İran, Rusya, Avrupa, kısacası Türki Cumhuriyetlerinin dışında, neredeyse bütün ülkeler, Türkiye’nin diğer harici ötekilerini oluşturmaktadır.

Rumların tanınma isteği, 15.12.2004 tarihli Hürriyet Gazetesi haberinde, Uluslararası Hukuk gibi genel geçerliliği olan bir kaynağa dayandırılarak mümkün olamayacak bir istek olarak sunulmuştur. Cumhuriyet Gazetesi Rumların ağır taslaklar getirdiğini ifade ederek, Rumların Türkiye’ye karşı düşmanca bir tavır sergilediğine dair göndermede bulunmuştur. Yine Zaman Gazetesi, benzer biçimde, Rumların tanınması isteğini, Türkiye’ye uygulanan bir dayatma olarak sunmuştur.

➤ “Rumlar” (2004)

(15.12.2004, Hürriyet Gazetesi)

Rum Yönetiminin Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanınması uluslararası antlaşmalara aykırı olduğu için Türkiye tarafından kabul edilemez.

(16.12.2004, Hürriyet Gazetesi)

Türkiye’deki Aleviler’in yasal statüye kavuşturulması, cemevlerinin tanınması, gönüllü din eğitiminin de Sünniler’e yönelik olmaması gerekir. Türkiye’deki dini azınlıklara yönelik kısıtlamalar kaldırılmalı, Heybeliada’daki ruhban okulu açılmalı. Müzakerelerin 25 ülkeyle yapılacağı hatırlatılarak Türkiye’nin fiilen Kıbrıs **Rum** Kesimi’ni tanınması gerekeceği ifade edildi.

(15.12.2004, Cumhuriyet Gazetesi)

Rumlar daha ağır bir taslağı gündeme getirdi. Rum yönetiminin öne sürdüğü yeni taslak, Türkiye'nin Kıbrıs Cumhuriyeti adını taşıyan Rum yönetimiyle "ikili ilişkilerini" geliştirme taahhüdü vermesini öngörüyor.

(22.12.2004, Zaman Gazetesi)

MHP lideri, 17 Aralık'ta başlayan süreci, 'AB hayal ticaretinin sürdürülmesi için yeni bir pazarlama zemini' olarak değerlendirdi. Bahçeli, "Türkiye'ye verilen tek şey, bir dizi ağır şartın boyunduruğunda, göstermelik bir tarih olmuştur. Daha da vahimi, **Kıbrıs Rumlarının** tanınması, ön şart olarak Türkiye'ye dayatılmıştır. Karara bakıldığında, asıl amacın Türkiye'yi AB'nin kontrolünde tutmak olduğu kolaylıkla anlaşılacaktır." dedi.

2006 yılında da yine Rumlar ve Ermeniler sıklıkla metinlerde rastlanılan "ötekiler"i oluşturmaktadır. Gazete haberlerinde, Türkiye ve AB arasında çözülemeyen sorunların Rumlardan kaynaklandığı ve sorumlunun Rumlar olduğunun anlaşılması gerektiğine dair göndermeler yer almaktadır.

"Rumlar" (2006)

(14.12.2006, Hürriyet Gazetesi, akredite kaynak: CHP Genel Başkanı Deniz Baykal)

Rum tarafının AB'ye dayattığı çözüm, her iki toplumun bir arada yaşaması değil, Ada'nın tümü üzerindeki hâkimiyetlerinin sağlanması yönündedir. Türkiye'nin Kıbrıs politikasının çıkış yolu, iki ayrı devlet tezinde yatıyor.

(06.12.2006, Cumhuriyet Gazetesi)

Aralarında Fransa, **Kıbrıs Rum Kesimi**, Avusturya ve Hollanda gibi ülkelerin bulunduğu bir grup AB üyesi gümrük birliğini ilgilendiren başlıkların yanı sıra siyasi kriterlere ve Güney Kıbrıs'la ilişkilerin normalleştirilmesine yönelik başlıkların da askıya alınmasını istiyor.

(15.12.2006, Zaman Gazetesi, akredite kaynak: Mehmet Ali Talat)

Ama AB içindeki güçlü konumlarıyla **Rumların**, Türkiye'yi de tatmin edecek bir çözüme razı olma ihtimalini zayıf görüyor. "Çözüm olmayacaksa, dünyaya bunun sorumlusunun Rumlar olduğunu göstermeli." diyor.

Ermenilerin soykırım iddiaları "sözde Ermeni soykırımı" şeklinde verilmiş ve bir nevi iddiaların asılsız olduğuna dair göndermelerde bulunulmuştur. Cumhuriyet

Gazetesi'nin 15.12.2004'te Başlığına taşıdığı "Taşnaksütyun⁶ Sahnede" ifadesi, Ermenileri küçük düşürücü bir ifadedir. Sahnede göndermesi, Ermenilerin Türkiye'ye oyun oynadıklarını ve Türkiye aleyhinde çalıştıklarını ima eden bir ifadedir. Taşnaksütyun, Ermeni Sosyalist Partisi'nin adı olmanın yanı sıra, 1889'da Bağımsız Ermenistan'ı kurmak için İsviçre'de kurulmuş olan siyasi örgütün adı olduğu için de tarihi bir gönderme yapmakta ve bu göndermeyle tarihten de destek almak koşuluyla anlatılanlar güçlendirilmek istenilmektedir.

➤ "Ermeniler" (2004)

(16.12.2004, Hürriyet Gazetesi)

AB ile müzakerelerin açılmaması, **sözde Ermeni soykırımının** müzakere için ön şart olması yönündeki öneriler de kabul edilmedi.

(15.12.2004, Cumhuriyet Gazetesi)

TAŞNAKSÜTYUN SAHNEDE: ERMENİLER İLAN VERDİ Geçen günlerde ABD'de düzenlenen bir Türk gecesi öncesi Türkiye aleyhinde protesto gösterileri yapan **Ermeniler**, Fransa'da gazete ilanlarıyla Türkiye'yi şikâyet etti. Ermeni Sosyalist Partisi Taşnaksütyun, Liberation gazetesine verdiği ilanda, Fransa Devlet Başkanı Jacques Chirac 'a bir açık mektup yayımlayarak Türkiye'nin AB'ye alınmamasını istedi.

(26.12.2004, Zaman Gazetesi)

(BBP) Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu, Avrupa Birliği'nin asıl amacının Türkiye'yi tam üye yapmak değil, bölmek olduğunu söyledi. AB'nin, 'kendisine bir numara büyük gelen' Türkiye'yi parçalamaya çalıştığını savunan Yazıcıoğlu, **sözde Ermeni soykırımı**, Kıbrıs, Ege ve azınlıklar gibi konuların sürekli gündeme taşındığına dikkat çekti.

Hürriyet, haberinde Türkiye Ermenileri'nin, Avrupa Kral ve Kraliçelerine mektup göndererek, Türkiye'nin AB üyeliğini desteklediklerini söylemiş ve bu yolla Türkiye Ermenileri ile Türkiye arasında bir sorun olmadığına dair göndermelerde bulunmuştur. Cumhuriyet, daha önce Ermeni soykırımı konusunda suni bir gündem

⁶ Burada kullanılan Taşnaksütyun, Ermeni Sosyalist Partisi'nin adıdır. Ancak Taşnaksütyun aynı zamanda Bağımsız Ermenistan'ı kurmayı amaçlayan ve 1889'da İsviçre'de kurulan siyasi örgütün de adıdır.

yaratıldığını ve şimdide limanlar konusunun bahane edildiğini söylemektedir. Zaman Gazetesi ise, Ermenilerin, AB'ye kendilerini Türklere karşı kullanmaları çağrısında bulunduğunu yazmıştır.

“Ermeniler” (2006)

(15.12.2006, Hürriyet Gazetesi)

Türkiye **Ermenileri Patriği** Mesrob II, Avrupa'daki kral ve kraliçelere, devlet ve hükümet başkanlarıyla dışişleri bakanlarına mektup göndererek, bugünkü AB zirvesinde Türkiye'nin AB'yle ilişkilerinin yeniden rayına oturtulmasına aracı olmalarını istedi.

(06.12.2006, Cumhuriyet Gazetesi)

Berlin eksenli ortak kararını, gerekçe de göstererek açıkladı: Türkiye yükümlülüklerini yerine getirmede için müzakereler askıya alınmalı. Aylar önceden toprağa atılan tohumlar, **Ermeni Soykırımı gibi konularla suni gündemler yaratılarak**, sulanarak, beslenerek filizlendi. Bu seferki gerekçe, Türkiye'nin Ankara Protokö-lü'ndeki yükümlülüklerini yerine getirmemesi, özetle limanları Rumlara açmaması. Bu konuda süreci tıkayanın Türkiye değil, Kıbrıs Rum kesimi; söz verdiği halde yerine getirmeyenin de AB'nin kendisi olduğu göz ardı ediliyor.

(18.12.2006, Zaman Gazetesi)

Bütün dünyada **Ermeni "soykırımının"** tanınması ve Türkiye'nin muhtemel AB üyeliği için "şart" haline getirilmesi için çabalarını yoğunlaştıran **Ermeniler en son Avrupa Birliği'ne kendilerini "kullanmaları" çağrısı yaptı.**

➤ *“Sözde Azınlık ve Dinsel cemaatler” İfadeleri (2004)*

Gazetelerin hepsinde Kürt ve Alevi'lerle ilgili ifadeler aynı şekilde kullanılmıştır. Kürtlerle ilgili, AB tarafından kullanılan azınlık ifadesi gazetelerde kesinlikle reddedilmiştir. Örneğin Zaman Gazetesi 10.12.2004 tarihli yazısında, “Kürtçe ve azınlık dillerinde yayın ve öğretime izin verildi” ifadesiyle Kürtçeyi azınlık dilleri içerisinde konumlandırmamaya özen göstermiştir.

(12.12.2004, Hürriyet Gazetesi, akredite kaynak: Dışişleri Bakanı Abdullah Gül)

Bu ilan kendi milletimize bir hakaret. Türk milleti içinde Kürt'üm, Boşnak'ım, Arnavut'um diyen var. En büyük hakaret de onlara. Diyarbakır'dakine, Bingöl'dekine, İstanbul'dakine, Bursa'dakine hakaret bu söylenenler. Bin yıl **et ve kemik** gibi yaşamış, bin yıl bu toprağın hamuru olmuşuz. Şimdi ilk defa tamamen bu toprağın yapısına, tabiatına, bu toplumun, halkın geçmişine, tarihine aykırı, yabancı mantalitesiyle yaklaşmış bir ilan bu.

(15.12.2004, Cumhuriyet Gazetesi)

Cumhuriyet Kadınları Derneği İzmir Şubesi başkanı Pınar Gül'ün açıklaması
“...ulusumuz **Kürt ve Alevi gibi sözde azınlıklara ve dinsel cemaatlere** bölünmekte”

(11.12.2004, Cumhuriyet Gazetesi)

AB içinde **Kürt kökenli yurttaşları** azınlık olarak gören yaklaşım Türkiye tarafından benimsenmiyor. AB Komisyonu, 6 Ekim tarihli İlerleme Raporu'nda Kürt kökenli yurttaşlar için azınlık nitelemesini kullanmış, Ankara'nın tepkisi üzerine bu ifadeler yumuşatılmıştı.

(10.12.2004, Zaman Gazetesi)

Yapılan en önemli reformları saymak gerekirse, idam cezası kaldırıldı; sivil-asker ilişkileri AB standart ve uygulamalarına yaklaştırıldı; **Kürtçe ve azınlık dillerinde yayın** ve öğretime izin verildi; yeni bir Ceza Kanunu kabul edildi; hiç şüphe yok ki Türkiye'de bir değişim rüzgârı esiyor!

“Sözde Azınlık ve Dinsel cemaatler” İfadeleri (2006)

2006 yılında bu başlık altında verilebilecek bir ifadeye rastlanmamıştır.

2004 ve 2006 yıllarında yine en fazla oranda bahsedilen ötekiler, Rumlar ve Ermeniler olmuştur. Ancak Ermenilerle ilgili haberler büyük oranda azalmıştır. Sözde azınlık ve dinsel cemaat ifadelerinin ise hiç kullanılmadığı görülmüştür.

2-2- İmalar

2004'te tüm gazeteler için gözlemlenen ortak özellik, imaların diğer ülkelerin Türkiye'nin müzakere süreciyle ilgili tavırlarına yönelik olmasıdır. Ele alınan

örneklerde Hürriyet Lozan Anlaşması'na gönderme yapmış ve Türkiye'yi dışlamayı doğru bulmadığını ifade eden Chirac'a "mersi mösyö" ifadeleri ile teşekkürlerini sunmuştur. Cumhuriyet'teki ima, Ermenilere yöneliktir ve düşmanca tutum sergilediklerini söylemektedir. Zaman Gazetesi'nde yer alan ima ise, Rumlara ve ABD'ye yöneliktir ve Rumların AB sürecinde işleri zorlaştırdığına, ABD'nin ise Türkiye yararına çalıştığına gönderme yapmaktadır.

"Avrupalı Lozan'ı Bozuyor" (16 Aralık 2004 Hürriyet Gazetesi)

Bilindiği gibi Lozan Antlaşması 1923 senesinde, Türkiye ile İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya, Bulgaristan, Portekiz, Belçika, SSCB ve Yugoslavya arasında imzalanan bir barış anlaşmasıdır. Anlaşma, ekonomik bağımsızlığın yanı sıra, Türk-Yunan çatışmasını önlemesi açısından da önemlidir. Haber başlığı dolayısıyla tüm bunlara gönderme yapmakta, Avrupalıların, Türklerin Lozan'da elde ettiklerine müdahale ederek Türk –Yunan ilişkilerinin gerilmesine yol açtıklarına göndermede bulunmaktadır. Nitekim haber içeriğinde de Denктаş'ın "Kimse kendini kandırmasın, Lozan bozuluyor. Lozan Türk-Yunan dengesidir. Kıbrıs'ta bozuluyor" sözleri başlıktaki imaları destekler yöndedir. Benzer şekilde "Savaşta aldığımız masada verilemez" (18 Aralık 2004 Hürriyet Gazetesi) başlığı da Kıbrıs çıkarmasına, dolaylı olarak da kurtuluş savaşına ve 1923'e gönderme yapmakta ve Yunanistan'a karşı elde edilen zaferi çağrıştırmak istemektedir. Savaşta elde edilenin masada verilmemesi; elde edilen zaferin AB üyeliği müzakereleri uğruna feda edilmemesi gerektiğine gönderme yapmaktadır.

“*Mersi Mösyö*” (16 Aralık 2004, Hürriyet Gazetesi) başlığında ima, teşekkür edilenin Fransızlar olduğunu belli etmektedir. Nitekim haber içeriğinde de Fransa Cumhurbaşkanı Chirac’ın TV’de Fransız halkına seslenerek “Türkiye’yi dışlamanın sorumluluğu ağır olur. Onlara “hayır” diyemeyiz” sözlerine yer verilmekte buradan da gazetenin Mersi Mösyö ile Chirac’a teşekkür ettiği anlaşılmaktadır.

“*Taşnaksütyun Sahnede*” (15 Aralık 2004, Cumhuriyet Gazetesi) Cumhuriyet’in başlığında kullanılan ifade, alaycı olmanın yanı sıra, sahnede sözüyle aynı zamanda öteki olan Ermeniler’in ortalığı karıştırmaya çalıştığı gibi bir anlam taşımaktadır. Haber metninde, “Türkiye'nin, Avrupa standartlarından hâlâ çok uzak olduğunu belirterek, AB'ye girmeye hazır olmadığını iddia etti” sözlerindeki iddia eti kavramı, gazetecinin bu beyanı desteklemediğini gösteren bir ifadedir.

Çorbadaki Taş ve Tuz (20 Aralık 2004, Zaman Gazetesi) Zaman Gazetesi’nde verilen bu başlıktan, haberin içeriğinde AB sürecine dair faydası olanlar ve sekteye uğratanlara dair bilgi verileceği anlaşılmaktadır. Nitekim metin içerisinde yer alan, “Sözün özü, Türkiye’nin AB’ye tam üyelik sürecinde ABD çorbaya tuz koyarken, Kıbrıs Rum yönetimi taş attı. O taşlar ayıklanmadan, kimse bu çorbanın tadını çıkaramayacak” sözleri ile de başlık doğrulanmakta ve ABD, Türkiye’nin destekçisi ve dostu, Kıbrıs Rum kesimi ise, Türkiye için sorun yaratan öteki olarak sunulmaktadır.

2006’da yer alan imaların geneli, AB’nin Türkiye’ye karşı tutumuna yöneliktir. Hürriyet ve özellikle Cumhuriyet, AB’ye verilen ödünleri fazla bulmakta, oysa AB’nin bu ödünleri yetersiz bulduğuna ve sürecin tıkanıdığına dair göndermeler

yaparken Zaman Gazetesi, Hükümetin uyguladığı politikaları doğru bulmakta ve AB sürecinin devam ettiğine gönderme yapmaktadır.

AB, 'Bu Yetmez Bir Sarı Öküz Daha Vereceksin' Diyor (09 Aralık 2006 Hürriyet CHP Başkanı Deniz Baykal) başlığıyla AB'nin isteklerinin bitmediğine ve yeni yeni isteklerde bulunduğu dair bir gönderme yapılmaktadır.

Bu Tren Zor Kalkar: Kaybederse AB Kaybeder (06 Aralık 2006 Cumhuriyet Manşet) Başlıkta kullanılan “Tren”, AB ile kullanılan bir metafora dönüştüğü için okuyucuya AB’yi çağrıştırmaktadır. “Bu tren zor kalkar” ifadesinden de, AB Treninin hareket etmesinin zor olduğuna dair bir anlam çıkmaktadır. Metin içerisinde Erdoğan’ın Türkiye’nin üzerine düşenleri yerine getirdiği, ancak AB tarafından haksızlığa uğradığına dair görüşlerine yer verilmiştir.

“Sekiz Başlık Askıya Alındı, AB Treni Yola Devam Ediyor” (12 Aralık 2006 Zaman Manşet) başlığıyla yukarıda belirtildiği gibi AB ile özdeşleşen tren metaforu kullanılmıştır. Zaman Gazetesi, Cumhuriyetten farklı olarak, AB ile ilişkilerin devam ettiğine dair bir gönderme yapmıştır.

2004’te göndermeler ülkeler bazında yapılırken, 2006’da göndermeler direk AB topluluğuna yönelik yapılmıştır. 2004’te gazeteler arasında tutum farklılığı fazla göze çarpmazken, 2006’da özellikle Zaman Gazetesi’nin diğerlerinden ayrıldığı; Hürriyetle ve Cumhuriyet gazetelerinin olumsuz değerlendirmelerine katılmadığı, AB süreciyle ilgili hala olumlu göndermelerde bulunduğu görülecektir.

2-3- Haberde Kullanılan Nedensellik Bağları

2004'te AB ile yaşanan sorunlara neden olarak, Rumlar ve Ermeniler, yani Türkiye'nin ötekileri gösterilmiştir. Ancak 2006 yılına gelindiğinde, Hürriyetin duruşunda tam bir netlik görülmemekle birlikte AB'yi suçladığı, Cumhuriyet sorumluluğu hükümetin yanlış politikalarına yüklediği Zaman Gazetesininse tersi biçimde hükümeti destekleyip devlet zirvesini suçladığı görülür.

(09.12.2006, Hürriyet Gazetesi, akredite kaynak: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSIAD) Başkanı Ömer Sabancı)

AB, tren kazasından dolayı Türkiye'yi sorumlu tutuyor, limanlarını Kıbrıs Rum gemi ve uçaklarına açmayı reddettiğini dillendiriyor. Ancak Kıbrıs meselesi, tüm duyarlı ve mantıklı Avrupalıların bildiği gerçeği örten bir sisten başka bir şey değil. Fransa Başkanı Jacques Chirac ve Almanya Başbakanı Angela Merkel'in liderlik ettiği önemli siyasi liderler, Türkiye'nin Birlik'e katılamayacak kadar büyük, yoksul ve hepsinden öte İslami olduğunu düşünüyor. Türkiye'nin üyeliğini engelleyerek seçmenlerine Türk, göçmen ve Müslüman karşıtı oldukları sinyali veriyorlar. Bu tutumları, **Avrupa'da yaygın olan dar görüşlü milliyetçiliğe güç katıyor.**

(09.12.2006, Hürriyet Gazetesi, akredite kaynak: CHP Başkanı Deniz Baykal) Orgeneral Büyükanıt'ın "Kararı TV'den öğrendim" tepkisiyle ilgili olarak ise, "Avrupa Türkiye ile oynuyor. Kurumlarımız birbirine düşüyor" diye konuştu. Baykal şöyle dedi: "Durum sarı öküz hikayesine benziyor. Kurtlar çevirdikleri sürünün çobanına 'Bir sarı öküz ver, yoluna devam et' teklifi götürür. Çoban kabul eder, öküzü verir. Öküzü yiyen kurtlar yenisini ister. Bir daha bir daha derken, çoban bakar ki sürüden hiçbir şey kalmamış. Yanındaki yaşlı adama sorar çoban, 'Neden böyle oldu' diye. Adam, 'İlk sarı öküzü vermeyecektin arkadaş!' diye cevap verir. **AKP'nin de durumu budur. Limanları açacağına yönelik taahhüdü vermeyecektin arkadaş.** O şimdi 'Bu yetmez bize bir sarı öküz daha vereceksin' diyor.

(10.12.2006 Zaman Gazetesi)

Ankara'nın 'liman hamlesi', üyelik sürecinde Türkiye'nin elini güçlendirdi. Ancak oluşan olumlu hava, devletin zirvesinden yapılan açıklamalarla neredeyse tersine döndü. Tartışma, Türkiye'nin stratejik hamlesinden çıkıp iç siyasete odaklandı **Hükümetin söz konusu hamleyi devletin zirvesiyle paylaşp paylaşmadığı tartışması, AB atağının önüne geçti.**

3- Fotoğraflar

Fotoğraf, haberin en önemli görsel boyutudur. Gücünü “tanıklık” yapma yoluyla gerçekliği kurmasından almaktadır (Keskin, 1997: 93). Elbette ki, gerçeği yansıttığını söylemek hata olur. Çünkü fotoğraf haberin inşasında kullanılan bir araçtır ve yine ne şekilde kullanılacağına karar veren habercidir. Önceki bölümde anlatıldığı gibi haber nasıl bir seçme işi ise fotoğrafta bir seçme işidir. Sontag bu konuda, fotoğraf makinesinin gerçeği yakaladığı duygusunun yaygın olmasına karşın, fotoğrafın dünyanın bir yorumu olduğunu söylemektedir (Sontag, 1993: 21, Youngtan akt. Dursun, 2001: 124). Haberdeki görsel unsurlar da tıpkı diğerleri gibi habercinin seçimine kalmıştır.

Gazetelerin seçmiş oldukları fotoğraflar da onların haberi kurarken nasıl bir seçimde bulduklarını görmemizi sağlayan birer unsurdur. Bu anlamda yapılan değerlendirmelerde; Hürriyet ve Zaman Gazetelerinin, benzer bir biçimde, 2004 senesinde Gül’ü ve özellikle Erdoğan’ı ön plana çıkardığı, 17 Aralık Zirvesi’nde ise Erdoğan’ı diğer ülke başkanlarıyla yan yana ve samimi bir biçimde görüntülediği görülecektir. Bu fotoğraflarda başbakan AB üyesi ülke liderleriyle aynı masada, rahat bir görüntü sergilerken ve gülümserken görüntülenmiştir. Bu fotoğraflar ilişkilerin iyi olduğuna, Türkiye’nin AB üyeliğinin kesinliğine dair göndermeler içermektedirler. Cumhuriyet Gazetesi, genellikle fotoğrafı çok kullanmayan bir gazetedir ve bu geleneği sürdüren bir biçimde Erdoğan’ın fotoğraflarını da nadiren kullanmıştır. Kullanılan birkaç Erdoğan fotoğrafı, oldukça küçük ve tek başınadır. Gazete AB haberlerinin yanında genelde AB üyesi liderlerin fotoğraflarını kullanmayı tercih etmiştir. Hürriyet ve Zaman gazeteleri 17 Aralık Zirvesi’nin hemen

sonrasında, Gül ve Erdoğan'ın katılımıyla, Kızılay meydanında gerçekleştirilen AB kutlamasını bir şölen, zafer havasında vererek, Erdoğan'ı ön plana çıkarmış ve nedeysel Türkiye'yi AB üyesi olmuş gibi göstermiştir. Oysa Cumhuriyet Gazetesi'nde bu törenle ilgili hiçbir fotoğrafa rastlanılmamıştır.

2006 yılında da Cumhuriyet 2004'teki tavrını sürdürerek Erdoğan'a dair fotoğraflara nadiren yer vermiştir. Zaman ve Hürriyet Gazeteleri ise Zirve sonrası Ortadoğu turuna çıkarak ilk olarak Türkiye'yi ziyarete gelen İngiltere başkanı Blair ve Erdoğan'ın el sıkışırkenki görüntülerine yer vererek AB ile bağların kopmadığına dair göndermelerde bulunmak istemişlerdir. ikilinin resimlerinin yer aldığı haber metinlerinde “AB Kapıları Açık”, “AB Liderleri: Ankara'ya Kapıları Kapatmadık” gibi başlıklarla bu gönderme pekiştirilmek istenmiştir.

Görüldüğü gibi fotoğraf incelemelerinin sonuçları da yapılan tematik analizi destekler yöndedir.

SONUÇ

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne adaylık sürecinin, Türkiye yazılı basınında sunumunun incelendiği bu çalışma, 2004 ve 2006 Zirve dönemlerinin birer hafta öncesi ve sonrasını kapsamıştır. Çalışma üç başlık üzerinden kendisini var etmiştir. Öncelikle medya, temsil, dil konularına açıklık getirilerek, ardından Türkiye'nin geçmişte ve gelinen süreçte Avrupa Birliği ilişkileri anlatılmış ve bu iki temel unsur üzerinden Avrupa Birliği haberlerinin Türkiye'de yazılı basında sunumu değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler 2004 ve 2006 dönemleri için ayrı ayrı gözden geçirilerek Avrupa Birliği'nin temsilindeki değişim noktaları incelenmiştir.

Avrupa Birliği'nin haber metnindeki temsili ifadesindeki “temsil”le kastedilen temsil etmenin yansıtmadan çok farklı bir nosyon olduğu; aktif bir seçme, sunma, yapılandırma ve biçimlendirme işi olduğudur (Hall, 1999: 68). Dolayısıyla Liberal yaklaşımçıların benimsediğinin aksine “Haberin gerçek dünyayı olduğu gibi yansıtmadığı, gerçekliği kuran/ inşa eden (construct) bir metin olduğu” (Dursun, 2004: 40) önermesi ile açıklanan bu durumla kastedilen haber metninin gerçekliği bulamıyor olması değil, gazete sahipliği, haber yapma pratikleri, dilin yapısı ve anlamlandırma pratikleri gibi pek çok nedenle habercinin haberi dolayısıyla dünyayı belirliyor olmasıdır.

İletişim araçları hâkim kültürü ve onu meydana getiren yönelimleri yenilemekte, büyütme ve genişletmekte, bu yapılırken de haber sunumunda eylemin ya da herhangi başka bir haberin arka planına, tarihsel ve toplumsal bağlamına hiç değinilmemektedir. Dolayısıyla yapılan incelemenin daha anlamlı

olabilmesi, tezde incelenen haberlerin daha iyi değerlendirilebilmesi için çalışmanın bir bölümü Avrupa Birliği ve Türkiye'nin geçmişten günümüze ilişkileri üzerine temellendirilmiş, özeldense 2004 ve 2006 süreci karşılaştırıldığı için bu zaman dilimi ayrıntılandırılmış ve döneme damgasını vuran AKP hükümetinin AB politikalarının, önemle üzerinde durulmuştur. Bilindiği gibi AKP FP'nin ardından ikiye ayrılan İslamcı hareketin bir koludur. Ancak söz konusu AB olduğunda, AKP'nin tıpkı FP de olduğu gibi İslamcı hareket geleneğinden farklılaştığı ve AB yanlısı politikalar yürüttüğü görülecektir. Aslında ekonomik birlik hedefi olarak İslam dünyasını gösteren İslamcı hareket bu kırılmayı ilk olarak 28 Şubatla birlikte yaşamıştır. Kendilerine yönelen baskıcı politik iradenin tasfiyesi anlamını taşıyan daha liberal ve demokrat bir Batılı söyleme yönelişle birlikte (Yıldırım, 2000: 50; Laçiner, 1999: 19) AKP hükümeti iktidara geldiği günden itibaren AB konusunda kendilerinden önce pek çok hükümetin atmamış olduğu kararlılıkta adımlar atmıştır. Bu kararlı adımlar sonuç vermiş ve 2004'te AB Türkiye ile resmi olarak müzakerelere Ekim 2005 tarihinde başlama kararı almıştır. Yalnız bundan önce değinilmesi gereken bir diğer önemli husus GKRY'nin Kıbrıs'ı temsilen 2004 yılında diğer dokuz aday ülkeyle birlikte AB üyesi olması ve Türkiye'nin Ankara Anlaşması'nı bu yeni üyeleri kapsayacak biçimde (Ek Protokolle) genişletmesinin gerekliliğidir. Bu durum Türkiye'de rahatsızlıklar yaratmış ve Ek Protokol'ün imzalanmasının GKRY'yi tanımak anlamına geleceği yönünde tartışmalara yol açmıştır. Türkiye Ek Protokolü 2005'te imzalamasının hemen sonrasında bir bildiri yayınlayarak GKRY'yi tanımadığını ilan etmiş ardından AB, karşı bir bildiriyle Türkiye'nin bildirisinin Uluslararası hukuka uygun olmadığını ifade etmiştir. Sonrasındaysa Türkiye'den havaalanı ve limanlarını GKRY'ye açmasını talep etmiş ancak bu konuda Türkiye'de

herhangi bir adım atılmamış, sonuç olarak AB Türkiye arasında yaşanan hareketli süreç durağan bir hal almıştır. 2006 Zirvesi öncesinde AB'ye, sözlü olarak Rumlara limanların açılacağı yönünde bir öneri götürülmüş, bu öneri resmi bulunmayarak AB gündemine alınmamıştır. AB bu süreçte Türkiye ile 8 başlığı durdurmuş ve 2006 Zirve'sine Türkiye'yi davet etmemiştir. Aynı dönemde AB'ye götürülen teklifin AKP tarafından Devletin Zirvesi'ne danışılmadığı yönünde tartışmalar sebebiyle AB süreci Türkiye'de büyük bir krize yol açmıştır.

Anlam ve temsilin kendilerine özgü yapıları bağlamında AB'nin her iki dönemde de (2004-2006) aynı biçimde temsil edilmiş olmasını beklemek mümkün görünmemektedir. Bilindiği gibi anlam; iletilerdeki mutlak sabit bir kavram değil, etkin bir süreçtir. Her değişim beraberinde o kültürün algı haritasında değişikliklere yol açacaktır. Anlam ve temsil, tarih ve değişime açıktır (Hall, 1997: 33). Bu çerçeveden bakılarak değerlendirilen AB haberleri ile ilgili 2004 ve 2006'da dikkat çeken ve öncelikle belirtilmesi gereken nicel veri 2004 yılında üç gazete için toplamda ulaşılan 304 habere karşın 2006 yılında yalnızca 106 gazete haberinin var olmasıdır. 2004'te gündemden hiç düşmeyen AB haberleri 2006 yılında gazeteler tarafından pek fazla gündeme alınmamış, üstelik 2004 ve 2005'te Zirve haberini manşetten veren Cumhuriyet, Hürriyet ve Zaman gazetelerinden bir tek Zaman Gazetesi önceki Zirve dönemlerinde yapmış olduğu gibi Zirve haberini manşetten vermiştir. Oysa Hürriyet ve Cumhuriyet Gazeteleri 14 Aralık 2006'ya dair manşetten haber kullanmamışlardır. Aslında bu bile farklılaşmanın önemli bir göstergesidir. Başlıklara bakıldığında da 2004'e nazaran 2006 yılında kullanılan ifadelerin daha olumsuz bir tablo sunduğu görülecektir. Gazete incelemeleri sonucunda haberlerin belirli temalar çerçevesinde verildiği görülmüştür. Bu temalar çalışma içerisinde

2004 ve 2006 yılları için ayrı ayrı başlıklandırılmış ve ortaya çıkan tablo 2004 ve 2006 yıllarında aynı başlıkların dahi gerek gazeteler arasında gerekse aynı gazetede farklı dönemlerde farklılaşma noktalarını görmemizi sağlamıştır. Bu temaların ve ele alınan dönemin en önemli gündem maddesi olan Kıbrıs her iki dönemde de gazetelerde yer bulmuştur. Kıbrıs konusunda çıkan problemler için her üç gazete de (ele alınan iki dönemde) çözümün adresi olarak BM çatısını göstermiştir. Aslında Kıbrıs'ın BM çatısı altında çözülmesi yönündeki görüş gazetelerin kendi kanaatlerinin ötesinde bir devlet politikasıdır. Büyükanıt'ın 08.12.2006 tarihli Cumhuriyet Gazetesi röportajında söylemiş olduğu “:Bugüne kadar bizim resmi görüşümüz devletin resmi görüşüydü. O görüş şudur: Bir; Çözüm Birleşmiş Milletler (BM) zemininde olacaktır. İki; Bütünsel bir çözüm olacaktır. Yani parça parça şunu ver, şunu al şeklinde değil. Üç; Adil ve kalıcı bir çözüm olacaktır...” ifadeleri de bu yaklaşımın bir devlet politikası olduğunun kanıtıdır. Dolayısıyla tüm gazetelerin devletin resmi politikasını destekler biçimde yayın yapıyor olması basının iktidarın görüşlerini yaygınlaştırmadaki üstlendiği rolü kanıtlar bir gösterge olarak kabul edilebilir. Tüm gazeteler için dikkat çeken bir diğer unsur hepsinin 17 Aralık 2004 Zirvesi öncesinde Kıbrıs konusunda asla geri adım atılmayacağı, devletin bu konuda hassasiyetleri olduğu ifadeleridir. Bahsedilen konuda Erdoğan'ın ve Gül'ün sözlerine sıklıkla yer verilmiş ve Türkiye'nin Kıbrıs'ı tanıyacağı yönündeki ifadeler tıpkı bu örnekte görüldüğü gibi “Balkanende.... İddia etti” biçiminde verilerek görüş sahiplerinin fikirleri reddedilmiştir. Ancak tarih 17 Aralık 2004'ü gösterdiğinde gazetelerin birbirlerinden farklılaştıkları görülmektedir. Bu tarihte Türkiye ve AB arasında kısa bir gerginlik yaşanmış AB'nin Kıbrıs konusundaki ısrarı karşısında Türkiye, masadan kalkacağını söylemiş bunun ardından Kıbrıs konusunun 3 Ekim'e

kadar müzakere edilmesi yani ertelenmesi şartı ile anlaşmaya varılmıştır. Aslında konu çözülmemiş sadece ertelenmiştir. Oysa Hürriyet Gazetesi 2004 Zirvesini büyük bir kazanım olarak sunmuş ve Kıbrıs konusunu ikinci planda tutmuştur. Zirve'yi "Başardık", "AB'yle Nişanlandılar" gibi başlıklarla duyurmuştur. Aynı dönemde bazı siyasilerin, Erdoğan'ın Kıbrıs ve AB politikasını eleştiren ifadelerine yer vermiştir ancak bu siyasileri desteklememiştir. Aşağıda verilen örneklerde görüleceği gibi bu siyasilerin ifadelerini "..... savundu" biçiminde vererek desteklemiyor olduğunu göstermiştir. Yukarıda anlatılanlardan da anlaşılacağı üzere Hürriyet Gazetesi Kıbrıs konusunu muhakkak çözülmesi gereken ve AB yolunda Türkiye'nin önünden kaldırılması şart olan bir engel olarak değerlendirmiştir. 2004'te alınan Türkiye ile müzakerelere başlama kararını daha ön planda tutarak Kıbrıs meselesini gündemde tutmamayı tercih etmiştir. 17 Aralık öncesi tıpkı diğerleri gibi Zaman'da Kıbrıs'tan ödün verilmeyeceğini yazmıştır. Sonrasında da bu tavrını sürdürerek Kıbrıs konusunda ödün verildiğini düşünenlerin sözlerini tıpkı 18.12.2004 tarihli haberde olduğu gibi "Öymen, Kıbrıs konusunda da önemli tavizler verildiğini öne sürdü" şeklindeki (öne sürdü) ifadelerle benimsemediği ortaya koymuştur. Zirvede AKP hükümetinin yapmış olduğu tüm siyasi manevraları büyük bir başarı olarak değerlendiren Zaman Gazetesi tıpkı Hürriyet gibi Zirve'den Türkiye'nin karlı çıktığını ifade etmiştir. 17 Aralık sonrasında da Cumhuriyet Gazetesi Hürriyet'ten ve Zaman'dan farklı olarak AKP'nin Kıbrıs politikasını desteklememiştir. Gazete "1963 tarihli Ankara Anlaşması'nın, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni de içerecek şekilde yenilenmesinin tümüyle 'teknik bir prosedür' olduğunu öne süren Erdoğan" ifadeleriyle Erdoğan'ı yalanlamakta ve Ek Protokolün imzalanmasının Kıbrıs'ı

tanımak anlamına geldiğini söylemektedir. Cumhuriyet Erdoğan'ı AB'nin Kıbrıs dayatmalarına boyun eğmekle suçlamaktadır.

2006 yılında Hürriyet Gazetesine bakıldığında Kıbrıs konusunun yine işlenmiş olduğu ancak bu kez Türkiye'nin hassasiyetlerinin ön planda tutulmadığı, haberlerde bu konuya yer verilmediği görülmektedir. Bu süreç içerisinde AB tarafından istenilen Ek Protokol Türkiye tarafından zaten imzalanmıştır, dolayısıyla artık Kıbrıs konusunda Türkiye'nin hassasiyetleri olduğunu söylemek içi boş bir kavrama dönüşmüştür. Bu nedenle Hürriyet Gazetesi bu ifadeleri kullanmamış ancak genel olarak bakılacak olursa TÜSİAD'ın konuya ilişkin görüşlerine yer vererek, TÜSİAD'la örtüşür bir biçimde AKP'nin AB yolunda attığı tüm adımları, Kıbrıs politikaları da dâhil olmak üzere desteklemiştir. Konunun 2006 yılında tüm basında bir iç politika meselesi olarak ele alındığı görülmektedir, Hürriyet'in bu kampanyada AKP hükümetini desteklediği ve verilen örnekte de olduğu gibi Kıbrıs politikalarını eleştirenlerin görüşlerini "... iddialarını Erdoğan yanıtladı" biçiminde ifade ederek taraf olduğunu gösterdiği dikkat çekmektedir. Ancak karıştırılmaması gereken husus Hürriyetin yalnızca AB politikaları konusunda AKP'ye taraf olmuş olmasıdır. Hürriyet Gazetesinin AKP politikalarını desteklemesi iş dünyasının da AKP politikalarından memnun olmasıyla elbette ilintilidir.

Yukarıda bahsedilen netleşen politik kampanyada Cumhuriyet Gazetesi beklenen biçimde AKP'nin karşısında konumlanmış ve AKP'nin Kıbrıs konusunda Rumlara limanları açma yönünde atmış olduğu adımı eleştirerek Türkiye'nin milli politikasına ters bulmuştur. İnönü Üniversitesi senatosunu akredite kaynak olarak göstermiş olduğu 12.12.2006 tarihli haberinde kullandığı "Hükümet, KKTC'yi AB

Uğruna Feda Ediyor” başlığı ve haber içeriği Cumhuriyet Gazetesinin Kıbrıs konusundaki genel tavrını açık olarak görmemizi sağlayan bir haberdir.

. 2006 yılı Kıbrıs değerlendirmelerinde Zaman Gazetesi beklendiği gibi AKP’nin Kıbrıs çıkışını desteklemiş ve yabancı kaynakları göstererek benimsediği fikri güçlendirmiş ve AB nezdinde de AKP’nin başarılı olduğunu ancak AKP hükümetinin karşısında yer alanların hoş karşılanmadığını kanıtlamak istemiştir. Yalnız Zaman Gazetesi’nin diğerlerinden farklı olarak dikkat çeken tavrı 14 Aralık 2006 tarihinin sonrasındaki haberlerinde (ki bu dönemde 8 başlık durdurulmuş ve Türkiye zirveye çağrılmamıştır) AB’yi Türkiye’ye haksızlık yapmak ve çifte standart uygulamakla suçlamış olması ve bu yönde diğerlerine nispeten fazla oranda haber yapmasıdır. Kıbrıs konusunda yapılan hamlenin başarısızlığını devlet zirvesi ve muhalefete yüklemiş, AB’yi de Türkiye’ye haksızlık etmekle suçlamıştır.

2004’te en fazla gündeme getirilen bir diğer konu Türkiye’nin kabul edemeyeceği bir takım hassasiyetleri olduğu ve bu konuların AB tarafından gündeme getirilmemesi gerektiğidir. “Kırmızı çizgiler” deyimini gazetelerde sıklıkla bu durumu anlatmak için kullanılmış ancak tam olarak içeriği doldurulmamıştır. “Kırmızı çizgilerimiz var” ifadesi 2004 Zirve dönemi öncesinde tüm gazetelerin en yoğun olarak kullandığı ifadeler arasındadır. “Kırmızı çizgiler” Türkçeye yabancı dillerden geçmiş olan ve aslında “kırmızı hat” anlamını taşıyan “red line” ifadesinden tercüme edilmiştir. “Kırmızı çizgi” askeri literatürden diplomasi literatürüne geçmiş bir kavramdır ve silahlı çatışma esnasında ne pahasına olursa olsun terk edilmeyen hattı ifade etmektedir. Diplomasi terminolojisinde ise, bir devletin dış politikasında asla vazgeçemeyeceği, milli gücünün tüm unsurlarıyla sonuna kadar savunmaya devam

edeceği hassasiyetler “kırmızı çizgiler” ifadesi ile anlatılır (Erhan, 2006: 4). “Kırmızı çizgiler” ifadesi 2004 yılında hem siyasilerin gündeminden hem de gazete haberlerinden hiç düşmemiş bir konudur. Gerek Cumhuriyet, gerek Hürriyet gerekse Zaman Gazetesi sürekli olarak Türkiye’nin kırmızı çizgileri ve hassasiyetleri olduğunu tekrar etmişlerdir. Ancak 2004 ve 2005 yıllarında yaşanan gelişmelerin ardından hem siyasiler hem de gazeteler “kırmızı çizgiler” ifadelerini kullanmaktan kaçınmışlardır. Cumhuriyet ve Hürriyet Gazetelerinde çıkan birkaç haberde “kırmızı çizgilerin” yok olduğu eleştirileri yapılmış, Zaman Gazetesinde ise böyle bir eleştiriye rastlanılmıştır.

Gazeteler gerek 2004’te gerekse 2006 yıllarında sürekli olarak Türkiye’nin AB üyeliğinin gerekliliğini vurgulamışlar ve bu beklentiyi “medeniyetler arası diyalog”, “AB’nin Hıristiyan Kulübü olmadığını göstermesi için Türkiye’nin AB üyeliğinin gerekliliği”, “Türkiye’nin Doğu Batı arasında Köprü olma özelliği” - “Türkiye’nin barış için gerekliliği” gibi ifadelerle gerekçelendirmişlerdir. Farklı yayın politikalarına sahip olmaları ve temsil ettikleri farklı çıkar grupları olmasına rağmen incelenen hiçbir gazete Türkiye’nin AB üyeliğine karşı olmamıştır. Aksine tüm gazeteler Türkiye’nin AB üyesi olması için birtakım gerekçeler gösterme gereği duymuştur. Daha önce Çiller döneminde “AB’nin Hıristiyan kulübü olmadığını göstermesi için Türkiye’yi AB üyeliğine kabul etmesi gerekir” yönünde ki Çiller söylemi bu dönemde de kullanılmıştır ancak değişen tarihsel ve konjonktürel bağlamda Erdoğan daha fazla Huntington’ın “medeniyetler çatışması” tezine gönderme yapmayı tercih etmiş ve 11 Eylül’ü sık sık hatırlatarak Dünya barışı için Türkiye’nin AB üyeliğinin gerekli olduğunu savunmuştur. Gazeteler Müslüman Dünyasının gözünün AB’nin üzerinde olduğunu ve Türkiye’nin kabul edilmemesi

halinde kendilerini dışlanmış hissedeceklerini yazmışlardır. 2006 yılında ise gazetelerin bu gerekçelendirmeleri sıklıkla kullanmadığı, yalnızca birkaç haberde Türkiye'nin AB üyeliğini gerekçelendirdiği görülmüştür. 2006 yılında Türkiye'nin AB üyeliği gazetelerce nadiren gerekçelendirilmiştir.

Liman sorunu ve bilgilendirme krizi 2006 yılına ait bir temadır ve gazetelerde oldukça geniş bir yer bulmuştur. Hürriyet Gazetesi AKP politikalarını tıpkı 2004'te olduğu gibi 2006'a da desteklemiş ve limanlar konusunda atılan adımı olumlu değerlendirmiştir. Ancak konu AKP ve Devletin Zirvesi arasında taraf olmaya geldiğinde tarafsız kalmayı yeğlemiştir. Cumhuriyet Gazetesi AB'nin limanlar adımını eleştirmiş, politikasını devletin resmi politikasına ters bulmuş ancak AB ile ilişkilerin durdurulması yönünde bir telkinde bulunmamış, gelinen süreçten AKP'yi sorumlu tutmuştur. AKP ve Devletin arasında taraf olma konusunda ise Devletin Zirvesi'nin yanında olmayı tercih etmiştir. Zaman Gazetesi tıpkı Hürriyet Gazetesi gibi her iki dönemde de AKP'nin AB politikalarını desteklemiş, AKP'nin limanlar adımını da başarılı bulmuştur. Zirve'nin ardından gelinen süreçte ise AB'yi ve Devletin Zirvesi ile muhalefeti suçlu bulmuştur. Dolayısıyla AKP'nin yanında yer almıştır. Görüldüğü gibi yaşanan bu kriz gazetelerin kendilerini nasıl konumladıklarını açıkça görmemizi sağlayan bir krizdir.

Yukarıda bahsedilen bu kamplaşma söz konusu olan "öteki" olduğunda birleşmeye dönüşmektedir. Ekonomik anlamda liberal olan medya, siyasette devletçidir ve "öteki"yi bir tehdit olarak değerlendirmektedir. AB haberleri çerçevesinde en çok bahsedilen ötekiler "Rumlar" ve "Ermeniler" olmuşlardır. Kürtler ve Aleviler, gazetelerde anlatılırken "sözde azınlık ve dinsel cemaatler"

ifadeleri ile anlatılmıştır. Bilindiği gibi “Sözde” ifadesi bu durumu reddetmeyi içeren bir ifadedir. Medya ekonomik değişimleri kazanç olarak görürken, siyasal gelişmeleri dayatma ve koşul olarak görmektedir.

Haberlerin nedensellik bağlarında da 2004 ve 2006 arasında farklılaşmalar yaşanmıştır. 2004’te AB ile yaşanan sorunların gerekçesi olarak en çok “ötekiler” suçlanırken, 2006’da “ötekiler” nadiren söz konusu edilerek suçlamalar yukarıda anlatıldığı gibi AKP, Devletin Zirvesi ya da direkt olarak AB’nin kendisine yönelmiştir.

Büyük sermayenin temsilcisi olarak değerlendirmeye alınan Hürriyet Gazetesi, AB sürecini güçlü bir biçimde desteklemiş ve neredeyse TÜSİAD’ın bu konudaki sözcüsü olmuştur. Zaman Gazetesi İslamcı hareketin 28 Şubat kırılmasının ardından Batıya yönelen tavrını yansıtmış ve süreci bu bağlamda bu görüş yanlılarının özgürlükleri adına desteklemiştir. Zaten aynı çizginin iş dünyasındaki temsilcisi olan MÜSİAD’ta kendi gerekçeleri bağlamında AB’nin destekçisidir. Cumhuriyet Gazetesi ise sol söylemi dillendirmesine rağmen son dönemde Ulusalçı çizgiye kayan söylemlerle AB’ye diğerlerine oranla daha fazla mesafeli durmayı tercih etmiştir. Ulusalçı çizginin iş dünyasındaki temsilcisi olarak tanımlanabilecek ATO’da aynı tavrı sergilemekte, hatta daha da ileri giderek yayınları aracılığıyla AB’ye girilmemesi gerektiği yönünde telkinlerde bulunmaktadır.

Sonuç olarak AB üyelik süreci beklendiği gibi ilişkilerin iyi gittiği 2004 Zirve döneminde olumlu bir perspektiften sunulurken, ilişkilerin durağanlaştığı 2006 Zirve

döneminde daha olumsuz bir çerçeveden sunulmuştur. Dolayısıyla temsil konjonktüre göre farklılaşmış, değişime uğramıştır.

Bu çalışma kendi çerçevesinde bazı sınırlılıklar taşımaktadır. Ancak gerek medya-temsil-dil bağlamında yapılacak incelemelere, gerekse Türkiye-AB ilişkilerinin sunumunu inceleyecek çalışmalara yardımcı olabilecek niteliktedir. Aynı zamanda burada elde edilen verilerin, günümüzde yapılacak bir çalışmanın verileri ile karşılaştırılması anlamlı olacaktır.

KAYNAKLAR

Adaklı, G., (2001) “Yayıncılık Alanında Mülkiyet ve Kontrol”, içinde **Medya Politikaları**, (derl.) B. Kejanlıoğlu, S. Çelenk, G.Adaklı, İmge Yayınları, Ankara.

Alpay, Ş., (2007) “Türkiye’deki Laiklik, İslam ve İslamcılık Hakkındaki Yanlış Anlayışlar”, içinde **Türkiye, İsveç ve Avrupa Birliği Deneyimleri ve Beklentiler** (çev) L. Cinemre, Mas Matbaacılık, İstanbul.

Alankuş-Kural, S., (1995) “Türkiye’de Medya, Hegemonya ve Ötekinin Temsili”, **Toplum ve Bilim Dergisi**. sayı: 67

Athusser,L., (2003) **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları**, İthaki yayınları, İstanbul.

Akşin,T., (1999), “Söylem Üstüne Söylem’lere Dair”, **Doğu Batı Dergisi**, Sayı:9.

Aydoğan, M., (2005) **Avrupa Birliği’nin Neresindeyiz Tanzimattan Gümrük Birliğine**, Umay Yayınları, İzmir.

Barthes,R. (1979), **Göstergebilim İlkeleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Baykal,S., Arat, T., (2001) “AB’yle İlişkiler”, içinde **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt II**, (Ed.) Baskın Oran, İletişim Yayınları, İstanbul.

Belge,M. (1977) “Marksizm ve Yapısalcılık”, **Birikim Dergisi**, sayı: 28-29.

Bilblik, E., (2007), **İşgal örgütleri CIA- NATO- AB**, Berfin Basın Yayın, İstanbul.

Birand, M.A. (1985) **Türkiye’nin Ortak Pazar Macerası, 1959-1985**, Milliyet yayınları, İstanbul.

Birand, M. A (1978), **Bir Pazar Hikayesi**, Milliyet yayınları, İstanbul.

Bozkurt; V., (1997), **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Alfa Yayınevi, İstanbul.

Bulaç,A., (2001) **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Feza Yayınları, İstanbul.

Bumin,K., (2006) “ Limanlar niçin kapanmıştı?” Yeni şafak gazetesi (12 Aralık2006)

Canbolat ,İ.S., (2001) **Avrupa Birliği, Uluslarüstü Bir Sistemin Tarihsel Teorik Kurumsal Jeopolitik Analizi ve Genişleme Sürecinde Türkiye İle İlişkiler**, Alfa Yayınları, İstanbul

Coward,R., Ellis,J., (1976) **Dil ve Maddecilik**, İletişim yayınları, Ankara.

Curran, J., M. Gurevitch ve J. Woollacott (1991). “İletişim Araçları Üzerine Çalışma: Kuramsal Yaklaşımlar”. Çev.: Meral Özbek. Ankara Üniversitesi BYYO YILLIK 1989/1990, Ankara

Curran, J., (2002) “Medya ve Demokrasi: Yeniden Değer Biçme” **Medya Kültür Siyaset** (derl) S. İrvan, Alp Yayınevi, Ankara.

Çağlı,E., (2004) **Avrupa Birliği Sorununda Marksist Tutum**, Tarih Bilinci Yayınları, İstanbul

Çakır, R., (1999), “İslamcıların Batıcılışma Süreci”, **Birikim Dergisi**, sayı:128.

Çalış, H., (2001) **Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri Kimlik Arayışı Politik Aktörler ve Değişim**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

Çayhan, E., (2003) “Türkiye’de Siyasal Partiler ve Avrupa Birliği”, **Dünden Bugüne Avrupa Birliği**, (derl) B. Dedeoğlu., Boyut Kitapları, İstanbul.

Çelenk, S. (2006), “**Kültürel Çalışmalar’ la Ekonomi Politik’ çiler Tartışıyor...**”
<http://www.teorivepolitika.com/8/TP8Y6> adresinden 06.07.2006’ da erişildi.

Dağtaş, B., (2003), **Reklamı Okumak** Ütopya Yayınevi, Ankara.

Deveci,C.,(1999) “Foucault’un İktidar Kavramsallaştırmasında Siyasal Boyutun Ayrışmazlığı” **Doğu Batı Dergisi**, sayı:9

Dikbaş, Y., (2007) **Avrupa Birliği Tabuta Çakılan Son Çivi**, AsyaŞafak Yayınları, İstanbul.

Doğru Arsan,E.,(2004) “Medya-Güç İdeoloji Ekseninde Merve Kavakçı Haberlerinin İki Farklı Sunumu” (derl.) Ç. Dursun **Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi**; Elips Yayınları, İstanbul.

Durna,T., (2002) Türk Basınında Avrupa Birliği: Köşe Yazılarında Adaylık Sürecinin Sunumu (3-24 Aralık 1999) Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Ankara Üniversitesi, Gazetecilik ABD, Ankara.

Dursun,Ç. (2003), “ Haber ve habercilik/gazetecilik üzerine düşünmek” içinde **Habercinin El Kitabı**, (derl.) S. Alankuş, İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.

Dursun,Ç. (2004) **Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi**, Elips Kitap, Ankara.

Dursun,Ç (2001) **TV Haberlerinde İdeoloji** ,İmge Kitabevi, Ankara.

Doster, B., “Ne Uğruna Nelerden Vazgeçilir” içinde **Avrupa Birliği Dersleri Ekonomi- Politika- Teknoloji**, (derl) İ. Kalaycı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Eagleton, T., (2005) **İdeoloji**, (çev) Muttalip Özcan, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Ergül,H., (2002), “Ötekinin Söylemi ya da Öznenin Lacancı Algılanışında Dil”, **Kültür İletişim**, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunlar Vakfı Yayını, Ankara.

Eralp, A. (1996) “*Değişen Savaş Sonrası Uluslararası Sistemde Türkiye ve Avrupa Topluluğu*” içinde **Türkiye ve Avrupa İlişkileri**, (derl.) C. Balkır, Sarmal Yayınevi, İstanbul.

Eralp, A., (2007) “AB üyelik süreci ve Türkiye’nin Avrupalılaşması” **Türkiye, İsveç ve Avrupa Birliği Deneyimleri ve Beklentiler** (çev) L. Cinemre, Mas Matbaacılık, İstanbul.

Erhan,Ç., Arat, T. (2001) “AET’yle İlişkiler” içinde **Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt1**, (ed.) Baskın Oran, İletişim Yayınları, İstanbul.

Erhan, Ç., (2006), **Bizim Kırmızı Çizgilerimiz Vardı**, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Erhan,Ç., Akdemir, E., (2007) “Avrupa Bütünleşmesinin Tarihsel Gelişimi” içinde **Avrupa Birliği Temel Konuları**, İmaj yayınevi, Ankara.

Fejes, F.,(2005)., “Eleştirel Kitle İletişimi Araştırması ve Medya Etkileri: Yok Olan İzleyici Sorunu.” **Medya, İktidar, ideoloji** içinden, (derl. ve çev.), M. Küçük., Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

Fiske,J. (1996) **İletişim Çalışmalarına Giriş**. Çev.Süleyman İrvan, Ark yay. Ankara.

Gencel Bek,M., (2004), “*Medya ve Avrupa Birliği’nin Temsili: Türkiye’nin AB Adaylığının Basındaki Sunumunun Analizi*” içinde **Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi**; (der) Çiler Dursun, Elips, İstanbul.

Golding, P., Murdock, G., (2002). “Kültür, İletişim ve Ekonomi Politik”, **içinde Medya, Kültür, Siyaset**, (derl.ve çev.) S. İrvan, Alp Yayınevi, Ankara.

Gümrükçü, H., (1999), “Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri’nin Dünden Bugüne Evrimi”, **Birikim Dergisi**, sayı:128.

Hall, S. (1997) “**The Work Of Representation**” Representantion: Cultural Representantion and Signifying Practices. Der. S:Hall. London: Sage Publications.

Hall, S, (1999) “İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Geri Dönüşü” (Çev. ve Derl.) M. Küçük, **Medya İktidar İdeoloji**, Ark Yayınları,Ankara

Hall, S. (1980), “Cultural Studies: Two Paradigms”, s.33-48, Media, Culture and Society

Hodge,R., Kress,G., (2001), “Sosyal Semiyotiğin Kurucuları” içinde **Yıllık**, (çev.) A. İnal, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

Huntington., samuel. P., Medeniyetler çatışması, Vadi Yayınları

Işıksal,H., (2006) “Kıbrıs: Türkiye’nin AB Sürecindeki Anahtarı” (içinden) **Avrupa Birliği Dersleri Ekonomi- Politika- Teknoloji**, (der) İ. Kalaycı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

İnacık, H.(1998), “Türkiye ve Avrupa: Dün ve Bugün”, **Doğu Batı Dergisi**

İnal, A., (1995), “Kültürel Çalışmalar ve İzleyici Sorunu Üzerine”, Kuram 8, ss.59-73

İnal,A.,(1996), **Haberi Okumak**, Temuçin Yayınları, Ankara.

İnal,A.,(1999), “Medya Dil ve İktidar sorunu: İletişim Çalışmalarında Medya ve Siyaset İlişisini Nasıl Tartışmalıyız?”, İletişim, Ankara.

İnal, A., (2003/1 Bahar), “Roland Barthes: Bir Avant-Garde Yazarı” İletişim: aratırmaları, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını, Ankara.

Karluk, R., (1996), **AB ve Türkiye**, Turhan Kitabevi, İstanbul

Kaya, R. (1999), “Medya, Toplum, Siyaset”, içinde **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**, (derl.) K. Alemdar, Afa Yayıncılık, İstanbul.

Kellner, D., (2005). “Kültür Endüstrileri”, içinde **Kitle İletişim Kuramları**, (derl ve çev.) E. Mutlu, Ütopya Yayınevi, Ankara.

Keskin, Z., (1997) Siyasal Yolsuzluklar ve Basın: Türk Basınında Yolsuzluk Haberlerinin Temsili Üzerine Söylem Çözümlemesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Gazetecilik ABD, Ankara.

Koç, T., (2004) **Küreselleşme ve Türkiye Basınında Avrupa Birliği’ne Adaylık Süreci**, Naturel Yayıncılık, Ankara

Köker, E., (2005) **Kitapta Kurutulmuş Çiçekler ya da Sözlü Kültür Üzerine Düşünmek**, Dipnot Yayınları, Ankara

Köstekli, Ş. İ. (1999) **Türkiye ve Avrupa Birliği**, Türk-İş Eğitim Yayınları, No:11,Ankara.

Kriter Türkiye- AB İlişkileri Haber- Yorum Dergisi, Temmuz 2007, sayı:13

Laçiner, Ö., (1999), “Avrupa’nın Eşiğinde”, **Birikim Dergisi**, sayı:128.

Lang K., (2005) **İletişim Araştırmaları: Kökenleri ve Gelişmesi** (der) E.Mutlu, Ütopya Yayınevi; Ankara.

Larrain, J, (1995), İdeoloji ve Kültürel Kimlik, Sarmal Yayınevi, İstanbul.

Manisalı, E., (2005) **Bekleme Odasında İğfal**, Derin Yayınları, İstanbul.

Marshall,G., (1999), **Sosyoloji Sözlüğü**, (çev) O. Akınhay, D. Kömürcü, Bilim ve Sanat yayınları, Ankara.

Marx,K., Engels,F., (2004), **Alman İdeolojisi**, Sol Yayınları, Ankara.

Mert A., Özoğlu B., Özalp E., Akan İ., Güvenoğlu N., (2004) **AB Yalanları ve Gerçekleri**, Sol Meclis dizisi:4, NK yayınları,say:36, İstanbul.

Milss, S., (2003) **“Söylem ve İdeoloji”** Söylem ve İdeoloji (derl ve çev) B. Çoban, Z. Özarslan,N. Ateş, Su Yayınevi, İstanbul.

Mumby, Dennis K. (1989), “Ideology and the Social Construction Of Meaning: A Communication Perspective” Communication Quarterly. No:4

Murdock, G. (1980), “Class Power and The Pres Of Conceptualisation and Evidence”, H. Christian (ed.) The Sociology Of Journalism and Pres, Sociological Review Monograph, University Of Kele.

Oran,B., (2004), “”Türkiye Kabuk Değiştirirken AKP’nin Dış Politikası, **Birikim Dergisi**, sayı:184- 185

Özbek,S., (2000), **İdeoloji Kuramları**, Bulut yayınları, İstanbul.

Palabıyık,M.,S., Yıldız, A., (2006) **Avrupa Birliği**, ODTÜ Yayıncılık, Ankara.

Roy, A. (2002), **Şu AB Neyin Nesi?**, Ender Matbaacılık, İstanbul.

Saussure, F., (2001), **Genel Dilbilim Dersleri** (çev) Berke Vardar , Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul

Schlesinger,P., (1991), **Medya Devlet ve Ulus, Siyasal Şiddet ve Kolektif Kimlik**, (çev) M. Küçük, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Sontag, S., (1993), **Fotoğraf Üzerine**, (çev.)R. Akçakaya , Altıkırkbeş Yayınları, İstanbul.

Söylemez, A., (1998). “**Medya Ekonomisi ve Türkiye Örneği**”, Haberal Eğitim Vakfı, Ankara.

Tekeli,İ., İlkin,S., (1993), Türkiye ve Avrupa Topluluğu I, **Ulus Devletini Asma Çabasındaki Avrupa’ya Türkiye’nin Yaklaşımı**, Cilt I, Ümit Yayıncılık; Ankara.

Tekeli,İ., İlkin,S., (2000), Türkiye ve Avrupa Birliği 3, **Ulus Devletini Asma Çabasındaki Avrupa’ya Türkiye’nin Yaklaşımı**, Cilt 3, Ümit Yayıncılık; Ankara.

Tekinalp, Ş., Uzun,R., (2004) **İletişim Araştırmaları ve Kuramları**; Der’in Yayınları, İstanbul.

Thompson, J.B. (1984) **Studies In The Theory Of Ideology**, Cambridge.

Tılınç,D, (1998), **Utaniyorum Ama Gazeteciyim**, Türkiye ve Yunanistan’da **Gazetecilik**, İletişim Yayınları, İstanbul.

Tınar,M.Y., (1998), “Sonuç Raporu” **Avrupa Birliği’nin Akdeniz Politikaları ve Türkiye**, Fes Yayıncılık, İstanbul.

Torun, A.,(2001), Türkiye- Avrupa Birliği İlişkiler/ Gümrük Birliği Anlaşması'nın Türkiye'nin Tam yeliğine Etkileri zerine Bir İncelme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Türkoğlu, N., (2004). "İletişim Bilimlerinden Kültürel alışmalara Toplumsal İletişim" **Tanımlar, Kavramlar, Tartışmalar**. Babil Yayınları, İstanbul.

Trkne, M.E., (1997) "Tanzimat ve Batılılaşma Düşüncesi", **Avrupa Birliği sürecinde Türkiye'nin Avrupalılaşma Sorunu** Semineri 24-28 Mart 1997, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Ankara.

lger, İ.K.,(2003) **Avrupa Birliği'nin ABC'si**, Sinemis Yayınları, Ankara

Yıldırım, E, (2000), "AB'nin İslamcılar İçin Anlamı", **Birikim Dergisi**, sayı:

Van Dijk, T.; (2003) "Söylem ve İdeoloji çok alanlı Bir Yaklaşım" içinde **Söylem ve İdeoloji** (der) oban, Barış; zarslan, Zeynep, (ev) Ateş,N., Su Yayınları, İstanbul.

Van DIJK,T., (1987), News as Discourse, Hillsdale, New Jarsey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

Van DIJK,T., (1994), "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları", içinde **Medya, İktidar, İdeoloji** (der. ve ev.) M.Küçük, Ark Yayınevi, Ankara.

Volosinov, V.N. (2001), Marksizm ve Dil Felsefesi, (ev) Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

ÖZET

Ulusal yazılı basında yer alan Avrupa Birliği (AB) haberlerinin incelendiği bu çalışma da, değişen bağlamlara göre ‘şeylerin’ tanımlarının, yüklenen anlam ya da değerlerin, temsillerin değiştii ve bunların konumlanmalarının birbirinden çok farklı formları olduğu temel varsayımından yola çıkılarak AB konusunun 2004 Zirve dönemi ve 2006 Zirve dönemlerinde basındaki temsil biçiminde ne tür değişimlere uğradığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde uylaşım sorunsalına açıklık kazandırılarak bu bağlamda liberal ve eleştirel yaklaşımçıların haber anlayışlarına yer verilmiş, ‘rıza’ya ilişkin kısa saptamalarda bulunulmuştur. Ardından gerçek sorunsalı, temsil, dil ve anlamlandırma konularına değinilerek, temsilin neden değişime açık olduğu anlatılmaya çalışılmıştır.

Son bölümde ise 2004-2006 Zirve dönemlerinde yaşanan gelişmeler ayrıntılandırılarak, bu bağlamda Türkiye-AB Zirve dönemlerinde temsilde gözlenen farklılaşma noktaları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

ABSTRACT

This study, in which national press news about European Union relations has been examined, tries to find out how and in what ways the representation of European Union membership in Turkey transformed during the European Union Summits in 2004 and 2006. The principle that meanings, values and representations of ‘things’ change over time due to the existence of various contexts, and thus, that different roles and forms may be attributed to them accordingly, is the major methodological premise of this study.

In the first part, the main aim is to reveal what is meant by the word ‘consensus’, which then enables to include some different approaches of liberal and critical minded theorists to news, and to add some comments on the idea of ‘consent’. By touching upon the issues of representation, language and meaning, and the problematic of reality, the intention in the following part has been to explain why representation is usually open to change.

Going through a detailed analysis of the developments observed during the Summits of 2004 and 2006, it is the main object in the last part to pursue the basic points of change visible in the representation, especially during the years of these European Union Summits.